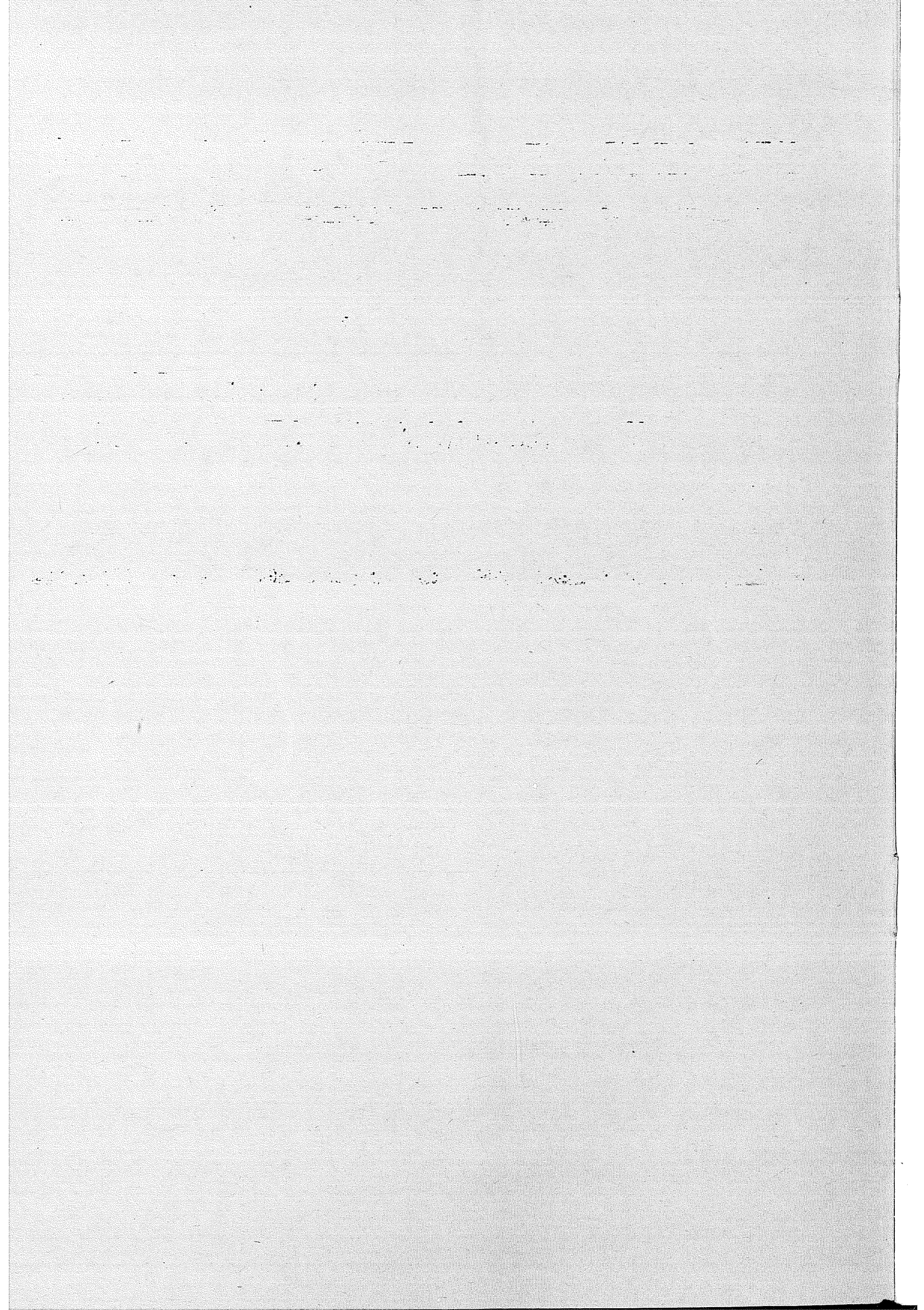

ΠΕΖΟΔΡΟΜΙΟ 7

κείμενο ενός συντρόφου

Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

“ΔΙΕΘΝΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ” CAHIERS D'ETUDES ANTIAUTORITAIRES

ΠΕΖΟΔΡΟΜΙΟ Νο 7

Cahiers d' études antiautoritaires

**Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ
ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

ΚΕΙΜΕΝΟ ΕΝΟΣ ΣΥΝΤΡΟΦΟΥ

«ΔΙΕΘΝΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ»

Τό κείμενο "Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ κεφαλαίου στήν Ἑλλάδα" ἐκδόθηκε στή σειρά τῶν τετραδίων "ΠΕΖΟΔΡΟΜΙΟ-Cahiers d' études antiautoritaires" τόν Φεβρουάριο τοῦ 1977 ἀπό τή "Διεθνή Βιβλιοθήκη". Ἐκδότης-ὑπεύθυνος: Χρήστος Κωνσταντινίδης-Ἴπποδάμου 7, Παγκράτι.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ τοῦ "Πεζοδρομίου" καί τῶν βιβλίων τῆς "Διεθνοῦς Βιβλιοθήκης": καφέ-βιβλιοπωλεῖο "ΜΑΥΡΟ ΡΟΔΟ", Δελφῶν 2(καί Διδότου γωνία).
Τηλ. 36.08.635.

Τό Νο 1 τοῦ "Πεζοδρομίου", "Ἡ μιζέρια τῶν φοιτητικῶν κύκλων..." ἐπανεκδόθηκε καί διατίθεται στό βιβλιοπωλεῖο "ΜΑΥΡΟ ΡΟΔΟ".

Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΚΕΙΜΕΝΟ ΕΝΟΣ ΣΥΝΤΡΟΦΟΥ

Το κείμενο αυτό γράφτηκε αρχικά στις 13-14 του Νοέμβρη 1974 για να συζητηθεί στις 17 του μηνός στη βραδυά που όργάνωσε η Ένωση Ελλήνων Φοιτητών του Στρασβούργου. Η βραδυά αυτή σημάδευε επίσημα την ημέρα των βουλευτικών εκλογών στην Ελλάδα και ήμειπίσημα — εφόσον κάτι πρέπει να γιορτάζεται — την επέτειο της εξέγερσης του Νοέμβρη και της σφαγής, φοιτητών ή άλλων. Μια βραδυά συζήτησης της Ένωσης Ελλήνων Φοιτητών του Στρασβούργου δεν είναι τίποτα παραπάνω απ' αυτή τη βραδυά συζήτησης και δεν προσέφερε καμιά διασαφήνιση για τον Νοέμβρη του 1973, όπως άλλωστε δεν μπορούσε να προσφέρει καμιά κριτική, έστω και θεωρητική, του κειμένου. Η επιθυμία να βρεθεί μια έλκυστικότερη διέξοδος οδήγησε στη δημοσίευση του κειμένου. Πάντως χρειάζεται να σημειωθεί ότι δημοσιεύεται για να υποστεί μια έμπρακτη κριτική κι έτσι να μπορέσει να ξεφύγει από τη θεωρητική ρουτίνα των απαντήσεων και αντιαπαντήσεων.

Το κείμενο ξαναγράφηκε με τη βοήθεια της κριτικής ορισμένων συντρόφων. Η οικονομική ανάλυση αποσαφηνίζει τη θέση των ανταγωνισμών στη σημερινή κοινωνία χωρίς όμως να είναι σε θέση να αναγγείλει την κατάρρευση του καπιταλισμού. Αυτό είναι υπόθεση της πάλης των τάξεων. Το ζήτημα είναι λοιπόν πολύ περισσότερο να τεθούν προβλήματα παρά να βρεθούν λύσεις.

17 Απριλ 1975

«Η αντικειμενική σημασία του πράγματος δεν μπορεί να γίνει αντιληπτή παρά μόνο εάν ο άνθρωπος αναπτύξει μέσα του μια αντίστοιχη αίσθηση. Οι διάφορες αισθήσεις χάρη στις οποίες ο άνθρωπος ανακαλύπτει την πραγματικότητα και τη σημασία της, είναι ένα ιστορικό προϊόν της «κοινωνίας». — Κάρλ Μάρξ, «Χειρόγραφα του 1844».

Δεν υπάρχει τίποτα πιο άνοουσιο και ένοχλητικό από την παραληρούσα κοινοτοπία». — Κάρλ Μάρξ.

Τό νόημα καί ἡ οὐσία μιάς θεωρίας, σύμφωνα μέ τήν ἴδια τή διαλεκτική τῆς θεωρίας, εἶναι αὐτό πού ἐμφανίζεται στή συνακόλουθη πρακτική. Πράγμα πού σημαίνει ὅτι μιά ἀνάλυση δέν μπορεῖ νά ἀγνοήσει τήν ἱστορική τῆς καταγωγή καί τήν κοινωνική τῆς ἀντήρηση. Τό ζήτημα δέν εἶναι πιά νά ἐρμηνεύσουμε τά ὁποιαδήποτε κοινωνικά φαινόμενα, ἀλλά νά μετασχηματίσουμε τήν πραγματικότητα. Κάθε βαθμίδα τῆς ἀνθρώπινης γνώσης — γνώσης μέσω τῶν αἰσθήσεων ἢ τοῦ λόγου — καί κάθε τρόπος κατανόησης τῆς πραγματικότητας ἀνταποκρίνονται σέ μιά δραστηριότητα θεμελιωμένη πάνω στήν ἀντικειμενική πρακτική τῆς ἀνθρωπότητας κι ἐπομένως συνδέονται, μέ τόν ἕνα ἢ τόν ἄλλο τρόπο, μέ ὅλες τίς ἄλλες δραστηριότητες καί προσδιορίζονται ἀπ' αὐτές. Ἡ ὑποκειμενικότητα πού διαπλάθεται ἱστορικά μέσα στήν ἀντικειμενική πρακτική τῆς ἀνθρωπότητας ἀποτελεῖ ἀναμφισβήτητα τό ἴδιο·τό θεμέλιο κάθε ἐπαναστατικής θεωρίας (1). Δέν μπορεῖ λοιπόν νά υπάρξει ρήξη μεταξύ ὕλικου καί κατηγορίας, μεταξύ γεγονότος καί ἐννοιας. Τό ζήτημα εἶναι νά κατανοήσουμε τόν κόσμο σάν ἀδιάρρηκτη ὁλότητα ὅπου ζεῖ τό ὑποκείμενο. Τό «ὑποκείμενο» τῆς ἱστορικής γνώσης ζεῖ μέσα σ' αὐτόν τόν κόσμο ἐννοιῶν (*monde de signification*), εἶναι λοιπόν ἀναπόφευκτα σέ συνάρτηση μ' αὐτόν πού ἀντιλαμβάνεται ἀρχικά τό σύνολο τοῦ ἱστορικοῦ ὕλικου.

Μέ τήν «ἐπαναστατικοποίηση» τοῦ τρόπου παραγωγῆς τῆς μπουρζουαζίας, πού σημαίνει ταυτόχρονα καί τήν ἀνάπτυξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων, ἡ μπουρζουαζία τείνει νά παγκοσμιοποιήσει τόν τρόπο παραγωγῆς τῆς, «καί αὐτή ἡ παγκόσμια ἐξαπλώση μεταφράζεται στόν ὀλοκληρωτικό χαρακτήρα τῆς ἰδεολογίας τῆς» ἀπό τήν ἄλλη μεριά, αὐτός ὁ τρόπος παραγωγῆς θεμελιώνεται πάνω στήν ἰδιωτική ἢ κρατική ἰδιοποίηση τῶν μέσων παραγωγῆς καί ἡ ἰδιοποίηση αὐτή βρῖσκεται στή ρίζα τῆς ἀντίφασης πού τόν κινεῖ, πράγμα πού μεταφράζεται στόν ἀποκλειστικό (καί τίς περισσότερες φορές ἐπιθετικό καί ἐπιδειξιμανή) χαρακτήρα κάθε ἐθνικῆς ἰδεολογίας πού τόν ἐκφράζει» (2). Ἐτσι ἐγκαθιδρύεται μιά γενικευμένη ἀπάνθρωπη βία σ' ὅλα τά ἐπίπεδα τῆς κοινωνίας, πού προχωράει μέχρι τήν ἀμεσά ὕλική ἀρνήση τῶν φυσικῶν ἐκκρίσεων τοῦ Κεφαλαίου, καί κατὰ πρῶτο λόγο τοῦ προλεταριάτου. Ἡ δραστήρια ἀντίδραση τοῦ προλεταριάτου, πού εἶναι καί ἀντίδραση τῆς πραγμάτωσής του, μεταφράζεται στήν πρακτική καθημερινότητα μέ τή γενίκευση μιάς ἐπαναστατικῆς βίας πού τείνει νά ἀποσπάσει τόν προλετάριο-ὑποκείμενο αὐτῆς τῆς βίας τῆς ταξικῆς κοινωνίας ἀπό τό ρόλο του σάν μῆ-ἀνθρώπινος ἐννοιας, σάν γραναζιού τῆς μηχανῆς πού παράγει ὑπεραξία. Μιά θέση ἀρχῆς θά ἔπρεπε νά ἀποκλεισθεῖ, ἐφόσον τό ζήτημα δέν εἶναι νά ἀντιστρέψουμε τίς ἠθικές ἀξίες. Στή βία δέν ὑπάρχουν οὔτε ἀξίες οὔτε ἠθική. Ἀλλά ἡ ἐγκριση τῆς ὁποιασδήποτε πράξης βίας πού ἀποκαλεῖται ἐπαναστατική καί ἡ ἀρνήση μιάς κριτικῆς σέ βάθος, σημαίνει ὅτι πέφτουμε στήν παγίδα τοῦ κεφαλαίου. Ἡ ἀλληλεγγύη συμπεριλαμβάνει τήν κριτική κι ἐτσι προετοιμάζεται τό ἔδαφος γιά τήν ἐξέγερση.

Ἡ ἐξέγερση εἶναι «τέχνη», ἡ βία ὅμως εἶναι ἔργο. Πρέπει νά εἶναι κανεῖς μαοϊκός, τροτσκιστής ἢ ἀναρχοσυνδικαλιστής γιά νά συγχέει τή βία μέ τήν ἐξέγερση (3). Ἐξ ἄλλου, εἶναι οἱ κοινωνικοί δεσμοί καί μέσα, ζῶσα πραγματικότητα τοῦ διεθνισμοῦ τοῦ προλεταριάτου, πού θεμελιώνουν καί κατόπιν ὀργανώνουν τή βία. Ἡ ἐπαναστατική ὀργάνωση συγκεντρώνεται γύρω ἀπ' αὐτό γιά τό ὅποιο ὑπάρχει καί πού ποτέ δέν εἶναι: «δρά μέ τρόπο ὥστε ἡ δραστηριότητά τῆς νά εἶναι κοινωνική θεωρητικά καί πρακτικά, γιά νά εὐνοήσει πρωτοβουλίες καί προτάσεις πού ἀποτελοῦν ἕνα ἐνιαῖο ὅλο» (4). Ἡ προλεταριακή ἐπανάσταση εἶναι συνώνυμη μέ τή βία ἐν ὄψει τῆς συλλογικῆς οἰκιοποίησης. Ἐπίσης εἶναι τό ξεπέρασμα κάθε ἰδεολογίας, αὐτοῦ τοῦ συμβόλου ἐξουσίας, τοῦ λόγου ὑπαρξης τοῦ πολιτικάντικου καί ἀριστεριστικοῦ συναφίου — τῶν σύγχρονων λακέδων τοῦ κεφαλαίου.

Ὅσα ἀκολουθοῦν ἀποτελοῦν μιά ἀπόδειξη, πάνω στή βάση συγκεκριμένων περιπτώσεων, τῶν πολλῶν διακυμάνσεων καί ἀνταγωνιστικῶν ἐξελίξεων τοῦ Κεφαλαίου στήν Ἑλλάδα γιά μιά ὀρισμένη περίοδο — πράγμα πού ὀδήγησε σέ μιά ἀμφισβήτηση, ἀσχετα πόσο μικρή, τῆς σχέσης δυνάμεων σέ μιά περιοχὴ ὅπου τό Κεφάλαιο, μέ τίς ἀντιφατικές του τάσεις, δημιούργησε καταστάσεις ἀκόμα πιό ἀντιφατικές, πού προϊόν τους εἶναι ἡ σημερινή «πραγματικότητα».

Λέγεται ὅτι ἡ διαμάχη τῆς Κύπρου κλόνησε τή στρατιωτική δικτατορία στήν Ἑλλάδα. Καί προστίθεται ὅτι τό κίνημα τῆς ἀπεργίας καί κατόπιν τῶν διαδηλώσεων τῶν φοιτητῶν στήν Ἀθήνα καί ἄλλοῦ, τό Νοέμβρη τοῦ 1973, τράνταξε συθέμελα τή δομὴ τῆς στρατιωτικῆς δικτατορίας — εἴν ὑπῆρχε τέτοια δομὴ — προτοῦ τῆς δώσει τή χαριστική βολή ἢ διαμάχη τῆς Κύπρου. Πάντως χρειάζεται νά ξερούμε ὅτι δέν ἦταν μόνο οἱ φοιτητές πού ἐκδηλώθηκαν τόσο βίαια τίς λίγες ἡμέρες πού ἡ Ἀθήνα βριστόκαν σέ «κατάσταση πολιορκίας». Θά προσπαθῶ νά ἀποσαφηνίσω τό ρόλο πού ἐπαιξε τό ἀθηναϊκό προλεταριάτο στόν ἀγῶνα ἐναντίον τοῦ κεφαλαίου, ἐναν ἀγῶνα πού ἦταν ὁ ριζοσπαστικώτερος στήν ἱστορία τοῦ ἐλληνικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος (5). Αὐτό δέν ἀλλάζει τίποτα στό γεγονός ὅτι τό φοιτητικό κίνημα προσδιόρισε τά ὅρια του μέ βάση τή δημοκρατία καί τόν ἐθνικισμό κι ἐτσι συνέβαλε στήν ἴδια του τήν καταδίκη. Ἀπομακρύνθηκε ἀπό τό ἐπαναστατικό προλεταριάτο πού ἤθελε, μαζί μέ τόν ἀφανισμό τῆς δικτατορίας, νά ὑποσκάψει τοὺς καπιταλιστικούς θεσμούς, ὅπως ἔδειξε μέ τίς ἐπιθέσεις σέ τράπεζες, σούπερ-μάρκετ κλπ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΚΑΙ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΟ

Τό σύστημα τῆς μισθωτῆς ἐργασίας δέν εἶναι πιά μιά ἰδιομορφία τῶν «πλούσιων» χωρῶν. Εἶναι πανταχοῦ παρὸν καί λειτουργεῖ μέ ὀλοένα ἐλαττωματικώτερο τρόπο. Τό κεφάλαιο εἶναι μιά διαδικασία ἀξιοποίησης καί, κατόπιν, ἀπαξίωσης (6): ἕνα σύστημα παραγωγῆς ἐμπορευμάτων πού δημιουργεῖ τήν οἰκονομία καί, ἀξεχώριστα ὑφασμένη μαζί τῆς, τήν πάλιν τῶν τάξεων. Ὁ ἐργαζόμενος προλετάριος εἶναι ἕνα ἐμπόρευμα πού, ὅταν δέν σέβεται πιά τήν ἴδια του τή λογική — τόσο ἐπειδὴ τοῦ εἶναι μιά λογική ἐχθρική ὅσο κι ἐπειδὴ οἱ συνθήκες ὑπαρξης του γίνονται ἀνυπόφορες — τείνει νά αὐτοκαταστραφεῖ σάν

εμπόρευμα. Ο ίδιος ο νόμος της ανταλλαγής, που είναι ο νόμος της οικονομίας, ώθει τον προλετάριο να ξεγεραθεί. «Ο προλετάριος είναι μιά αξία που αρνείται τον εαυτό της σαν τέτοια, επειδή το σύστημα το βασισμένο στην αξία του αρνείται να υπάρξει σαν τέτοιος». Ωθώντας τον στην έξεγερση, το κεφάλαιο του επιτρέπει να έρθει σε επαφή με ανθρώπους της τάξης του και να συντριψει την εξατομικευση του. Ταυτόχρονα, διαμορφώνει μιά νέα κοινωνική σχέση. Πράγματι, ο αγώνας δημιουργεί νέες σχέσεις που είναι αναγκαστικά επιβλαβείς για την καπιταλιστική κοινωνία, εφόσον θέτουν υπό αμφισβήτηση τον προλετάριο σαν τέτοιο κι επομένως την κοινωνία στο σύνολό της. Αυτή η ταξική πάλη δεν ανάγει την κοινωνία στην οικονομία της. Κάθε άλλο. Οι γενικές και ειδικές συνθήκες των διαφόρων αγώνων που προμηνύονται, είναι εκείνες που θα καθορίσουν το τελικό αποτέλεσμα. Αυτή η μορφή εμφυλίου πολέμου, που εμπεριέχει το σπέρμα της άταξικής κοινωνίας, εξαρτάται τόσο από την ποιότητα του αγώνα όσο και από τον σκοπό του. Απομένει σε μιάς να προσδιορίσουμε την αναμεταξύ τους σχέση. Όπως και νάχει το πράγμα, το κεφάλαιο αγωνίζεται ενάντια στο αποτέλεσμα της ίδιας του της εργασιακής διαδικασίας, αλλά δεν μπορεί να υπάρξει σχέση αίτιου και αιτιατού εκεί όπου η μαχητικότητα και το ταξικό πνεύμα του έργατη δεν είναι ούτε αίτια ούτε αποτέλεσμα του καπιταλιστικού συστήματος. Η αντικειμενική λογική, δηλαδή οι κύκλοι της αξιοποίησης και μετά της άπαξίωσης, ή με δυο λόγια η κυκλοφορία του κεφαλαίου, που συστατικό της στοιχείο είναι η προλεταριακή δράση, αποτελεί την καπιταλιστική κοινωνία. Όμως αυτό δεν σημαίνει ότι η προλεταριακή δράση σταματάει στα σύνορα της καπιταλιστικής κοινωνίας. Κάθε άλλο· διαφορετικά δεν θα ήταν δυνατή μιά ριζική επανάσταση. Έξ άλλου, κάθε ανάλυση της τάσης προς μιά άπαξίωση του κεφαλαίου, της καπιταλιστικής κρίσης, της πτώσης του ποσοστού κέρδους, είναι ταυτόχρονα λεπτομερής μελέτη του προλεταριάτου σαν τάξης σε κίνηση (7). Μολονότι το προτσέσο παραγωγής καταναλωτικών αγαθών είναι ο στρατηγικός στόχος της επανάστασης, το κοινωνικό σώμα της είναι άλλο. Είναι η καταστροφή της ανταλλαγής και της μισθωτής εργασίας, και ταυτόχρονα της οικονομικής παραγωγής σαν διαχωρισμένης δραστηριότητας (8). Σε τελική ανάλυση, το προλεταριάτο είναι παρόν εκεί που υπάρχει ο καπιταλισμός (αν αποκαλείται κρατικός ή ιδιωτικός καπιταλισμός, ελάχιστη σημασία έχει για την πραγματική του ουσία)· είναι η κινητήρια δύναμη και το μόνο μέλλον για μιά ριζική αλλαγή που θα μπορέσει να αγκαλιάσει όλες τις χώρες του κόσμου στο μέτρο που είναι μιά από τις τάξεις που αναπτύσσεται περισσότερο σ' αυτό τον κόσμο (9). Οι καπιταλιστές αρνούνται να δούν τον αμείλικτο ανταγωνισμό και την παγκοσμιοποίηση της μισθωτής εργασίας σαν παράγοντες κρίσεων και ύφεσεων και δεν λαμβάνουν υπ' όψη τη συνακόλουθη ανθρώπινη μιζέρια. Η εμφάνιση του προλεταριάτου σαν τάξης σκεπτόμενης και δράσας γίνεται μιά ιστορική αναγκαιότητα, εκφραζόμενη στην επανάσταση που αρνείται τις κοινωνικές τάξεις.

ΜΠΟΥΡΖΟΥΑΖΙΑ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η πολιτική αστάθεια στην Ελλάδα από τις αρχές του αιώνα οφείλεται στην ανικανότητα της ντόπιας αστικής τάξης να οργανώσει αποτελεσματικά ένα προτσέσο εργασίας που να μπορεί να συνδεθεί και να φτάσει στο ίδιο επίπεδο με τον δυτικοευρωπαϊκό καπιταλισμό. Επίσης χρειάζεται να ξέρουμε, κι αυτό είναι ένα ουσιαστικό σημείο, ότι ο καπιταλισμός αναδύεται σε όρισμένες χώρες γρηγορότερα απ' ότι σε άλλες, βρίσκει συνθήκες ευνοϊκότερες σε όρισμένα μέρη, τα καταφέρνει εκεί καλύτερα και συνδυάζει έτσι ειδικά καπιταλιστικά συμφέροντα με συγκεκριμένες εθνικές ανάγκες. Ο διεθνής καταμερισμός των πολιτικών καθηκόντων και της εργασίας συνεπάγεται λοιπόν την έκμεταλλευση των φτωχότερων χωρών από τις πλουσιώτερες και τη συγκέντρωση του κεφαλαίου στις προηγμένες καπιταλιστικές χώρες. Και αντίθετα απ' ό,τι πολλοί θα ήθελαν να πιστέψουν, το προσωρινό χάσμα μεταξύ της αντικειμενικής πραγματικότητας και εκείνου που πολλοί σχολαστικοί κοινωνιολόγοι αποκαλούν χυδαία «ιδεολογικό έποικοδόμημα», είναι απλή όφθαλμαπάτη. Πρέπει να λάβουμε υπ' όψη μιά διπλή αντίφαση: «Μολονότι ο εθνικισμός σαν ταξικό σύστημα σκέψης είναι ή κατ' έσοχον αστική ιδεολογία, μέσα στην ιστορία των καπιταλιστικών χωρών εκδηλώθηκε πάντα σαν ειδική κάθε φορά ιδεολογία μιάς διαμορφωμένης μπουρζουαζίας κι ενός συγκεκριμένου Κράτους — μιά ιδεολογία που νομιμοποιεί την εξουσία τους και δικαιολογεί την οικονομική πολιτική τους ενάντια στις άλλες μπουρζουαζίες και τα Κράτη τους, δηλαδή τις «εθνικές» αγορές τους, το άποικιακό δίκτυό τους και τις σφαίρες έπιρροής τους, και ενάντια στο προλεταριάτο που βρίσκεται άμεσα κάτω από τον ζυγό της έκμεταλλευσης και κυριαρχίας τους, και αυτό συμβαίνει ανεξάρτητα από τις έσωτερικές αντιφάσεις της μπουρζουαζίας, άρα και ανεξάρτητα από τις διάφορες μορφές που μπορεί να πάρει αυτή η ιδεολογία μέσα σ' ένα δεδομένο Κράτος (10).

Οι πολυάριθμες πολιτικές και οικονομικές κρίσεις που συγκλόνισαν τη χώρα από το 1910 μέχρι τις μέρες μας, έδραϊώσαν τη διαρκή ήττα της ελληνικής εργατικής τάξης. Η ελληνική μπουρζουαζία ανέκαθεν ευχόταν — και μέχρι σήμερα κατόρθωσε — τη συντριβή των προλεταρίων· όπως ήταν λογικό, προώθησε τον φιλελευθερισμό της οικονομίας της αγοράς, όπου ο ιδιωτικός ανταγωνισμός μπορεί να αναπτυχθεί άνεμπόδιστα. Ένα από τα πολλαπλά επακόλουθα της διαρκώς αυξανόμενης απομύζησης υπεραξίας είναι η όπισθοδρόμηση της παραδοσιακής γεωργίας, άρα και η αποκλειστικότητα του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής που κάνει άδύνατη μιά επαναρροή πληθυσμού έξω από τα πλαίσιά του. Από τη στιγμή της διαμόρφωσής του, το ελληνικό έθνικό κεφάλαιο έδρασε σε συνάρτηση με τη μη ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων για να θεμελιώσει τη διαδικασία αυτόαξιοποίησής του, κι αυτό αποκλείοντας από το παραγωγικό προτσέσο μιά αυξανόμενη μάζα αγροτών — δυνάμει προλεταρίων που δεν μπορούσε να συντηρήσει στο χώρο του. Αποτέλεσμα, ή μαζική μετανάστευση έλλήνων σε ζώνες που απορροφούν τους νέοφερμένους για να αύξησουν και στη συνέχεια να κάνουν πιό ανταγωνιστικά τα έμπορεύματά τους σε έθνική και διεθνή κλίμακα.

Πριν τόν έρχομό τής στρατιωτικής δικτατορίας σημειώθηκε μιά άναζωπύρωση τών ταξικών άγώνων τό 1964-'65-'66. Μιά στροφή «πρός τά άριστερά», έστω και σέ έκλογικό επίπεδο, δέν ήταν έπιθυμητή στήν Ελλάδα όπου ο άντι-«κομμουνισμός» ήταν συνταγματικά κατοχυρωμένος. Η ελληνική μπουρζουαζία είχε έδραιώσει τήν ολοκληρωτική νίκη της στόν έμφύλιο πόλεμο τού 1946-49 χάρη στήν κολοσσιαία βοήθεια τών άμερικάνικων κεφαλαίων και στρατιωτικών συμβούλων, και διατηρούνταν στήν έξουσία μέ τήν ύποστήριξη τού άμερικάνου προστάτη της. Τά συμφέροντα τής ελληνικής μπουρζουαζίας άντιστοιχούσαν ειδικώτερα μέ τά συμφέροντα τών Ηνωμένων Πολιτειών, τού έγγυητή τού «έλευθερου κόσμου». «Πάντως η έξωτερική πολιτική τών Ηνωμένων Πολιτειών δέν καθορίζεται άποκλειστικά άπό ειδικά συμφέροντα. Καθορίζεται και άπό τόν φόβο ότι μιά ένδεχόμενη συνέχιση τής σύμπτωσης τού «έλευθερου κόσμου» θά έχει σοβαρό οικονομικό αντίκτυπο στό έδαφός τους και θά έπιταχύνει τήν παρακμή τής ιδιωτικής ιδιοκτησίας. Τό ζήτημα, λοιπόν, κατά πρώτο λόγο δέν είναι τόσο νά προστατευθούν περιουσίες ή νά διατηρηθούν έξωτερικές άγορές, όσο νά παρεμποδιστεί — και στήν άνάγκη νά χτυπηθεί — κάθε κοινωνικό κίνημα και κάθε κυβέρνηση πού σκοπεύουν νά πάρουν μέτρα τά όποία περιορίζουν ή καταργούν τόν ιδιωτικό χαρακτήρα τού κεφαλαίου» (11). Οι έκλογές πού έπρόκειτο νά διεξαχθούν τόν Μάη τού 1967 θά οδηγούσαν άναμφίβολα σέ μιά μετατόπιση προς τά «άριστερά», σάν άποτέλεσμα τής διένεξης τού βασιλιά μέ τόν Παπανδρέου και, κυρίως, τής προλεταριακής άνάκαμψης πού εκφράστηκε μέ τίς μεγάλες άπεργίες τού '64-65. Έδώ πρέπει νά υπογραμμιστεί ότι τό ζήτημα ήταν πολύ περισσότερο νά δαμαστεί τό κίνημα τών προλεταρίων παρά η άλαζονική προσωπικότητα ενός πολιτικού πού τό 1944 άντιπροσώπευε τήν έξόριστη άστική κυβέρνηση. Στίς 21 τού Απρίλη 1967 μιά στρατιωτική χούντα πήρε τήν έξουσία γιά νά θάλει τέλος στήν άνησυχία τών Ηνωμένων Πολιτειών και τής ελληνικής μεγαλοαστικής τάξης. Η ταξική αντίδραση τής ντόπιας μπουρζουαζίας σέ όποιαδήποτε διαρθρωτική μεταβολή — έστω και έλάχιστα πιθανή — πού θά μπορούσε νά ένοχλήσει τό ιδιωτικό κεφάλαιο, ήταν γρήγορη και ριζικά άποτελεσματική. Έτσι, η βαθεία διείσδυση τών Ηνωμένων Πολιτειών στήν Ελλάδα δέν είναι άπλώς θέμα εκμετάλλευσης και πλουτισμού· μεταμορφωμένη σέ στρατιωτικό πραξικόπημα, είναι τό μόνο μέσο πού διαθέτει τό δυτικό μπλόκ γιά νά διαφυλάξει τό μέλλον τού ιδιωτικού κεφαλαίου. Ταυτόχρονα, η σχέση δυνάμεων μεταβάλλεται προς όφελος τού ιδιωτικού καπιταλισμού και η νοτιο-ανατολική πτέρυγα τού ΝΑΤΟ ένισχύεται.

Όμως, παρά τήν υιοθέτηση τού νεο-φιλελεύθερου μοντέλου ανάπτυξης, η Ελλάδα τής χούντας πήγαινε άπό τό κακό στό χειρότερο. Τό κεφάλαιο, τό διψασμένο γιά κέρδη και συσσώρευση, συνάντησε άξεπέραστα προβλήματα. Κι αυτό γιατί, σέ έθνική κλίμακα, η παραγωγή γιά τή σπατάλη — ένα χαρακτηριστικό γνώρισμα τής περιόδου '67-74 μέ τή μορφή μη παραγωγικών επενδύσεων, ξεφρενης κατανάλωσης ειδών πολυτελείας κλπ. — δέν κάνει τίποτε άλλο παρά νά επιδεινώνει τίς δυσκολίες τής ανάπτυξης. Η αύξανόμενη άπαξίωση τού έθνικού κεφαλαίου άποξένωσε τήν άστική τάξη άπό τούς στρατιωτικούς, πού έχοντας χάσει κάθε ύποστήριξη και βρισκόμενοι σέ διαρκώς μεγαλύτερη άπομόνωση θά έπιχειρήσουν τό κυπριακό «πείραμα», ένα τελευταίο χαρτί άπελπίσιαις. Όσοι ήταν περιττοί, άν όχι ένοχλητικοί γιά τή συσσώρευση τού κεφαλαίου, άποδιώχτηκαν μέ τήν ίδια εύκολία πού έφτά χρόνια πριν είχαν πάρει τήν έξουσία. Πράγματι, μέσα στα πλαίσια τής ιμπεριαλιστικής προοπτικής τών μεγάλων καπιταλιστικών δυνάμεων, όταν ο ιδεολογικός και στρατιωτικός άγώνας άντιτάσσεται στό νόμο τής συσσώρευσης όλα τά μέσα είναι άποδεκτά γιά νά διορθωθεί η κατάσταση. «Η μόνη έλλειψη άπό τήν όποία ύποφέρει τό κεφάλαιο, είναι η έλλειψη κέρδους».

Η ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Οι καπιταλιστικές χώρες, πού καλύπτουν συνολικά ένα πολύ μικρό μέρος τού κόσμου, βλέπουν τό μέλλον τους νά έξαρτάται όχι τόσο άπό μιά έντατικοποίηση τού άνταγωνισμού όσο άπό μιά διεύρυνση τής βάσης επέκτασης τού κεφαλαίου. Οι άνάγκες επέκτασης τών μεγάλων έπιχειρήσεων άπαιτούν τήν κεφαλαιοποίηση ενός διαρκώς μεγαλύτερου μέρους τού κόσμου. Έτσι οι Ηνωμένες Πολιτείες, γιά νά σταματήσουν τήν κάμψη τής παραγωγής ιδιωτικού κεφαλαίου στή μητρόπολη, έπρεπε νά τήν ένισχύσουν στό έξωτερικό.

Η έντατικοποίηση τού άνταγωνισμού και η διεύρυνση τής βάσης επέκτασης τού κεφαλαίου προς τήν Ελλάδα δημιουργούν νέες συνθήκες εκμετάλλευσης, πού δέν μπορούν νά συνυπάρξουν μέ μιά διαχείριση τού Κράτους μέ τρόπο πού νά περιορίζει τήν ανάπτυξη αυτού τού κεφαλαίου. Μέ άλλα λόγια, εάν τά κέρδη δέν αύξηθούν οι έθνικές έπιχειρήσεις κινδυνεύουν νά βυθιστούν μέσα στήν ίδια τους τήν άγορά σέ μιά άποτελμάτωση — όπως πράγματι συνέβη στήν Ελλάδα — πού θά κάνει άναπόφευκτη τήν προσπάθεια σταθεροποίησης τής κοινωνικής ζωής μέσω μιάς μη αυτοδύναμης παραγωγής πού στηρίζεται άπό ένα ισχυρό Κράτος. Γιά τήν ελληνική μπουρζουαζία, όσο περισσότερα κέρδη άποφέρει η οικονομία της τόσο περισσότερα κεφάλαια προσελκύει και τόσο αύξάνεται η άποδοτικότητα της. Άλλά στήν πραγματικότητα η άνταγωνιστικότητα τών λιγώτερο παραγωγικών χωρών μειώνεται και η άποδοτικότητά τους τό ίδιο. Στο μέτρο πού χειρότερευε η κατάσταση, η αντίθεση τής μπουρζουαζίας προς τή στρατιωτική χούντα έντεινόταν. Άποτέλεσμα, η ύπόσχεση εκλογών και έπιστροφής στόν κοινοβουλευτισμό — πού θά έπέτρεπε νά βρεθεί μιά διέξοδος γιά τό κεφάλαιο — μέ τόν Μαρκεζίνη, τού όποίου η καριέρα έπρόκειτο νά πάρει τέλος μέ τό δεύτερο στρατιωτικό πραξικόπημα, μιά έβδομάδα μετά τή σφαγή τού Πολυτεχνείου. Η πορεία προς τόν κοινοβουλευτικό φιλελευθερισμό διακόπηκε μέχρι τόν Αυγουστο τού 1974, όποτε τό μόνο φάρμακο γιά τήν έξασθένηση τού καπιταλισμού στήν Ελλάδα ήταν η μεταθίβαση τής έξουσίας στόν Καραμανλή· κι αυτός ένήργησε μέ τρόπο ώστε η Δεξιά, νικήτρια τών εκλογών τού Νοέμβρη τού 1974, νά μπορέσει νά άποπειραθεί τήν πλήρη ένσωμάτωση τού ελληνικού έθνικού καπιταλισμού στό παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα και ταυτόχρονα νά άνοίξει νέες προοπτικές

γιά τὰ βορειοαμερικάνικα καί δυτικοευρωπαϊκά κεφάλαια. Τὰ πρώτα βήματα πρὸς τὴν ἐνοποίηση καὶ συνάμα τὸν ἐκσυγχρονισμό τοῦ ἑλληνικοῦ καπιταλισμοῦ ἤδη γίνονται.

Δὲν θὰ πρέπει πάντως νὰ ξεχνάμε ὅτι δὲν συνῆθσαν τὰ πάντα μὲ τόσὸ ἀπλό τρόπο, στὸ μέτρο ποῦ ἡ κίνηση τοῦ κεφαλαίου ἐμπεριέχει μέσα τῆς τῆς ἰδίας τῆς ἀντιφάσεις τῆς. Ἄν καὶ θέλει τὸν ἐκσυγχρονισμό τοῦ, τὸ σταθερὸ κεφάλαιο ἀδυνατεῖ νὰ ἐκσυγχρονιστεῖ· ἂν καὶ θέλει νὰ ἐνταχθεῖ στὴν παγκόσμια ἰδιωτικὴ καπιταλιστικὴ οἰκονομία, θρῖσκει τὸ δρόμο κλεισμένο, γιατί τὰ ἐπακόλουθα τῆς ἀστάθειας τῆς ἀξίας σὲ παγκόσμιο ἐπίπεδο ὀδηγοῦν ἄλλοτε στὴν ἐνσωμάτωση καὶ ἄλλοτε στὸν ἀποκλεισμό ὀρισμένων περιοχῶν τοῦ κόσμου ἀπὸ τὸ νόμο τῆς ἀξιοποίησης. Ὁ καπιταλισμός, ἂν καὶ εὐχεται τὸν δυσκολοπραγματοποιήτο ἐκσυγχρονισμό τοῦ ἑλληνικοῦ ἐθνικοῦ κεφαλαίου, ὠθεῖ τμηματικὰ κινήματα πρὸς τὴ σφαγὴ· ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά, ἀρνεῖται αὐτὸ τὸν ἐκσυγχρονισμό γιὰ λόγους στρατηγικῆς φύσης. Πιὸ πάνω εἶδαμε πῶς τελικὰ ἀποδέχθηκε τὸν ἐκσυγχρονισμό γιὰ νὰ ἐδραιώσει τὴ θέση του στὸν κόσμον.

Τὰ γεγονότα τοῦ πολυτεχνείου ἔχουν τὶς ἀπαρχῆς τους σ' αὐτὴ τὴν ἀνάγκη ἐκσυγχρονισμοῦ. Οἱ ἀντιφάσεις εἶναι ἐδῶ τεράστιες, ἀλλὰ προκύπτουν ἀπὸ μιὰ ὀφθαλμοφανή πραγματικότητα. Συμφωνὰ μὲ τὰ αἰτήματα τῶν φοιτητῶν, τὸ ζήτημα ἦταν νὰ ἐγκαθιδρυθεῖ ἓνα αὐστημα λαϊκῆς δημοκρατίας (λαοκρατίας) ἢ, στὸ μέτρο ποῦ αὐτὸ δὲν ἦταν δυνατό, ἓνα σύστημα φιλελεύθερης δημοκρατίας. Πράγματι, ἐκεῖνο ποῦ ζητοῦσαν αὐτοὶ οἱ «ἐπαναστάτες» (Sic!) ἦταν νὰ ὀργανωθεῖ ἓνας νέος χώρος τῆς πανεπιστημιακῆς ἰδεολογίας, μέσα στὰ δημοκρατικὰ πλαίσια, γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ κάνουν τῆς σπουδῆς ποῦ ἠθελαν. Οἱ βλέψεις τους ἦταν ἰδίες μὲ τῆς βλέψεις τοῦ κεφαλαίου καί, φυσικά, δὲν μπορούσαν ὄχι μόνον νὰ ἀποδεχτοῦν, ἀλλὰ οὔτε νὰ ἀνεχθοῦν μέσα στὰ πλαίσια τους μιὰ ἐξέγερση ποῦ ἦταν δυνατό νὰ λάβει χώρα παράλληλα μὲ αὐτὰ τὰ σκιρτήματα τῶν μελλοντικῶν στελεχῶν. Αὐτὸ καὶ ἐγένε. Ἐνῶ οἱ φοιτητῆς περιφερόντουσαν στὰ ἀμφιθέατρα φλυαρώντας, μὲ τὴν ἑλληνικὴ σημαία ἐπικεφαλῆς, τὸ ἀθηναϊκὸ προλεταριάτο κατέβαινε στὸν δρόμο, ὄχι γιὰ νὰ ζητήσῃ τὴν ἐπάνοδο τῆς ἀστικής δημοκρατίας ἀλλὰ γιὰ νὰ ὑποσκάψῃ τὰ θεμέλια τῆς καπιταλιστικῆς κοινωνίας: καταστροφὴ τραπεζῶν, σοῦπερ - μάρκετ, διαφημιστικῶν πανῶν, σηματοδοτῶν... Ἐνῶ τὸ προλεταριάτο ἐτοιμαζόταν γιὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον, οἱ φοιτητῆς ἀνοίγαν τὸ πουκάμισο γιὰ νὰ περάσῃ ἓνα τεθωρακισμένο πάνω ἀπὸ τὸ σῶμα τους. Καί, κάτι ἀκόμα χειρότερο, προσπάθησαν νὰ παρεκτρέψουν καὶ κατόπιν νὰ χειραγωγῆσουν τὸ παθητικὸ μὰ ἀποτελεσματικὸ σύστημα ἀμυνας τοῦ προλεταριάτου ἐναντῆς τῆς δικτατορίας, γιὰ νὰ τὸ περιορίσουν σὲ «ἀγῶνες» δημοκρατικοῦ, φιλελεύθερου καὶ στὴ συνέχεια ἐθνικοῦ περιεχομένου. Μήπως ἄλλωστε δὲν διαχώρισαν τὴ θέση τους ἀπὸ τῆς ἀνηλεῆς ἐπιθέσεις ἐναντίον τῶν τραπεζῶν, τῶν καταστημάτων καὶ τῶν δημοσίων κτιρίων; Ἡ ἀνάπτυξη τῆς προλεταριακῆς πάλης χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὸ ἐμπρακτὸ ξεπέραςμα τῆς δημοκρατίας, τοῦ φιλελευθερισμοῦ καὶ τοῦ ἐθνικισμοῦ, ποῦ δὲν εἶναι παρά οἱ πιὸ σύγχρονες καὶ πιὸ ἐπώδυνες ἐκδηλώσεις τοῦ κεφαλαίου. Ἔστι, ἡ «ψευδῆς κριτικὴ τῆς ἱεραρχικοποίησης τοῦ χώρου ξαναοδηγεῖ στὴ διαρρῦθση τοῦ καπιταλιστικοῦ χώρου». Ἡ ἰδεολογικὴ μάσκα τοῦ ἀγῶνα τῶν φοιτητῶν ξεσκεπάστηκε ἀπὸ τὴν πρακτικὴ τῆς ἐπαναστατικῆς βίας τοῦ προλεταριάτου. Τὸ κίνημα τοῦ Νοέμβρη τοῦ '73 ἐμπεριέχει τὴν ἴδια τὴν κριτικὴ καὶ ἀπομυθοποιεῖ τὸν ρόλο τῶν φοιτητῶν ὡς «ἐπαναστατικῆς κινήτριας δύναμης». Ἡ ἀποψη αὐτὴ δὲν ἔχει οὔτε σπέρμα ἀλήθειας. Ὅταν ἡ δικτατορία δυσχεραίνει τὴν κυκλοφορία τοῦ κεφαλαίου, ἀρα καὶ τὴν ἀπομυζήση ἰδιοποιήσιμης ὑπεραξίας, οἱ φοιτητῆς θέλησαν νὰ συντρίψουν αὐτὸ τὸ σύστημα γιὰ νὰ ἀπελευθερώσουν ἐπιτέλους τὴν ἀξία ποῦ θὰ μπορέσῃ νὰ ἀντιταχθεῖ στὴν ἀπαξίωση, καὶ ἐπομένως νὰ ἐκφράσῃ τὴν πρόοδο τῆς κοινωνικῆς παραγωγικότητος τῆς ἐργασίας (12). Τὸ κίνημα τοῦ Νοέμβρη τοῦ '73 εἶναι ἡ πολιτικὴ ἀναπαράσταση τοῦ προλεταριάτου ὡς κεφαλαίου· αὐτὸ τὸ ἴδιο κίνημα εἶναι ἡ πολιτικὴ ἀναπαράσταση τοῦ προλεταριάτου στὴν Ἑλλάδα. Ἡ πραγμάτωση τοῦ προλεταριάτου εἶναι συνώνυμη τῆς κατάργησής του.

Ο ΔΙΕΘΝΗΣ ΚΑΤΑΜΕΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ Η ΚΥΠΡΟΣ

Τὸ κίνημα τοῦ Νοέμβρη τοῦ '73, ὅπως καὶ ἄλλα μαζικὰ κινήματα, εἶναι ἓνα φαινόμενο μὲ δύο ἀνταγωνιστικοὺς πόλους, προϊόντα μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς κατάστασης, ἢ ὅποια δὲν βελτιώθηκε μεταξὺ τοῦ Νοέμβρη τοῦ '73 καὶ τοῦ Ἰουλίου τοῦ '74, καὶ γι' αὐτὸ τὸ ἑλληνικὸ κεφάλαιο, ποῦ εἶχε ἤδη εἰσελθεῖ σὲ μιὰ κρίση μετασχηματισμοῦ ὠθησε τὴν στρατιωτικὴ ἐξουσία τῶν Ἀθηνῶν πρὸς τὴν Κυπριακὴ περιπέτεια. Ἔτσι, ἡ ὄξυνση τῶν ταξικῶν ἀνταγωνισμῶν μέσα σ' ἓνα δεδομένο Κράτος δὲν μπορεῖ νὰ βρεῖ ἄλλη διέξοδο παρά μόνον στὰ πλαίσια μιᾶς ἐθνικιστικῆς πολιτικῆς, ἀπὸ τὴ φύση τῆς ἐπεκτατικῆς. Τὸ θῦμα ἦταν ἡ Κύπρος. Ἡ Ἑλλάδα ἔπρεπε νὰ ἀντλήσῃ μιὰ ἡρεμία ποῦ εἶχε χάσει ἀπὸ πολὺ καιρὸ. Ἡ καταστροφὴ παραμόνευε, στὸ μέτρο ποῦ ἓνας πόλεμος μὲ τὴν Τουρκία ἦταν ἀνεφικτός ἀπ' τὸ ἴδιο τὸ γεγονός τῆς ἀνάπτυξης τῆς ταξικῆς πάλης στὴν Ἑλλάδα. Αὐτὸ τὸ ἴδιο προλεταριάτο ποῦ παρακολούθησε τὴ σφαγὴ τῶν φοιτητῶν τὸ Νοέμβρη τοῦ '73 καὶ στὴ συνέχεια ἐπιτέθηκε ἐναντίον τῶν θεμελιωδῶν θεσμῶν τοῦ καπιταλισμοῦ, ἔχοντας συνειδητοποιηθεῖ ἀπ' αὐτὸ τὸ γεγονός, δὲν θὰ πάει νὰ παίξῃ τὸν ἴδιο ρόλο τοῦ θυσιασμένου, νὰ γίνῃ κρέας γιὰ τὰ κανόνια καὶ νὰ ἀποδείξῃ ἔτσι γιὰ μιὰν ἀκόμα φορὰ τὴν ἥττα τοῦ ἀπέναντι στὸ κεφάλαιο. Ἡ προλεταριακὴ ἀνάκαμψη ὄντως πραγματοποιήθηκε.

Ἡ ἀλλαγὴ τῆς κυβέρνησης — ἀπὸ στρατιωτικὴ σὲ πολιτικὴ — δὲν σημαίνει καθόλου ὅτι μεταβάλλεται ἡ ἐθνικὴ πολιτικὴ τῆς μπουρζουαζίας. « Ἡ ἐθνικὴ ἰδεολογία ἀνταποκρινόταν σὲ μιὰ διπλὴ φροντίδα, στὴν ἀντιμέτωπιση τοῦ διεθνούς ἀνταγωνισμοῦ καὶ τῆς ταξικῆς πάλης. Οἱ πραγματικότητες αὐτῆς κάθε ἄλλο παρά ἐξαφανίστηκαν. Ἀλλὰ τὰ δεδομένα τῆς πρώτης (τοῦ διεθνούς ἀνταγωνισμοῦ) μεταβλήθηκαν μέχρι τοῦ σημείου νὰ μὴν τῆς ἐπιτρέπουν πιά νὰ παίξῃ τὸν ρόλο ποῦ τῆς ἐπιφυλλασσόταν ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀποψη: ἀπὸ φανταστικὴ σύνθεση μιᾶς πραγματικῆς ἀντίφασης, τείνει νὰ γίνῃ φανταστικὴ ἀντίφαση μιᾶς πραγματικῆς σύνθεσης. Τὸ μόνον ποῦ δὲν ἄλλαξε σ' ὅλη αὐτὴ τὴν ἱστορία εἶναι ἡ πάλη τῶν τάξεων. Ἔτσι ἡ ἐθνικὴ ἰδεολογία πρόκειται νὰ τοποθετηθεῖ σὲ σχέση μὲ αὐτὴ τὴν νέα προβληματικὴ» (13).

Ἡ Ἑλλάδα δὲν ἦταν — οὔτε ἄλλωστε εἶναι μέχρι τώρα — ἰκανὴ νὰ ἀναλώσῃ τῆς δυνάμεις τῆς σ' ἓναν

πολεμο έναντιόν όποιουδήποτε, κι' αυτό έξαιτίας τής άρνησης του προλεταριάτου νά συνεργασθεί. Αυτό βέβαια δέν άναιρει τό γεγονός ότι, μετά τήν έκδίωξη τών στρατιωτικών άπό τήν έξουσία, ή ελληνική οίκονομία έπρόκειτο νά άρχισει τή μεγάλη πορεία τής κατάκτησης τής άξιας.

Παρ' όλα αυτά έκείνο πού βρισκόταν στήν ήμερησία διάταξη στήν Έλλάδα τό καλοκαίρι του '74 — και έξακολουθεί πάντα νά βρίσκεται — ήταν ή υπεράσπιση τής έθνικής κληρονομιάς του ελληνικού κεφαλαίου και ό έλεγχος πού αυτό άσκει πάνω στα μέσα παραγωγής· πράγμα πού σήμαινε τή διατήρηση του νέου στατους κθό τής πολιτικής, κοινωνικής και οίκονομικής σχέσης δυνάμεων. Ταυτόχρονα, ό διεθνής καταμερισμός τής έργασιας δίνει ένα νέο ρόλο στήν Κύπρο, όπου σημειώνεται μιά ανάκαμψη του κυπριώτικου έθνικιστικού πνεύματος πού ήταν άκόμα διστακτικό πριν τό πραξικόπημα τής Ε.Ο.Κ.Α. Ένώ άπ' τή μιά μεριά έντείνει τήν αντίθεση τών έλλήνων προς τούς Τούρκους, ή έθνική αυτοδιάθεση του νησιού θα ένισχυσει τήν οίκονομική και πολιτική έξάρτηση άπό τόν ιδιωτικό καπιταλισμό, και στή συγκεκριμένη περίπτωση άπό τισ Ήνωμένες Πολιτείες και τή Δυτική Έυρώπη. Άν ληφθεί ύπ' όψη ή άδυναμία τής ντόπιας μπουρζουαζιας και ή ολοκληρωτική έξάρτηση τής εϋμερίας του νησιού άπό τή Μ. Βρεταννία, είναι φανερό ότι ή διεκδίκηση μιάς ουδετερόφιλης δημοκρατίας, κι' έπομένως ή ρήξη τών δεσμών με τήν Έλλάδα και τό Ν.Α.Τ.Ο. (κάτι πού οι Ήνωμένες Πολιτείες δέν επέτρεπαν), οδηγούσε σε μιά άμεση στρατιωτική επέμβαση. Αυτό πραγματοποιήθηκε, αλλά άποδυνάμωσε τή θέση τών πρωτοστατών πολιτικά, άν και όχι στρατιωτικά. Όταν ή Έλλάδα φάνηκε άνίκανη νά εκπληρώσει τό έγχείρημα, ό τουρκικός στρατός άποθιβάστηκε κι' έπραξε τό καθήκον του σαν μέλος του Ν.Α.Τ.Ο.

Η αντίθεση του έλληνα στον τούρκο δέν είναι παρά ένας τρόπος νά συγκαλυφθεί ή πάλη τών τάξεων και νά επιβραδυνθεί ό άγώνας για τήν προλεταριακή επανάσταση. Κι' άκόμα χειρότερα: οι έθνικισμοί καταστρέφουν τά έργατικά κινήματα άποκλείοντάς τα άπό τό παραγωγικό προτσέσο για νά τά έξολοθρεύσουν στα πεδία τής καπιταλιστικής σφαγής. Η αντίθεση προς τόν ιμπεριαλισμό συμβαδίζει με τήν αντίθεση προς τόν έθνικισμό έφόσον ό άγώνας του προλεταριάτου υποχρεώνεται νά καταστρέψει αυτό τό ίδιο τό προλεταριάτο σαν τάξη τής ανταλλαγής, κι' αυτό θα πραγματοποιηθεί σ' ολοκληρο τόν κόσμο — με τό γενικευμένο και ολοκληρωτικά άνατρεπτικό κίνημα έναντιόν του καπιταλισμού — ή δέν θα πραγματοποιηθεί ποτέ.

Στρασβούργο, 17 Άπριλη 1975

(1) Βλέπε τά «Χειρόγραφα του 1844» του Κάρλ Μάρξ. Έκδοση: «Διεθνής Βιβλιοθήκη».

(2) Alain Le Guyader: «Η διαλεκτική τής Έθνικής Ίδεολογίας». «Taupre Bretonne», Νο 2, Δεκέμβρης 1971.

(3) Βλέπε σχετικά: «La Bande a Baader», (Η φράζια κόκκινος στρατός), και ειδικώτερα τό κείμενο του Emile Marensin. Έκδοση: «Διεθνής Βιβλιοθήκη», Ιανουάριος '76.

(4) Βλέπε τισ στρατιωτικές θεωρίες του Ένγκελς στα «Έργα» τών Μάρξ-Ένγκελς, Dietz Verlag, Άνατολικό Βερολίνο.

(5) Η συνωμοσία σιωπής γύρω άπ' αυτό τό γεγονός είναι εκπληκτική. Και υπάρχουν σοβαροί λόγοι. Αυτό τό γεγονός τό τόσο σημαντικό για τήν ιστορία του κινήματος του '73 τό γνώρισα πλήρως χάρη σε όρισμένους συντρόφους πού πήραν μέρος στο κίνημα. Λυπάμαι πού δέν ήμουνα σε θέση νά τό ξέρω όταν πρωτοέγραφα τό κείμενο. Η άπουσία μου στο έξωτερικό όπωσδήποτε συνέβαλε σ' αυτή τή σοβαρή έλλειψη.

(5) Βλέπε Μάρξ: «Grundrisse der Kritik der politischen ökonomie», Dietz, Verlag. Άνατολικό Βερολίνο 1974; σελ. 550, και «Κεφάλαιο», βιβλίο III, στα «Έργα», τόμ. 25, σελ. 251-278.

(7) Βλέπε «Κεφάλαιο», βιβλίο III, στα «Έργα», τόμ. 25, σελ. 884.

(8) Βλέπε Μάρξ: «Μισθός, τιμή και κέρδος».

(9) Βλέπε Simon Rubak: «Η έργατική τάξη βρίσκεται σε διαρκή επέκταση», έκδ. Spartacus. Παρίσι.

(10) Alain Le Guyader: «Η διαλεκτική τής Έθνικής Ίδεολογίας».

(11) Paul Mattick: «Μαρξ και Κένυς, τά όρια τής μικτής οίκονομιας», έκδ. Gallimard, Παρίσι 1972, σελ. 323.

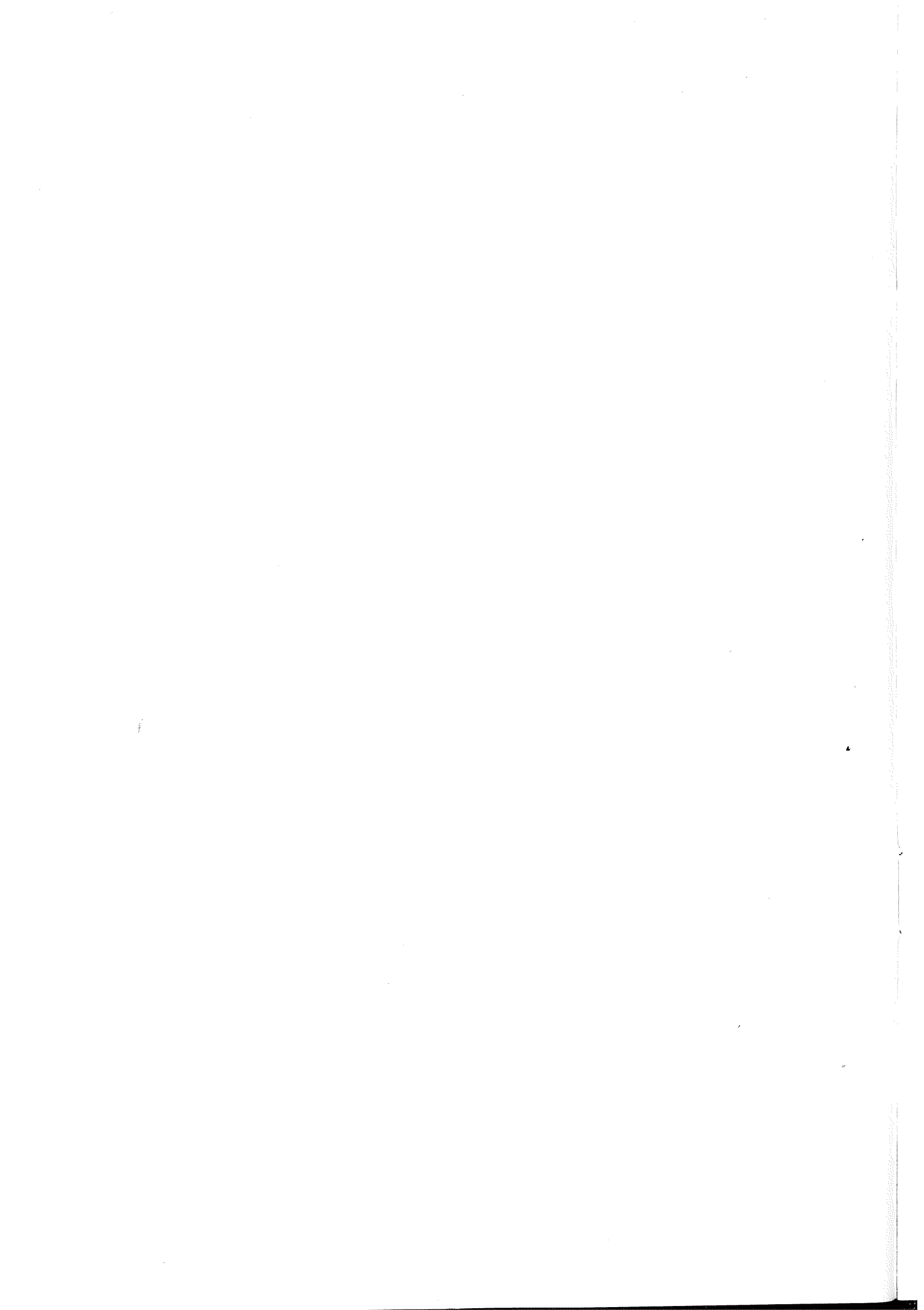
(12) Βλέπε Μάρξ: «Grundrisse...», σελ. 347-351.

(13) Alain Le Guyader: «Η διαλεκτική τής Έθνικής Ίδεολογίας».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ, ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΟ ΚΑΙ ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ

ΚΕΙΜΕΝΟ ΕΝΟΣ ΣΥΝΤΡΟΦΟΥ

Τό κείμενο πού άκολουθεῖ γράφηκε τόν Μάρτη τοῦ 1975, σάν ἀποτέλεσμα τῆς συζήτησης πού προκάλεσε ἡ "Ἀνάπτυξη τοῦ Κεφαλαίου στήν Ἑλλάδα". Πρόθεσή μου ἦταν νά μὴν ἐγκλωβιστῶ στή "θεωρητική ρουτίνα τῶν ἀπαντήσεων καί ἀνταπαντήσεων", ἐφόσον εἶναι πιά γνωστό ὅτι οἱ δι-αδικασίες αὐτές ἀρμόζουν στούς μνηστήρες τοῦ κορυφαίου τῶν ἰδεολογι-κῶν ἱερατειῶν. Γι' αὐτό ἀκριβῶς θεωρήθηκε σάν ἄσκοπος βυζαντινισμός ἡ ἐξαντλητική κριτική τοῦ προηγουμένου κειμένου καί ἡ πολεμική ἐ-ναντίον λέξεων. Μέ ἀφορμή τήν "Ἀνάπτυξη τοῦ Κεφαλαίου στήν Ἑλλά-δα" θέλησα νά διατυπώσω θ ε τ ι κ ἄ - ἄν καί ὀπωσδήποτε συνοπτικά - μιά σειρά ἀπόψεων πάνω σέ δύο σημαντικά θέματα. Τό πρῶτο ἀφοροῦσε τή γενική θεώρηση τοῦ συγγραφέα καί τοποθετήθηκε πάνω στήν εὐρύτερη βά-ση τῆς ἀπόπειρας "ἐπανοικειοποίησης" τῆς μαρξικῆς θεωρίας ἀπό μέ-ρους τῶν ἀντιεξουσιαστῶν. Τό ρεῦμα αὐτό ἔχει κυρίως ἀναπτυχθεῖ στό ἐξωτερικό, ἀλλά ἀφορᾷ ἄ μ ε σ α ὅλα τά ἐπαναστατικά στοιχεῖα πού ἀ-ναζητοῦν ἐρεῖσματα στή μαρξική θεωρία γιά νά τά πετάξουν στά μοῦτρα τῶν γραφειοκρατῶν ἐκπορνευτῶν της, γιά νά κατανοήσουν τήν ἴδια τους τήν πρακτική καί νά ξεπεράσουν τόν "μαρξισμό-λενινισμό". Τά προβλή-ματα πού θίγονται ἔχουν κεφαλαίωδη σημασία· τό ζήτημα ἄν ἡ κριτική τοῦ συγκεκριμένου κειμένου εἶναι ἀρκετά θεμελιωμένη, εἶναι δευτερευ-ον. Τό ἄλλο θέμα στό ὁποῖο ἀναφέρθηκα εἶναι ἡ ἐξέγερση τοῦ Νοέμβρη. Ἡ ἄποψη πού περιεχόταν ἀρχικά στήν "Ἀνάπτυξη τοῦ Κεφαλαίου στήν Ἑλλάδα" σχετικά μέ τήν ἐξέγερση τοῦ Νοέμβρη διαφοροποιήθηκε στήν τελική μορφή τοῦ κειμένου, κι ἐπομένως ἡ κριτική ἀναιρεῖται ἀπό μό-νη της. Ἐπειδή ὅμως δέν ἐνδιέφερε τόσο ἡ συγκεκριμένη κριτική ὅσο ἡ θετική διατύπωση ὀρισμένων γενικώτερων ἀπόψεων, τό κείμενο - κριτική θεωρήθηκε καλό νά δημοσιευτεῖ χωρίς καμμία ἀλλαγῆ. Μοναδική μεταβο-λή εἶναι ἡ παράλειψη μιᾶς παραγράφου πού δέν περιεῖχε θετική ἐπι-χειρηματολογία, ἀλλά περιοριζόταν σέ μιά ἐπιγραμματική κριτική τῶν ἀ-πόψεων τοῦ συγγραφέα γιά τήν ἐγκαθίδρυση, τήν ἀποτυχία καί τήν κα-τάρρευση τοῦ στρατιωτικοῦ καθεστώτος. Ὁ ἀναγνώστης θά πρέπει νά ἔ-χει ὑπ' ὄψη του ὅτι οἱ συγκεκριμένες ἀναφορές στήν "Ἀνάπτυξη τοῦ Κε-φαλαίου στήν Ἑλλάδα" ἄ φ ο ρ ο ῦ ν τ ἣ ν ἀ ρ χ ι κ ἣ μο ρ φ ῆ τοῦ κειμένου καί μπορεῖ νά μὴν ἰσχύουν γιά τήν τελική του μορφή. Ἐ-πομένως, τό μόνο πού παραμένει ἀκέραιο εἶναι τό θ ε τ ι κ ὄ περιεχό-μενο τοῦ κειμένου-"κριτικῆς".

Ἡ μαρξιστική θεωρία, παρ' ὅλες τίς ἀντιφάσεις της, δέν εἶχε ἀρχικά τήν ἐκχυδαϊσμένη μορφή πού πῆρε ἀργότερα, ὅταν πιά μεταβλήθηκε σέ πρώτη ὕλη μιᾶς ἰδεολογίας. Ὁ Μάρξ ἀναγνώρισε στό ἱστορικό γίγνεσθαι τὰ δικαιώματά του καί ἔδωσε τήν πρέπουσα προσοχή στήν οἰκονομία, σέ μιᾶ ἐποχή ὅπου ἡ ἱστορία ἦταν κατ' ἔξοχὴν ο ἰ κ ο ν ο μ ι κ ῆ ἱ σ τ ο ρ ῖ α ὅταν δηλαδή ἡ ἀνοδος τῆς μπουρζουαζίας στήν ἐξουσία ἐπισημοποίησε τήν αὐτονόμηση τῆς οἰκονομίας ἀπό τήν κοινωνία καί τήν ἀνήγαγε σέ μοχλό τῆς ἱστορικής ἐξέλιξης. Ἡ θεωρία τῆς ἱστορίας ἔτεινε, ὅμως νά μεταμορφθεῖ σέ ἰ δ ε ο λ ο γ ῖ α τῆς ἱστορίας, ὅταν ἡ ἀλήθεια πού ἴσχυε στό σύνολό της μόνο σέ μιᾶ ὀρισμένη ἱστορική περίοδο ἐφαρμόστηκε ἀναδρομικά γιά τήν κατανόηση τοῦ παρελθόντος καί προεκτάθηκε στό μέλλον σάν κλειδί τῆς μεταγενέστερης ἱστορικής ἐξέλιξης. Ἡ ἀντίληψη μιᾶς λίγο ὡς πολύ εὐθύγραμμης διαδοχῆς τῶν τρόπων παραγωγῆς, ὅπου ἡ ο ἰ κ ο ν ο μ ῖ α ἐ μ π ε ρ ι ἔ χ ε ι μ ἔ σ α τ η ς τ ῆ ν ἰ σ τ ο ρ ῖ α, ἦταν ἓνα ρῆγμα ἀπ' ὅπου εἰσχώρησε ὁ ἰδεολογικός ἐκφυλισμός τῆς μαρξικῆς θεωρίας. Ἡ προσπάθεια ἐπανοικειοποίησης τῆς μαρξικῆς θεωρίας πού σημειώθηκε πρόσφατα στό ἐξωτερικό μέσα στό χῶρο τοῦ ἀντιεξουσιαστικοῦ ρεύματος-καί χαρακτηρίζει καί τόν συγγραφέα τῆς "Ἀνάπτυξης τοῦ Κεφαλαίου στήν Ἑλλάδα"-κληρονομεῖ ἐξαρχῆς αὐτή τήν ἀντίφαση καί συχνά φτάνει στό μεταίχμιο ἑνός μηχανιστικοῦ οἰκονομισμού.

Στό σημεῖο αὐτό θά ἔπρεπε πάντως νά γίνεи μιᾶ διευκρίνηση. Ὁ "οἰκονομισμός" στόν ὁποῖο ἀναφερθήκαμε πιο πάνω, δέν ἔχει καμμία σχέση μέ τόν οἰκονομισμό τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ἢ "μαρξιστικῆς-λενινιστικῆς" ἰδεολογίας. Σ' αὐτή τήν τελευταία περίπτωση, ἡ ἀφομοίωση τῆς μαρξικῆς θεωρίας ἀπό τό Κεφάλαιο (κρατικό εἶτε ἰδιωτικό) καί τούς λακέδες του, δέν μπόρεσε νά πραγματοποιηθεῖ χωρίς τόν μερικό ἀκρωτηριασμό της. "Ὅταν ὁ "Ενγκελς γράφει στόν "Ἀντι-Ντύριγκ" ὅτι "οὔτε ἡ μετατροπή σέ μετοχικές ἐταιρίες, οὔτε ἡ μετατροπή σέ κρατική ἰδιοκτησία δέν ἀφαιρεῖ ἀπό τίς παραγωγικές δυνάμεις τήν ἰδιότητα τοῦ Κεφαλαίου" ὅταν ὁ Μάρξ γράφει στό "Μισθωτή Ἔργασία καί Κεφάλαιο" ὅτι "τό κεφάλαιο καί ἡ μισθωτή ἐργασία εἶναι δύο πλευρές μιᾶς καί τῆς αὐτῆς σχέσης" ἢ ἀκόμα ὅταν ὁ Μάρξ γράφει στό "Ἀξία, Τιμή καί Κέρδος" ὅτι ἡ ἐργατική τάξη "ἀντί τό σ υ ν τ η ρ η τ ι κ ὸ σ ὦ ν θ η μ α Ἐνα δίκαιο μεροκάματο γιά μιᾶ δίκαιη ἐργάσιμη μέρα" θά πρέπει νά γράφει στή σημαία της τό ἔ π α ν α σ τ α τ ι κ ὸ σ ὦ ν θ η μ α Ἐκτάργηση τῆς μισθωτῆς ἐργασίας"-τότε τό μόνο πού μένει στούς γραφειοκράτες εἶναι νά ἀπευθυνθοῦν στήν ἀστυνομία τους. Μέσα στά πλαίσια τῆς "μαρξιστικῆς-λενινιστικῆς" ἰδεολογίας, τό Κεφάλαιο παύει νά εἶναι κοινωνική σχέση καί γίνεται ἄψυχο ἀντικείμενο. Ὁ οἰκονομισμός της συνίσταται στήν ἀφαίρεση τοῦ ἀνθρώπου ἀπό τήν ἱστορία, (μέ τήν ἐξαίρεση τῆς ἐκάστοτε πεφωτισμένης πρωτοπορίας) στήν παθητική θεώρηση τῆς κίνησης τῆς οἰκονομίας σάν κίνησης ἄψυχων δυνάμεων-ἄρα, σέ τελική ἀνάλυση, στήν τερατωδέστερη μέχρι τώρα ἐξύμνηση τῆς ἀλλοτριώσεως, πού μετατρέπεται σέ ὕλική δύναμη γιά τή διαιώνισή της.

Ἀντίθετα, στήν προσπάθεια ἐπανοικειοποίησης τῆς μαρξικῆς θεωρίας ἀπό μέρος τῶν ἀντιεξουσιαστῶν, παίρνεται σάν βάση ὁ, τι καλύτερο ἔχει αὐτή νά προσφέρει: ἡ διαυγῆς ἀντίληψη γιά τούς μηχανισμούς κίνησης τῆς καπιταλιστικῆς οἰκονομίας, ἡ ρητή ἀναγνώριση τοῦ κεφαλαίου σάν κοινωνικῆς σχέσης (μισθωτή ἐργασία), ἡ διαπίστωση ὅτι ἡ νίκη τοῦ προλεταριάτου ἰσοδυναμεῖ μέ τήν κατάργησή του. ("Ὅταν νικάει τό προλεταριάτο δέν γίνεται μ' αὐτή τή νίκη του καθόλου ἡ ἀπόλυτη πλευρά τῆς κοινωνίας, γιατί νικάει μόνο ἐφόσον ἀναιρεῖ τόν ἑαυτό του καί τό ἀντίθετό του... Δέν μπορεῖ νά λυτρωθεῖ δίχως νά καταστρέψει τούς ὄρους τῆς ὑπαρξῆς του... Ἔρουν-οἱ κομμουνιστές ἐργάτες-ὅτι ἡ ἰδιοκτησία, τό κεφάλαιο, τό χρῆμα, ἡ μισθωτή ἐργασία καί τὰ παρόμοια δέν εἶναι ἰδεατά φαντάσματα, ἀλλά πολύ πραγματικά, πολύ ἀντικειμενικά παράγωγα τῆς ἀλλοτριώσεώς τους, πού μόνο μέ πρακτικό, ἐντελῶς ἀντικειμενικό τρόπο πρέπει νά καταργηθοῦν γιά νά γίνεи ὁ ἀνθρώπος, ...". Μάρξ, "Γερμανική Ἰδεολογία"). Ἐτσι, τό κεφάλαιο δέν εἶναι πιά ἄψυχο ἀντικείμενο ἡ κίνησή του ἐμπεριέχει τήν ἐξέλιξη τῶν κοινωνικῶν τάξεων, ἡ πορεία τῆς οἰκονομίας παύει νά εἶναι ἀποκλειστικά ζήτημα στατιστικῆς. Ἐάν ὅμως ὑποστηριχθεῖ ὅτι ἡ ἀντικειμενική λογική τοῦ κεφαλαίου ὀδηγεῖ στήν "ἱστορική ἀναγκαιότητα" τῆς κατάργη-

σής του, εάν υποστηριχθεί ότι η πορεία της οίκονομίας αποτελεί από μόνη της έγγυηση για τό ξεπέρασμά της μέσα στην άταξική κοινωνία, εάν τό επαναστατικό γίνεσθαι άναχθεί στην πορεία της οίκονομίας (καί συχνά διαγράφεται κάτι τέτοιο), τότε ξεπέφτουμε σ' ένα είδος βελτιωμένου οίκονομισμού. Κι αυτό παρ' όλο πού η κίνηση του κεφαλαίου είναι άναμφισβήτητα αντίφατική καί έμπεριέχει τό σπέρμα της καταστροφής της: "Η νίκη της αυτόνομης οίκονομίας πρέπει νά ναι συνάμα κι ο χαμός της. Οί δυνάμεις πού άπελευθέρωσε καταλύουν τήν ο ί κ ο ν ο μ ι κ ή ά ν α γ κ α ι ό τ η τ α πού ήταν η άπράνταχτη βάση των παλιών κοινωνιών." Όταν τήν άντικαθιστά μέ τήν άναγκαιότητα της διαρκούς οίκονομικής άνάπτυξης, δέν μπορεί παρά νά άντικαθιστά τήν ικανοποίηση των πρωταρχικών άνθρώπινων άναγκών, μερικά άναγνωρισμένων, μέ μιά άτέλειωτη καταστροφή ψευτο-άναγκών πού σέ τελευταία άνάλυση καταλήγουν στή μοναδική ψευτο-ά-νάγκη της διατήρησης της έξουσίας της" (Γιού Ντεμπόρ, "Η Κοινωνία του Θεάματος"). Η πορεία της οίκονομίας μπορεί λοιπόν νά οδηγεί προς τήν άρνησή της, αλλά "η επαναστατική πρακτική είναι η μόνη άλήθεια αυτής της άρνησης" (Γιού Ντεμπόρ). Η κίνηση του κεφαλαίου έμπεριέχει τόν άνθρωπο, αλλά τόν έμπεριέχει σάν άντικείμενο, σάν κοινωνικό ρόλο· η επαναστατική πρακτική πηγάζει βασικά από τό άλλο είναι του, τό άνεπίσημο κι άπωθημένο, από τόν άνθρωπο-φορέα έπιθυμιών, πού μόνο άρνητικά καί ένμέρει έμπεριέχεται στην κίνηση του κεφαλαίου κι έπομένως δέν μπορεί νά προκαθοριστεί άπ' αυτήν.

Η τάση προς τόν οίκονομισμό απέχει πολύ άπ' τό νά χαρακτηρίζει στό σύνολό της τήν άπόπειρα επανοικειοποίησης της μαρξικής θεωρίας. Μάλιστα, ο συγγραφέας της "Ανάπτυξης του Κεφαλαίου στην Ελλάδα" φαίνεται νά έχει σαφή συνείδηση του προβλήματος καί νά άπορρίπτει τή μηχανιστική αντίληψη: "Αυτή η ταξική πάλη δέν άνάγει τήν κοινωνία στην οίκονομία της. Κάθε άλλο. Οί γενικές καί είδικές συνθήκες των διαφόρων άγώνων πού προμηνύονται, είναι έκείνες πού θά καθορίσουν τό τελικό άποτέλεσμα". Η συνέχεια όμως διαψεύδει τήν έλπίδα ότι παρέκαμψε τήν πατρογονική αντίφαση της μαρξικής θεωρίας. Η "προλεταριακή δράση" χαρακτηρίζεται σάν συστατικό στοιχείο του "κύκλου της άξιοποίησης καί μετά της άπαξίωσης του κεφαλαίου, καί καταλήγουμε σέ μιά άκραία διακήρυξη οίκονομιστικού πιστεύω: "Κάθε άνάλυση της τάσης προς μιά άπαξίωση του κεφαλαίου, της καπιταλιστικής κρίσης, της πτώσης του ποσοστού κέρδους, είναι ταυτόχρονα λεπτομερής μελέτη του προλεταριάτου σάν τάξης σέ κίνηση, άρα καί της επανάστασης". Έδώ η επανάσταση έμπεριέχεται στό σύνολό της μέσα στην κίνηση του κεφαλαίου· μέ άλλα λόγια, σέ πλήρη άντίθεση προς τήν άρχική διαβεβαίωση, η ταξική πάλη "άνάγει τήν κοινωνία στην οίκονομία της". Καί άν αυτό συνδυαστεί μέ τήν άποψη ότι "η εμφάνιση του προλεταριάτου σάν τάξης σκεπτόμενης καί δράσης γίνεται μιά ιστορική άναγκαιότητα", άντιλαμβανόμαστε ότι η πορεία της ιστορίας είναι στό έξής τό κεφάλαιο πού τρώει τίς σάρκες του βαδίζοντας σταθερά προς τήν αυτοκτονία.

Τό κρίσιμο σημείο της μετάβασης προς τόν οίκονομισμό καί τόν ντετερμινισμό τοποθετείται, γιαυτό τό ρεύμα, στή διπλή φύση του προλεταριάτου. Τό προλεταριάτο είναι άπ' τή μιά μεριά η άλλη όψη του κεφαλαίου, λειτουργώντας σύμφωνα μέ τή μαρξική όρολογία σάν "μεταβλητό κεφάλαιο" πού παράγει ύπεραξία. Άπ' αυτή τήν άποψη είναι συστατικό στοιχείο της κίνησης του κεφαλαίου· η δράση του είναι άφομοιωμένη άπό τή λογική του κεφαλαίου καί άποσκοπεύει στή βελτίωση της θέσης του προλεταριάτου σάν τέτοιου κάτω άπ' τόν ήλιο του έμπορεύματος καί της μισθωτής εργασίας (μεγαλύτερο μερίδιο στό κοινωνικό προϊόν, βελτίωση των συνθηκών έπιβίωσης καί εργασίας). Άπ' τήν άλλη μεριά τό προλεταριάτο, σάν τάξη της επανάστασης, είναι η τάξη πού οί συνθήκες ύπαρξης της συνοψίζουν όλη τήν άθλιότητα καί τή φρίκη της καπιταλιστικής κοινωνίας καί για αυτό τείνει νά στραφεί έναντίον τους, στρεφόμενο έτσι έναντίον της ύπάρχουσας κοινωνίας στό σύνολό της. Άπ' αυτή τήν άποψη η επαναστατική πρακτική του προλεταριάτου δέν έμπεριέχεται στην κίνηση του κεφαλαίου, γιατί άκριβώς στρέφεται έναντίον των ίδιων των άναλοίωτων θεμελιών αυτής της κίνησης καί όχι έναντίον των συγκεκρι-

μένων αποτελεσμάτων της-αυτά απλώς μπορούν να τείνουν προς την επίταχυνση ή την ανάσχεση της συγκρότησης του προλεταριάτου σε τάξη της επανάστασης, να προμηθεύσουν ένδεχομένως τη σταγόνα που κάνει τό ποτήρι να ξεχειλίσει, δέν μπορούν όμως ποτέ να καταλύσουν τό προλεταριάτο, δηλαδή τό ίδιο τό κεφάλαιο. Η διάκριση τών δύο όψεων του προλεταριάτου γίνεται φυσικά στην πραγματικότητα μέ πολύ μεγαλύτερη δυσκολία απ' ό,τι στη θεωρητική ανάλυση, γιατί συνυπάρχουν μέσα στις ίδιες ζωντανές υπάρξεις και στην ίδια τάξη. Τό αντιφατικό είναι του προλεταριάτου κάνει μερικές φορές αδύνατο ένα σαφή διαχωρισμό μεταξύ της δράσης της άφομοιωμένης στό κεφάλαιο και της δράσης που τείνει στην άρνηση της ίδιας της προλεταριακής συνθήκης. "Αλλωστε στην πορεία της δράσης μπορεί, μέσα στά ίδια άτομα, να βγούν στην επιφάνεια άλλες τάσεις, έπιθυμίες ή αναστολές που μεταβάλλουν τό αρχικά αναγνωρισμένο περιεχόμενό της. Η γέφυρα ανάμεσα στις δύο όχθες δέν είναι κομμένη κι από μιá άκόμα άποψη: ή αίσθηση της διαρκούς στέρησης τών έμπορευμάτων-πού είναι άναγκαία για να βαδίζει ο πλανήτης στο ρυθμό της εργασίας και καλλιεργείται συστηματικά μέ την άτέλειωτη κατασκευή επίπλαστων άναγκών-και ή διαπίστωση για τή ματαιότητα της προσπάθειας ξεπεράσματός της, κάνει τόν προλετάριο να δει ότι τελικά έκεινο που του στερούν είναι ή ίδια ή ζωή, ένω ή στέρηση της ζωής και της απόλαυσης ώθει τά άτομα, που βλέπουν ότι είναι άνήμπορα να τήν ξεπεράσουν από μόνα τους, στην έπιζήτηση του φανταστικού αντίσταθμίματος της έμπορευματικής εύτυχίας. Δέν άρνούμαστε λοιπόν τή μερική αλήθεια της άποψης ότι "ο ίδιος ο νόμος της ανταλλαγής, που είναι άόμος της οίκονομίας, ώθει τόν προλετάριο να έξεγερθεί", αλλά πιστεύουμε ότι ή περίφημη διαλεκτική παθαίνει έμπλοκή όταν υποστηρίζεται ότι "ο προλετάριος είναι μιá άξία που άρνεϊται τόν έαυτό της σαν τέτοια έπειδή τό σύστημα τό βασισμένο στην άξία του άρνεϊται να υπάρξει σαν τέτοιος". Τό προλεταριάτο έπαναστατεί όχι έπειδή τό "σύστημα τό βασισμένο στην άξία" του άρνεϊται να υπάρξει σαν τέτοιο, αλλά έπειδή τό ίδιο άρνεϊται να παρατείνει τό σκάνδαλο της ύπαρξής του.

Όταν περνιέται τό κατώφλι του οίκονομισμού και του ντετερμινισμού, αρχίζει ή αντίστροφη μέτρηση της ιδεολογικοποίησης της έπαναστατικής θεωρίας. Μέ καθυστέρηση πάνω από έναν αιώνα βλέπουμε συχνά να έπαναλαμβάνεται στην τωρινή άπόπειρα έπανοικειοποίησης της μαρξικής θεωρίας ή ίδια όπισθοδρόμηση που σημειώθηκε στη μαρξική θεωρία όταν άκόμα ζούσε ο Μάρξ. Η διαπίστωση τών αντιφάσεων της καπιταλιστικής κοινωνίας οδηγεί στην προσπάθεια της συστηματικής διερεύνησής τους, που τείνει να δανειστεί έπιστημονικές μεθόδους και τρόπους έκθεσης. Σάν άποτέλεσμα, καταλήγουμε σ' ένα κλειστό σύστημα που τείνει να συμπεριλάβει τό σύνολο της ζωντανής πραγματικότητας. Για τή συνείδηση, ή πραγματικότητα δέν είναι πιά οι ρέουσες σχέσεις, αλλά τό σχηματικό σύστημα που ύπάρχει μέσα σ' αυτήν και που προμηθεύει όλες τις μεταβλητές και τούς άγνώστους τών μηχανισμών της ιστορικής εξέλιξης. Όταν έχει πιά γίνει τό άποφασιστικό βήμα, ή πληρέστερη κατανόηση της πραγματικότητας παρουσιάζεται σαν ζήτημα παράπερα έπεξεργασίας τών δεδομένων βάσεων του συστήματος. Σε μιá δεύτερη φάση, μπορούμε να καταλήξουμε σ' ένα διάλογο ειδικών της αυτοτροφοδοτούμενης ιδεολογικής γνώσης. Καί φυσικά, όταν όλα τά γεγονότα και οι καταστάσεις τείνουν να έρμηνευτούν μέ βάση τό δεδομένο σύστημα, ή ιδεολογικοποίηση έχει σαν άμεση συνέπεια τήν άνεπάρεμια της ανάλυσης και της έρμηνείας, τή σχηματική και συνοπτική αντιμετώπιση της πραγματικότητας, τήν παράκαμψη της διερεύνησης πραγματικών στοιχείων.

Όσον άφορā τήν έξέγερση του Νοέμβρη, ή αντίληψη του συγγραφέα προσκολλάται σε μιá μόνο όψη τών γεγονότων: "Τά γεγονότα του Πολυτεχνείου έχουν τις άπαρχές τους σ' αυτή τήν άνάγκη έκσυγχρονισμού... Αυτό που οι φοιτητές και τό κεφάλαιο ήθελαν τό Νοέμβρη του 1973, πραγματοποιήθηκε τόν Αύγουστο του 1974. Έτσι ο ριζοσπαστισμός αυτοκτονίας τών φοιτητών ήταν πράγματι άντεπαναστατικός, μιá από τις έκδηλώσεις τών συμφερόντων του κεφαλαίου... Τό κίνημα του Νοέμβρη του 1973 είναι ή πολιτική άναπαράσταση του προλεταριάτου σαν κεφαλαίου...". Τό έργο της διεξοδικής ανάλυσης και τεκμηρίωσης της έκτίμησής μας για

τήν εξέγερση τοῦ Νοέμβρη εἶναι κάτι πού θά ἐκπληρωθεῖ στό μέλλον μ' ἓνα ἄλλο κείμενο· ἐδῶ, στόν ἀφορισμό τοῦ συγγραφέα θά ἀντιπαραθέσουμε ἀναγκαστικά ἓναν ἄλλο ἀφορισμό. Πρέπει κατ' ἀρχάς νά ὑπογραμμιστεῖ ὅτι ἤδη μέσα στόν χῶρο τοῦ κατειλημμένου Πολυτεχνείου, πρὶν ἀκόμα ἀπό τήν εξέγερση, ὑπῆρχαν τὰ ἔμπρακτα σπέρματα/τοῦ δημοκρατικοῦ-φιλελεύθερου χαρακτήρα τοῦ κινήματος: ἡ Ἐργατική Συνέλευση διατήρησε μιά ἀντικαπιταλιστική προοπτική, ὀδηγούμενη ἔτσι σέ σύγκρουση μ' αὐτόν τόν χαρακτήρα τοῦ κινήματος πού ἐνσαρκωνόταν στή φοιτητική ἡγεσία καί στίς πολιτικές δυνάμεις· ἀρκετά ἄτομα ἐδειχναν ἀπό τήν ἀρχή ριζοσπαστικές διαθέσεις· ἀλλά καί ἡ ἴδια ἡ συνειδητή ἐπέμβαση τῶν "ἀναρχικῶν"

1700 ξεπεράσει το

✱ Μέσα στά πλαίσια μιᾶς σημεύσεως θά προσπαθήσουμε νά σκιαγραφήσουμε συνοπτικά τή δράση τῶν "ἀναρχικῶν". Ἡ ομάδα αὐτή, χωρὶς νά ἀποτελεῖ τυπική ὀργάνωση, λειτούργησε ὀργανωμένα στά γεγονότα τοῦ Νοέμβρη, ὅπως ἐπίσης καί σέ μιά σειρά ἄλλων δραστηριοτήτων. Στούς κόλπους της περιλαμβάνονταν καί ὁ σύντροφος πού γράφει αὐτές τίς γραμμές. Θά περιοριστοῦμε στήν ἐπέμβασή της, χωρὶς αὐτό νά σημαίνει ὅτι ἄλλοι "ἀναρχικοὶ" δέν λειτούργησαν μεμονωμένα μέσα καί ἔξω ἀπό τό Πολυτεχνεῖο.

Ἡδὴ τήν Τετάρτη τό ἀπόγευμα ἡ ομάδα αὐτή τῶν συντρόφων χρησιμοποιοῦντας σπρέϋ καί ξεκολλόντας ἀπό τὰ τρόλλεϋ πού περνοῦσαν ἀπό τήν Πατησίων τὰ διαφημιστικά, ἔγραφαν (ὅπως ἐπίσης καί στό ἐσωτερικό τοῦ Πολυτεχνείου) ἀρκετές δεκάδες συνθήματα.

Ἡ προβολή τῶν συνθημάτων ἀπό τὰ κρατικά μέσα ἐνημέρωσης (τηλεόραση) μέ σκοπό νά ἐπισεύσουν τόν ἐφιάλτη τῆς κοινωνικῆς ἀνατροπῆς ὀδήγησε σέ ἀ ν τ ῖ θ ε τ α ἀπό τὰ προσμενόμενα ἀποτελέσματα, στό μέτρο πού αὐτά σ υ ν τ έ λ ε σ α ν σέ μιά ριζοσπαστικοποίηση καί σέ μιά ἀπαρχή ξεπεράσματος τῆς ψευδοῦς ἀντίθεσης Δημοκρατίας - Δικτατορίας. Ἀναφέρουμε ὀρισμένα ἀπό τὰ συνθήματα: "Κοινωνική Ἐπανάσταση", "Κράτος = καταστολή", "Κάτω τό Κεφάλαιο", "Κάτω τό Κράτος", "Κάτω ὁ Στρατός", "Μάης 1968", "Γενική Ἐξέγερση", "Κάτω ἡ μισθωτή ἐργασία", "Τό προλεταριάτο εἶναι νεκροθάφτης τῆς μισθωτῆς ἐργασίας", "Τό προλεταριάτο στό δρόμο", "Ἐργατικά Συμβούλια", "Οἱ ἐργάτες δέν ἔχουν πατρίδα", "Οἱ πατριῶτες εἶναι μαλάκες", "Κάτω ἡ Ἐξουσία".

Ἡ πανικόβλητη ἀπόκριση τῶν λακέδων τοῦ Κράτους καί τοῦ Κεφαλαίου στήν ἀγέρωχη ἐπιβεβαίωση τῶν στόχων τῆς Κοινωνικῆς Ἐπανάστασης, ἀποκρυσταλλώθηκε γιά πρώτη φορά στήν παράνομη "Πανσπουδαστική" (Νῦ 8-Γενάρης-Φλεβάρης 1974).

Καταγγέλλουμε τή προσχεδιασμένη εἰσβολή στό χῶρο τοῦ Πολυτεχνείου τή Τετάρτη, 14 τοῦ Νοέμβρη, 350 περίπου ὀργανωμένων πραχτόρων τῆς ΚΥΠ, σύμφωνα μέ τό προβοκατορικό σχέδιο τῶν Ρουφογάλη-Καραγιαννόπουλου, μέ βάση τίς ἐντολές τοῦ παραμερισμένου τώρα τέως πρωτοδικτάτορα Παπαδόπουλου καί τῆς ἀμερικανικῆς CIA, μέ σκοπό νά προβάλλουν μέ κάθε μέσο τραμπουκισμοῦ καί προβοκάτσας γελοῦτα καί ἀναρχικά συνθήματα καί συνθήματα πού δέν ἐκφράζανε τή στιγμή καί τίς συγκεκριμένες δυνάμεις. Γιά νά μπορέσουν ἔτσι ν' ἀπομονώσουν τό κίνημα μας καί τήν ἐκδήλωσή μας τοῦ Πολυτεχνείου ἀπό τό σύνολο τοῦ λαοῦ καί τῆς νεολαίας. Γιά νά μπορέσουν παραπέρα, κατασκευάζοντας (καί μέ τή βοήθεια τῶν χουντικῶν μέσων ἐνημέρωσης) τήν εἰκόνα μιᾶς μεμονομένης ἐξτρεμιστικῆς ἐπαναστατικοαναρχικῆς ἐξέγερσης πού δέν ἔχει τή συμπαράσταση τοῦ λαοῦ, νά ξαναχρησιμοποιήσουν τό χιλιοτριμμένο πρόσχημα τοῦ ἐπαπειλούμενου κοινωνικοῦ καθεστώτος".

Καί γιά νά τό ἐμφανίσουν ὅτι: "δέν ἦταν παρά οἱ ἔξαλλες μηδενιστικές ἐνέργειες ἀμετανόητων ἀναρχικῶν στασιαστῶν καταστροφῶν".

Παρακάτω μᾶς διαβεβαιώνει ὅτι: "τά συνθήματά μας: Ψωμί-Παιδεία-Ἐλευθερία, 20% γιά τή Παιδεία, Κάτω ἡ χούντα, Ἐξω οἱ ἀμερικάνοι, Ἐργάτες Ἀγρότες Φοιτητές, Ὅλοι Ἐνωμένοι, Λαϊκή κυριαρχία, Ἐθνική Ἀνεξαρτησία ἔπνιξαν τίς ψευτοεπαναστατικές κραυγές τῆς ΚΥΠ καί τῶν χαφιέδων της πού αἰφνιδιαστικά εἶχαν προβάλλει μέ πανώ καί μέ τήν τραμπούκικη κατάληψη δύο μεγαφῶνων, συνθήματα ὅπως: Κάτω τό Κράτος, Κάτω ἡ Ἐξουσία Μάης τοῦ '68, καί εἶχαν πρωτοστατήσει σέ κάποιες ἀνεδαφικές ἐκκλήσεις γιά ἄμεση λαϊκή ἐπανάσταση καί ἄμεση γενική ἀπεργία".

Ἡ ἐξοικείωση μέ τή λέξη "χαφιές" τῶν συντακτῶν τοῦ παραπάνω κειμένου δέν εἶναι καθόλου τυχαία. Πηγάζει ἀπό τή φύση τοῦ ἐπαγγέλματός τους. Ἡδὴ σήμερα, εἶναι ἔμμισθοι χαφιέδες τῆς μπρεζνιεφικῆς γραφειοκρατίας καί αὔριο, ἐπίδοχοι αὐθεντικοῦ χαφιέδες τῆς "σοσιαλιστικῆς" Ἀσφάλειας κάποιος ἑλληνικῆς "Λαϊκῆς Δημοκρατίας". Ἀλλά γιά νά μήν τοὺς ἀδικήσουμε θά πρέπει νά ποῦμε ὅτι θά εἶναι χαφιέδες καί Ἀσφαλίτες ἀλλιώτικοι ἀπ' τοὺς ἄλλους. Πράγματι, πάνω ἀπό τὰ ἀναρχικά τους γραφεῖα, μέσα στίς φυλακές καί τὰ ψυχιατρεῖα τους μέσα στά στρατόπεδα συγκέντρωσης καί μέσα στά ἐργοστασιακά τους κάτεργα... πάνω στά πιλήκια καί τά γαλόνια τους θά ὑπάρχουν σφυροδρέπανα,

(χωρίς φυσικά να αναιρεί από μόνη της την επιχειρηματολογία του συγγραφέα) υπογράμμισε τον ιστορικά πεπαλαιωμένο χαρακτήρα της αντίθεσης δημοκρατίας-στρατιωτικού καθεστώτος. "Ο αγώνας για ένα θεσμικό φιλελευθερισμό" και η αντίθεση δημοκρατίας-στρατιωτικού καθεστώτος ένυπηρχαν βέβαια στα γεγονότα, όμως τα πράγματα έδειξαν ότι η αντίθεση αυτή δεν μπορεί να οδηγηθεί μέχρι τις έσχατες λογικές της συνέπειες γιατί εκείνο που ένώνει τους δυο πόλους της είναι ισχυρότερο από εκείνο που τους φέρνει σε σύγκρουση (όπως σωστά υποστηρίζεται στο κείμενο "Η Πάλη των Τάξεων στην Ελλάδα" του Bulletin Communiste και αποδεικνύεται εκ των υστέρων από τη διαδικασία της μεταπολίτευσης).

καί όχι "αντιδραστικά" έμβλήματα.

Η λάσπη όσο πρόστυχη κι αν είναι δεν μας σοκάρει. Είναι η προσφιλής μέθοδος όλων των λακέδων του κεφαλαίου και του κράτους. Δεν θά πρέπει λοιπόν, όλα τα παραπάνω να έκληφθουν σαν διαμαρτυρία έναντίον των λασπολόγων. Η λογική της Διαμαρτυρίας έντάσσεται μέσα στη λογική του Μαρτυρολογίου-λογική προσφιλής στην έλληνική άριστερά του κεφαλαίου και όχι στην κοινωνική επανάσταση.

Ένα άκόμη δείγμα των μεθόδων τους-τό υπενθυμίζουμε για όσους θέλουν να έχουν αδύνατη μνήμη-μās δώσανε και στην περσίτωση του παραπάνω κειμένου, που τό παρουσιάσανε σαν ανακοίνωση της Συντονιστικής Επιτροπής του Πολυτεχνείου για να δεχθουν λίγο αργότερα μία διάφευση υπογραμμένη από 17 μέλη της Σ.Ε. που μεταδόθηκε τά τέλη του 'Απρίλη του '74 από τη "Ντώτσε Βέλλε": "...Δέν λάβαμε μέρος στη σύνταξη ή υπογραφή καμιάς παρόμοιας ανακοίνωσης, και φυσικά ούτε της παραπάνω... Η επίκληση του όνόματος της Σ.Ε. για την κάλυψη και προβολή όρισμένων γνωμών και θέσεων, ανεξάρτητα απ'τήν οποιαδήποτε κριτική που θά μπορούσε ν'άσκήσει κανείς για τό περιεχόμενό τους είναι τουλάχιστον απαράδεκτη..."

Ανάλογη στάση μέ τό ΚΚΕ(έξ.) υιοθέτησε ό Γενικός Γραμματέας του ΚΚΕ(έσ.) Μ. Δρακόπουλος δηλώνοντας ότι: "Σκοτεινές δυνάμεις εργάζονται για να έμποδίσουν την επάνοδο στη δημοκρατική όμαλότητα και όργανώνουν προκλήσεις για να δικαιολογήσουν την έπιβολή στρατοκρατικών μέτρων."

Αργότερα ή άρχική θέση άποσιωπήθηκε και έμφανίστηκε διαφοροποιημένη έπίσημα στό "Σχέδιο θέσεων του γραφείου της Κ.Ε. του ΚΚΕ(έσ.) που δημοσιεύτηκε στό "Ριζοσπάστη Μαχητή"(Νο 65-Μάρτης 1974): "Μέσα στα γεγονότα έπεκράτησε για ένα όρισμένο διάστημα σύγχυση από τά λαθεμένα συνθήματα που έρριξε μια μικρή μειοψηφία από στοιχεία διαφόρων άριστεριστικών τάσεων-συνθήματα σεκταριστικά και λαθεμένα (κοινωνική επανάσταση-κάτω τό κεφάλαιο-κάτω ή έξουσία) και δεσμεύτηκε ύστερα στό σύνθημα 'τώρα ή ποτέ'..."

Την Τετάρτη τό βράδυ γύρω στις 11, οί σύντροφοι αυτού(μαζί μέ λίγους άλλους), ώθούμενοι από την ανάγκη της δημιουργίας ενός πόλου συσπείρωσης έξω από τις άξιοθρήνητες φοιτητικές συνελύσεις που είναι από παράδοση τόποι χειραγώγησης, πολιτικής μανούβρας και εκτόνωσης των όποιοιδήποτε ανατρεπτικών διαθέσεων, πήραν την πρωτοβουλία για μια συνέλευση των εργαζομένων και γενικώτερα των μή-φοιτητών που βρισκόντουσαν στό χώρο του Πολυτεχνείου. Αφού βρήκανε μια αΐθουσα στό κτίριο Γκίνη και φτιάξανε τό ήλεκτρικό και τό μικρόφωνο, άρχισαν να καλούν τους εργαζομένους να πάρουν μέρος στη συνέλευση.

Στό διάστημα αυτό συνέβη τό άκόλουθο άξιομνημόνευτο περιστατικό: οί σύντροφοι αυτού, μαζί μέ μερικά άκόμα εργατόπαιδα άγνωστα μέχρι τότε, πήγαν στό κτίριο της Αρχιτεκτονικής και κ α τ α σ χ ε σ α ν από τους φοιτητές έναν από τους τρεις πολυγράφους τους για να τον θέσουν στην ύπηρεσία της συνέλευσης των εργαζομένων. Μερικοί φοιτητές(στελέχη των Κ.Κ.), άντιλαμβάνόμενοι ότι κάτι τέτοιο θά σήμαινε την άμφισβήτηση του μονοπωλίου της έκφρασης, έφεραν άντιρρήσεις. Μετά από μερικές "άπρεπεύς" χειροδικίες και βλέποντας ότι οί "έξτρεμιστές" δεν ήταν διατεθειμένοι να τό συζητήσουν και πολύ μαζί τους, υποχώρησαν. (Αυτό ήταν νοητό την Τετάρτη, όχι όμως και την Παρασκευή όταν τό μονοπάλιο της έκφρασης, που τότε άντιπροσωπευόταν από τό ραδιοφωνικό σταθμό του Πολυτεχνείου, περιφρουρούνταν από πολυάριθμα έ π α γ γ ε λ μ α τ ι κ ά - δηλ. έμμισθα - στελέχη.) Ό πολύγραφος αυτός στη συνέχεια έγκαταλείφθηκε λόγω τεχνικής άδυναμίας να λειτουργήσει(δέν κατορθώθηκε να βρεθουν μεμβράνες, μελάνι, χαρτί και γραφομηχανή). Μετά τη μεταπολίτευση ένα ήγετικό στέλεχος του "Ρήγα Φεραίου" έπρόκειτο να δηλώσει κατά τη διάρκεια των κρατικών ανακρίσεων ότι "α γ ν ω σ τ ο ι προβοκάτορες" έπιχείρησαν να πάρουν έναν πολύγραφο αλλά "άπωθήθηκαν"(sic!)... και ζήτη-

Μέσα από τή ρωγή πού δημιούργησε ή επίθετική διαμαρτυρία τών φοιτη-
τών στην καθημερινή ομαλότητα τής καταστολής, είσχώρησε ή ταξική βία
του προλεταριάτου. Μέσα στην εξέγερση πού ξέσπασε τήν Παρασκευή, μιá
έξέγερση χωρίς αίτήματα, οί προλετάριοι τής 'Αθήνας επίδόθηκαν σέ μιá
έμπρακτη κριτική τής έξουσιαστικής έμπορευματικής κοινωνίας (έπιθέ-
σεις σέ δημόσια κτίρια, έμπρησμός τραπεζών, καταστροφή σηματοδοτών, αú-
τοκινήτων καί σοϋπερ-μάρκετ, κ.τ.λ.). Πάντως, στην περίπτωση αύτή, τό
πνεύμα καταστροφής (νά καταστρέψουμε ό,τι προλάβουμε) ήταν ή άλλη όψη
του ούσιαστικά άμυντικού χαρακτήρα τής εξέγερσης:
τό προλεταριάτο δέν μπόρεσε (ή δέν πρόλαβε) νά δημιουργήσει ταξικά όρ-

σε από τό Δημοκρατικό Κράτος νά τούς ανακαλύψει καί νά τούς τιμωρήσει! Κι όμως αυ-
τό τό μαρξιστικό κάθαρμα γνώριζε πολύ καλά καί ό νομιστικά δύο τουλάχιστον
συντρόφους.

Κατά τίς 1 μετά τά μεσάνυχτα μέσα στην αΐθουσα Γκίνη είχαν μαζευτεί 300 περί-
που άτομα. Πρώτος πήρε τό λόγο ένας σύντροφος ό όποτός ζήτησε νά μή θεσπιστεί κανέ-
να προεδρείο για νά "διευθύνει" τή Συνέλευση, καί ύποστήριξε ότι ό καθένας θά πρέπει
νά έχει ύπευθυνότητα καί νά γνωρίζει ότι πρέπει νά είναι σύντομος καί νά δίνει τό
λόγο σέ κάποιον άλλο. 'Αφού αύτά έγιναν άποδεκτά, συνέχισε πάνω στην άυτονομία του
ταξικού άγώνα καί τής ίδιας τής Συνέλευσης, ή όποία δέν έκπροσωπεί παρά μόνο τόν έ-
αυτό της αλλά καί δέν δέχεται νά έκπροσωπηθεί από κανέναν άλλο.

Γράφει σχετικά ή "Εργατική Πάλη"(Ν° 15-23 Νοεμβρίου 1974): "Τό πρώτο πρόβλημα
πού ύπήρχε άφορούσε τή διευθύση τής συζήτησης. "Έγιναν πολλές προτάσεις για πρόεδ-
ρο ή προεδρείο τής συνέλευσης όπως επίσης καί ή πρόταση νά μήν ύπάρξει κανενός εϋ-
δους προέδρευση πού έγινε καί ύποστηρίχτηκε από τούς άναρχικούς καί άναρχίζοντες. Τό
θέμα δημιούργησε άρκετή σύγχυση καί όλόκληρη ή συζήτηση έγινε κάτω άπ' τή διευθύση
διαφόρων άγωνιστών πού πρωτοβουλιακά προσπαθούσαν νά βάλουν κάποια τάξη στην συζήτη-
ση καί πολλές φορές ή συνέλευση κατέφυγε στην γενική ψηφοφορία για ν' άποφασιστεί αν
κάποιος θά έπρεπε νά συνεχίσει ή νά του άφαιρεθεί ό λόγος."

Καί συνεχίζει παρακάτω: "Η τάση πού έκφραζαν οί "άντιεξουσιαστές" καί οί άναρ-
χικοί δούλεφε συνειδητά για νά άποτρέψει κάθε όργανωμένη προσπάθεια τόσο μέσα στην
ΐδια τήν συνέλευση όσο καί στα καθήκοντα για τήν κινητοποίηση πού έβαζε αύτή στον έ-
αυτό της. Οί όμιλητές της επέμεναν πάρα πολύ σέ ΐδεατά σχήματα για τή μελλοντική
κοινωνία επαναλαμβάνοντας πολλές φορές διάφορες θέσεις του Γκύντε Μπόρ άπ' τό "Κοι-
νωνία καί θεάματα" καί τήν ΐδανική κοινωνία όπου δέν θά ύπάρχει καμιά έξουσία. Θε-
ωρούσαν ότι αύτά τά πράγματα ήταν άμεσα εφαρμόσιμα καί γιαυτό άντιτάσσονταν σέ κά-
θε ΐεράρχηση καί όργάνωση μέσα στην συνέλευση. Η στάση αύτης τής τάσης προκάλεσε έ-
πίσης σοβαρή καθυστέρηση καί σύγχυση μέσα στην συνέλευση."

Μετά από άδιάνοπες συζητήσεις, καί φυσικά διαφωνίες, μιās νύχτας έγινε σαφές ότι
όλοι ή σχεδόν όλοι όσοι μετεΐχαν στην Συνέλευση ήταν σύμφωνοι μέ τό άντικαπιταλιστι-
κό περιεχόμενο του άγώνα (άνεξάρτητα από τή διάσταση πού του έδινε ό καθένας) καί ά-
ποφασίστηκε νά βγει μιá διακήρυξη καί νά μοιραστεί τό πρωί σέ εργοστάσια καί σέ χώ-
ρους όπου μαζεύονται εργαζόμενοι.

Πάνω στό θέμα τής διακήρυξης πρέπει νά ύπογραμμίσουμε μιá π λ α σ τ ο γ ρ α —
φύα πού ύπάρχει στό κείμενο τών "Αωνύμων". Σάν γνήσιοι καί άδίστακτοι άριστε-
τιστές, μās διαβεβαιώνουν ότι ή Συνέλευση ψήφισε μιá διακήρυξη ή όποία μάλιστα
έκτυπήθηκε. 'Αλλά ή διακήρυξη, έτσι τουλάχιστον όπως μās τή δίνουν εκ των ύστέρων ύ-
πάρχει μόνο στό κεφάλι τους, καί, δυστυχώς για αυτούς έκτυπήθηκε μονάχα μερικούς μήνες
μετά τό Νοέμβρη καί στό έξωτερικό.

Πιο κοντά στην άλήθεια βρίσκεται τό βιβλίο ενός τροτσκιστή μέ τίτλο: "Τά Νοεμ-
βριανά στό φως του μαρξισμού" καί πού είναι τό μοναδικό-άπ' όλα όσα έχουν δημοσιευ-
τεί-πού άναφέρει-φυσικά έτσι όπως τό καταλαβαίνει-τό γεγονός στην σελίδα 25-6 μέ ύπό-
τίτλο πολύ χαρακτηριστικό: "Η δ ι α κ ή ρ υ ξ η π ο ύ δ έ ν ε γ ι ν ε".

"...Μέ σύντομη έπεξεργασία παρουσιάστηκαν δύο σχέδια διακήρυξης. Τό πρώτο- πού
έμφανίστηκε σαν τροτσκιστικό-καθόριζε τό σοσιαλιστικό προσανατολισμό του κινήματος,
άπευθύνονταν προς τούς εργάτες, ζητούσε τή δημιουργία έπιτροπών παντού, έθετε ζήτημα
γενικής άπεργίας στην πάλη κατά τής δικτατορίας. Κατέληγε στην άνάγκη δημιουργίας έ-
παναστατικού κόμματος. 'Ως ένα βαθμό, εξέφραζε τό γενικό προσανατολισμό του Τροτσκι-
σμού. 'Ανολοκλήρωτο. 'Αλλά δέν έθετε ζήτημα έξουσίας. Τό άλλο, εξέφραζε τίς άπόψεις
των άναρχικών. Μέ μερικές παραλλαγές, προσανατολιζόνταν στην σοσιαλιστική λύση. Ζητού-
σε την επέμβαση τής εργατικής τάξης καί τήν κατάληψη των εργοστασίων. "Έθετε επίσης

γανα πού θά έβαζαν σέ πράξη τή θανατική καταδίκη τής ύπάρχουσας κοινωνίας, κι έτσι δέν κατόρθωσε νά δημιουργήσει τήν "κατάσταση πού κάνει αδύνατη κάθε όπισθοδρόμηση".

Η αντίληψη του συγγραφέα ότι η εξέγερση του Νοέμβρη ήταν ένα καθαρά φοιτητικό κίνημα δέν έχει απολύτως κανένα στήριγμα στα πραγματικά γεγονότα, αλλά ανταποκρίνεται στην εικόνα πού προμήθευσε η διαδικασία τής επαναφομοίωσης μετά τήν μεταπολίτευση. Όπως πάντα, προηγείται η καταστολή και ακολουθεί η απόπειρα επαναφομοίωσης. Αυτό στηρίχτηκε αρχικά στον διαχωρισμό τής φοιτητικής εκδήλωσης από τήν εξέγερση και στην απόρριψη τής τελευταίας. Για τό καθεστώς των Παπα-

ζήτημα γενικής απεργίας και δημιουργίας συμβουλών πού θά πάλευαν για τά ζητήματα των μαζών. Αλλά καθώς ήταν αυτή η τάση υποταγμένη στο άθόρητο του κινήματος και αντιεξουσιαστική αρνιόταν τήν αναγκαιότητα τής κατάληψης τής εξουσίας."

Όσον αφορά τήν πρώτη διακήρυξη, αυτή αποδίδεται σωστά αν και απουσιάζει η έμφαση πού δόθηκε στην οικοδόμηση του "ΝΕΟΥ" επαναστατικού κόμματος. Σχετικά με τή δεύτερη αρκεί νά αναφέρουμε αυτούσια τήν κατάληξή της η οποία και συνοψίζει τή θεώρηση των συντρόφων μας: "3.- Η αυτόνομη συνέλευση των εργαζομένων πού βρίσκονται στο χώρο του Πολυτεχνείου καλεϊ τους εργαζόμενους νά καταλάβουν τους χώρους παραγωγής και νά δημιουργήσουν εργοστασιακές και απεργιακές επιτροπές με άπώτερο σκοπό τή δημιουργία εργατικών συμβουλών. Τό μίνιμουμ πρόγραμμα των εργατικών συμβουλών είναι η καταστροφή τής μισθωτής εργασίας, του κράτους, του έμπορεύματος και τής πολιτικής."

Πάντως τό έρώτημα παραμένει. Γιατί δέν έγινε η διακήρυξη; Η απάντηση έχει δύο σκέλη. Πρώτον, η "τροτσκιστική" διακήρυξη δέν μπορούσε με κανένα τρόπο νά συγκεντρώσει τήν πλειοψηφία παρ'όλο πού επαγγελματικά στελέχη του Κόμματος-κι αυτό είναι τρομερά απολαυστικό-σήκωναν τό χέρι υπερφίζοντας τή δημιουργία του ν ε ο υ επαναστατικού κόμματος.

Αυτή τήν αδυναμία της όμολογούν με όδύνη οι Μαρξιστές Λενινιστές του Ε.Κ.Κ.Ε. στη μνημειώδη προσούρα τους "Νά σηκώσουμε ψηλά τή σημαία του Νοέμβρη" στη σελίδα 29: "Η όλη συκέντρωση έντοπίστηκε στη συζήτηση γύρω από τό: "τί νά κάνουμε για νά οργανωθούμε" στους χώρους εργασίας άσχετα με τήν κατάληψη. Φαίνεται ότι οι άναρχικοί κατέβασαν ότι είχαν και δέν είχαν (5-6 άτομα) και μπόρεσαν νά αποπροσανατολίσουν για πολλή ώρα τή συζήτηση. Η ύπεροπτική τους στάση και όλες οι άνοησίες πού άραδιάσανε τους έκαναν από τήν αρχή αντιπαθητικούς στην συκέντρωση. Στη συζήτηση γύρω από μιá διακήρυξη εργατών, πού θά τυπωνόταν στον πολύγραφο του Πολυτεχνείου, ένω υπήρχαν έπιμονες προτάσεις για νά εκφραστεί η ανάγκη οικοδόμησης ενός Έπαναστατικού Κόμματος, μπόρεσαν οι άναρχικοί με τίς ύστερίες τους ν' αποπροσανατολίσουν τή συζήτηση, και τό ζήτημα παραμερίστηκε στη διακήρυξη, ένω στην συζήτηση έρχόταν συνέχεια."

Δεύτερον, η συνέλευση δέν μπόρεσε νά ολοκληρωθεί έξαιτίας τής ό ρ γ α ν ω μ έ ν η ς προσπάθειας των κομματικών νά τήν σπάσουν. Τό αποκορύφωμα αυτής τής προσπάθειας σημειώθηκε τήν Πέμπτη τό πρωί, με τήν είσβολή καμιάς είκοσαριάς κομματικών φοιτητών. Από τά όσα είπαν είχαμε σημειώσει επί τόπου τήν αντιπροσωπευτική και αξιολογημένη φράση: "Εμεϊς δέν κρατάμε φτυάρι και κασμά αλλά μολύβι. Αν θέλετε νά κάνετε κατάληψη νά πάτε στην Έργατική Έστία". Υποστήριξαν ότι οι εργάτες δέν έχουν καμιά δουλειά στο Πολυτεχνείο, ότι ο χώρος ανήκει στους φοιτητές και ότι δέν μπορεί νά προβάλλονται εργατικά συνθήματα όπως τό "Κάτω τό Κεφάλαιο". Τό άποτέλεσμα ήταν η δημιουργία σύγχυσης άπογοήτευσης και άηδίας. Πολλοί εργάτες άπαντούσαν με ένα "άει γαμηθείτε ρε μαλάκες", και έφευγαν. Βέβαια η επέμβαση των κομματικών λακέδων δέν θά μπορούσε νά φέρει από μόνη της κανένα άποτέλεσμα. Αλλά πραγματοποιήθηκε σε μιá στιγμή πού η συνέλευση έτσι κι άλλως πλησίαζε στο τέλος της έξαιτίας τής κούρασης από τήν όλονύχτια άγρύπνια και, πράγμα ακόμα σημαντικώτερο, έπειδή οι περισσότεροι εργάτες έφευγαν σιγά-σιγά για νά πάνε στη δουλειά τους.

Η τακτική αυτή των κομματικών ακολουθήθηκε και τίς επόμενες ήμέρες με κατάληψη νά μήν επιτρέπουν στους εργάτες πού δέν έχουν φυσικά φοιτητική ταυτότητα νά μπουν στο Πολυτεχνείο, προβάλλοντας τό πρόσχημα ότι έμποδίζουν τήν είσοδο ασφαλτικών (ένω είναι γνωστό σε όλους πώς κάθε ασφαλτικής μπορεί νά έχει πλουσιώτατη συλλογή φοιτητικών ταυτοτήτων). Η πραγματικότητα είναι ότι ήθελαν πάση θυσία νά διαφυλαχτεί η σύνθεση μέσα στο Πολυτεχνείο. Πράγμα πού ήταν αδύνατο νά κατορθωθεί, κι αυτό αποδεικνύεται άτράνταχτα από τον αριθμό των εργατών πού συνελήφθησαν (475 εργάτες έναντι 317 φοιτητών) αν και είχαν περισσότερους λόγους από ένα φοιτητή νά μή συμβεί μέσα στο Πολυτεχνείο.

δόπουλου-Μαρκεζίνη τό ζήτημα ήταν νά μήν καταστραφεῖ ἡ δυνατότητα τῆς ἐξέλιξης πρὸς τόν κοινοβουλευτισμό μετά τήν ἀνάπαυλα τοῦ στρατιωτικοῦ νόμου: ἔτσι, τό φοιτητικό κίνημα διεκδικήσεων ἦταν κάτι τελείως σωστό καί ἀποδεκτό, πού ὁμως τό ἐκμεταλλεύτηκαν οἱ "ἐξτρεμιστές", τὰ "στοιχεῖα τῆς Διεθνοῦς Ἀναρχίας", γιά νά δημιουργήσουν "ἔκτροπα". Ἐπισηλώνοντας μ' αὐτό τόν τρόπο τόν ἐφιάλτη τῆς κοινωνικῆς ἀνατροπῆς, ἡ κυβέρνηση ἔκλεινε τό μάτι στίς πολιτικές δυνάμεις, πού σχεδόν στό σύνολό τους ἔβλεπαν στόν κοινοβουλευτισμό τῶν Μαρκεζίνη - Παπαδόπουλου τήν πολυπόθητη ἐγγύηση τῆς ἐπιβίωσής τους καί τήν εὐκαιρία τῆς ἐπαναφορᾶς τους σέ ἐνεργό ὑπηρεσία. Κι αὐτές δέν παρέλειψαν νά διαδο-

-----

"Ἐνα ἀκόμη ἐπεισόδιο πού εἶναι ἐνδεικτικό τῆς συνωμοσίας σιωπῆς πάνω στή συνέλευση τῶν ἐργαζομένων, ἀποκαλύπτει τό ἐπίπεδο τῆς ἀνεπτυγμένης συνεύδησης τῶν κομματικῶν στελεχῶν στήν κ α τ α σ τ ρ ο φ ῆ κ ά θ ε τ ε κ μ η ρ ῖ ο υ τῆς ἐπαναστατικῆς ἱστορίας. Ὄλη τῆ διάρκεια τῆς νύχτας τῆς Τετάρτης ἕνας ἀρχιτέκτονας-ὅπως μάθαμε ἀργότερα-μαγνητοφωνοῦσε ὅσα λεγόντουσαν μέσα στή συνέλευση. Γιά κακή του τύχη ὁμως τόν ἀντιληφθήκανε τὰ ἐπαγγελματικά στελέχη πού εἶχαν ἔρθει μέ σκοπό νά διαλύσουν τήν συνέλευση. Μέσα σέ διάστημα δευτερολέπτων ἀφοῦ ἔπασαν πάνω του τοῦ πῆραν τήν ταινία καί τήν κ α τ έ σ τ ρ ε φ α ν έ π ί τ ό π ο υ. "Ἐλεγαν ὅτι ἴσως εἶναι τῆς Ἀσφάλειας καί ὅτι ἡ ταινία θά μπορούσε νά χρησιμοποιηθεῖ ἐναντίον τους... Ἐἶναι ἀλήθεια πῶς τότε ἡ ὁμάδα τῶν συντρόφων μας "μπερδεύτηκε" καί ὅταν κατάλαβε τί συνέβαινε ἦταν ἀργά. Ἡ ταινία εἶχε ἤδη καταστραφεῖ. Μονάχα ἐκ τῶν ὑστέρων καταλάβαμε τί ἀξία θά εἶχε ἐκείνη ἡ μαγνητοταινία γιά τό ἐπαναστατικό κίνημα. Σημειώνουμε παρενθετικά πῶς μέσα στά πλαίσια τῆς ἴδιας ἐπιχείρησης ἐπαναφομοίωσης καί καταστροφῆς κάθε τεκμηρίου, πραγματοποιήθηκε ἡ λογοκρισία καί τό "κόψιμο" ὄλων τῶν πανώ μέ τὰ συνθήματα πού ἀναφέρθηκαν πρὸ πάνω ἀπό τήν ταινία πού προβλήθηκε στήν Ἑλλάδα μετά τήν μεταπολίτευση-τήν ἴδια ταινία πού εἶχε ἐπανειλημμένα προβληθεῖ στό Παρίσι καί ἀργότερα στή Γερμανία χωρὶς λογοκρισία.

Τό πρωινό τῆς Πέμπτης ὁ χώρος τοῦ Πολυτεχνείου εἶχε οὐσιαστικά ἐκκενώθει ἀπό τοὺς ἐργάτες. Τό βράδυ μέ πρωτοβουλία αὐτῆ τῆ φορά τῶν ἀριστεριστῶν, καί μέ τήν ἀνοχή τῆς Συντονιστικῆς Ἐπιτροπῆς τῶν φοιτητῶν ξαναστήθηκε ἡ ἐργατική συνέλευση στήν ἴδια αἴθουσα τοῦ κτιρίου Γκίνη. Ὅμως ὁ χαρακτήρας τῆς εἶχε ἀλλάξει ριζικά. Στή θέση τῆς μή-διευθυνόμενης συνέλευσης τῆς Τετάρτης, ὅπου οἱ ἐργάτες συζητοῦσαν ἐλεύθερα τὰ πάντα, χωρὶς νά εἶναι ὀπαδοποιημένοι, δημιουργήθηκε ἕνα κοινοβούλιο τῆς Ἀριστερᾶς μέ τίς παρατάξεις του, τοὺς προκαθορισμένους ψηφοφόρους του καί τό σμῆνος τῶν ἐπίδοξων ἡγετῶν του. (Ἡ ποιότητα τῆς συνέλευσης εἶχε πέσει μέχρι τοῦ σημείου πού ἕνας μαρξιστής διανοούμενος μπόρεσε νά δηλώσει καμαρωτὰ ὅτι εἶναι κι αὐτός ἐργαζόμενος, καί κατὰ συνέπεια ἔχει δικαίωμα συμμετοχῆς ἐφόσον "σάν διανοούμενος π α ρ ά γ ε ι ε ῖ ρ γ α τ ι κ ῆ ἰ δ ε ο λ ο γ ῖ α").

Ἐημερώνοντας τό πρωί τῆς Παρασκευῆς, μετά ἀπό ψηφοφορία ἐκλέχτηκε μιὰ ἐπιτροπή "ἐργατικῆς κινήσεως" μέ καθῆκον νά φύγει ἀπό τό Πολυτεχνεῖο καί νά πάει στήν πλατεῖα Κοτζιά καί σ' ἄλλους χώρους ὅπου μαζεύονταν ἐργάτες μέ σκοπό νά τοὺς προτρέψει νά κατέβουν σέ ἀπεργία. Μετά ἀπ' αὐτό ἡ συνέλευση διαλύθηκε γιά νά ξαναρχίσει τό βράδυ τῆς Παρασκευῆς, ὅπως καί ἔγινε μόνο πού αὐτῆ τῆ φορά διάρκεσε μόνις 2-3 ὥρες, ἴσαμε τῆ στιγμή πού ἄρχισαν νά πέφτουν τὰ πρῶτα δακρυγόνα μέσα στό Πολυτεχνεῖο. Σέ ὅλο τό διάστημα τῆς Παρασκευῆς ἡ ἐπιτροπή, πού δ έ ν π ῆ γ ε π ο υ - θ ε ν ά, φρόντισε σέ ἀρμονική συμβίωση μέ τῆ "Συντονιστική" νά ἐκδίδει στό ὄνομα τῆς συνέλευσης προκηρύξεις πού π ο τ έ δ έ ν συζητήθηκαν ἀπ' αὐτήν, μέ συνθήματα ὅπως: "50% αὔξηση", "κάτω ὁ τιμάρθμος" κ.τ.λ. Μετά τὰ γεγονότα μέσω τῶν ἐφημερίδων μάθαμε ὅτι ἡ συνέλευση ἀντιπροσωπεύτηκε στή "Συντονιστική" μέ δύο ἀντιπροσώπους (μέσα σέ δεκάδες φοιτητῶν ἀντιπροσώπων). Πρέπει νά σημειωθεῖ ὅτι ἡ συνέλευση οὔτε εἶδε, οὔτε ἄκουσε, οὔτε ἐνέκρινε κάτι τέτοιο. Ἄς προστεθεῖ ἐπίσης ὅτι τήν Παρασκευῆ τὸ μεσημέρι σέ στιγμή πού δέν λειτουργοῦσε ἡ συνέλευση, δύο μαρξιστές τῆς Ἐπιτροπῆς ἔσκισαν ἕνα πανώ πού εἶχαν ἀναρτήσει οἱ σύντροφοί μας μέ τό σύνθημα "Ἐργατικά Συμβούλια".

Τό Σάββατο καί τήν Κυριακή ἡ ὁμάδα τῶν συντρόφων μας συμμετεῖχε στά ἔκτροπα στά ὁποῖα ἐπιδόθηκαν κυρίως οἱ νεαροὶ ἐργάτες.

Θά ἦταν παράλειψη ἂν, κλείνοντας αὐτῆ τῆ σημείωση, δέν ἀναφέραμε ὅτι ἡ ὁμάδα τῶν συντρόφων μας θεώρησε ἐ κ τ ῶ ν ὑ σ τ έ ρ ω ν ὅτι ἔτρεφε ψευδαισθήσεις τό ἀπόγευμα τῆς Παρασκευῆς σχετικά μέ τίς δυνατότητες μετασχηματισμοῦ τῆς συνέλευσης τῶν ἐργαζομένων σέ αὐθεντικό ταξικό ὄργανο. Ἐκεῖνο πού θά μπορούσε νά κάνει, ὅπως εἶχε τότε διατυπωθεῖ ἀπὸ ἕναν σύντροφο, ἦταν νά προτρέψει στή δημιουργία ἐπὶ τόπου ἑνός

σουν τήν άποψη ότι η έξέγερση όφειλόταν στή δράση προβοκατόρων τής σκληροπυρηνικής φράξιας τής στρατιωτικής χούντας, μέ σκοπό νά φράξει τό δρόμο προς τόν κοινοβουλευτισμό. Η άποτυχία αυτής τής προπαγάνδας όδήγησε στό πρωτοφανές κενό τής κρατικής ιδεολογίας, πού παρατηρείται στήν περίοδο τών Γκιζίκη-Ίωαννίδη:τά γεγονότα του Νοέμβρη άπλούστατα άγνοοϋνται, σάν νά μήν είχαν συμβεί ποτέ. Αύτή η αντιμετώπιση δέν έκανε τίποτε άλλο παρά νά υπογραμμίζει τόν καθαρό προσωρινό χαρακτήρα αυτού του καθεστώτος, έφόσον η έπαναφομοίωση τών γεγονότων του Νοέμβρη ήταν θέμα ζωτικής σημασίας για τό σύστημα. Η μεταπολίτευση έδωσε τήν εύκαιρία στους συνδυασμένους μηχανισμούς του Κράτους και του Κεφαλαίου νά έξαπολύσουν μιά πολύπλευρη έπιχείρηση έπαναφομοίωσης, μέ τό πλούσιο ρεπερτόριο πού αρμόζει σ'ένα δημοκρατικό υπερέθεμα:τό μενού περιλάμβανε από λουλούδια, δάκρυα, ποιημάτια για τά "ήρωικά παιδιά" και δημοσιογραφικές καμπάνιες μέχρι παρελάσεις και λαμπάδες. Μέσα στήν άντεστραμμένη πραγματικότητα τής άντιχουντικής ιδεολογίας, η Δημοκρατία βρίσκει τήν φανταστική της αντίθεση στή Δικτατορία, και η έξέλιξη τής έλληνικής πραγματικότητας δέν είναι παρά η πάλη ανάμεσα τους, ανάμεσα στό άπόλυτο καλό και τό άπόλυτο κακό. Η έξέγερση του Νοέμβρη μετατρέπεται έκ τών ύστέρων σε δημοκρατικό άγώνα τών φοιτητών (και ένδεχομένως μερικών άλλων ανθρώπων) για νά πραγματοποιηθεί ό,τι πραγματοποιήθηκε τόν Ίούλιο του 1974· η ίδια η έξέγερση άγνοείται και, όταν η μνήμη άρνεϊται νά συναινέσει στήν παθητική κατανάλωση ενός άμεσα βιωμένου παρελθόντος, αναμασώνται όλίγα περί "προβοκατόρων". Μέσα στό θέαμα, τό μόνο πού έπιτρέπεται νά ύπάρχει είναι η πανδημοκρατική "έποποιία τών παιδιών του Πολυτεχνείου". Η έξέγερση του Νοέμβρη έκανε τους κατόχους και έπίδοξους κατόχους τής έξεουσίας νά τ ρ έ μ ο υ ν . Οί προλετάριοι πού ξεχύθηκαν στους δρόμους τής Αθήνας άψηλώντας όλες τις κομματικές έπιταγές, πού έπιτέθηκαν στα ύπουρα, πού έκαψαν τράπεζες, πού έστησαν όδοφράγματα, έκαναν τήν κ ο ι ν ω ν ι κ ή ά ν α τ ρ ο π ή μόνιμο έφιάλτη τών έξεουσιαστών. Κι αυτοί, για νά ξεορκίσουν τόν έφιάλτη, καταφεύγουν ασύστολα στό ψέμμα και τήν παραποίηση. Οί ίδιοι άνθρωποι πού τόση άνακούφιση έννοιωσαν τότε μέ τήν καταστολή τής έξέγερσης, τώρα δέν ντρέπονται νά ανακαλύψουν ότι η έξέγερση δέν ήταν παρά μιά φοιτητική έκδήλωση μέ άπώτερο σκοπό τις μεθαιριανές έκλογές και τήν επαγγελματική τους άποκατάσταση! Και καμώνονται πώς ξεχνούν τις βρωμιές πού είχαν ξεράσει ένάντια στήν έπαναστατική τροπή πού πολύ γρήγορα πήραν τά γεγονότα" (άπόσπασμα από προκήρυξη τής "Ομάδας Έξτρεμιστών" πού μοιράστηκε στις 15 του Νοέμβρη 1974). Η λαθεμένη αντίληψη του συγγραφέα-πού τό Νοέμβρη του '73 βρισκόταν στή Γαλλία-σχετικά μέ τόν δΐθεν φοιτητικό χαρακτήρα τής έξέγερσης, δέν κάνει τίποτε άλλο παρά νά άποδεικνύει τήν έπιστημονική όργάνωση του ψέμματος και τής παραποίησης ("ένημέρωσης") σε διεθνή κλίμακα. Όπως και νάχει όμως τό πράγμα, η συγκρότηση του προλεταριάτου σε τάξη τής συνείδησης περνάει μέσα από τήν πάλη για τήν έπανοικειοποίηση τής ιστορικής μνήμης.

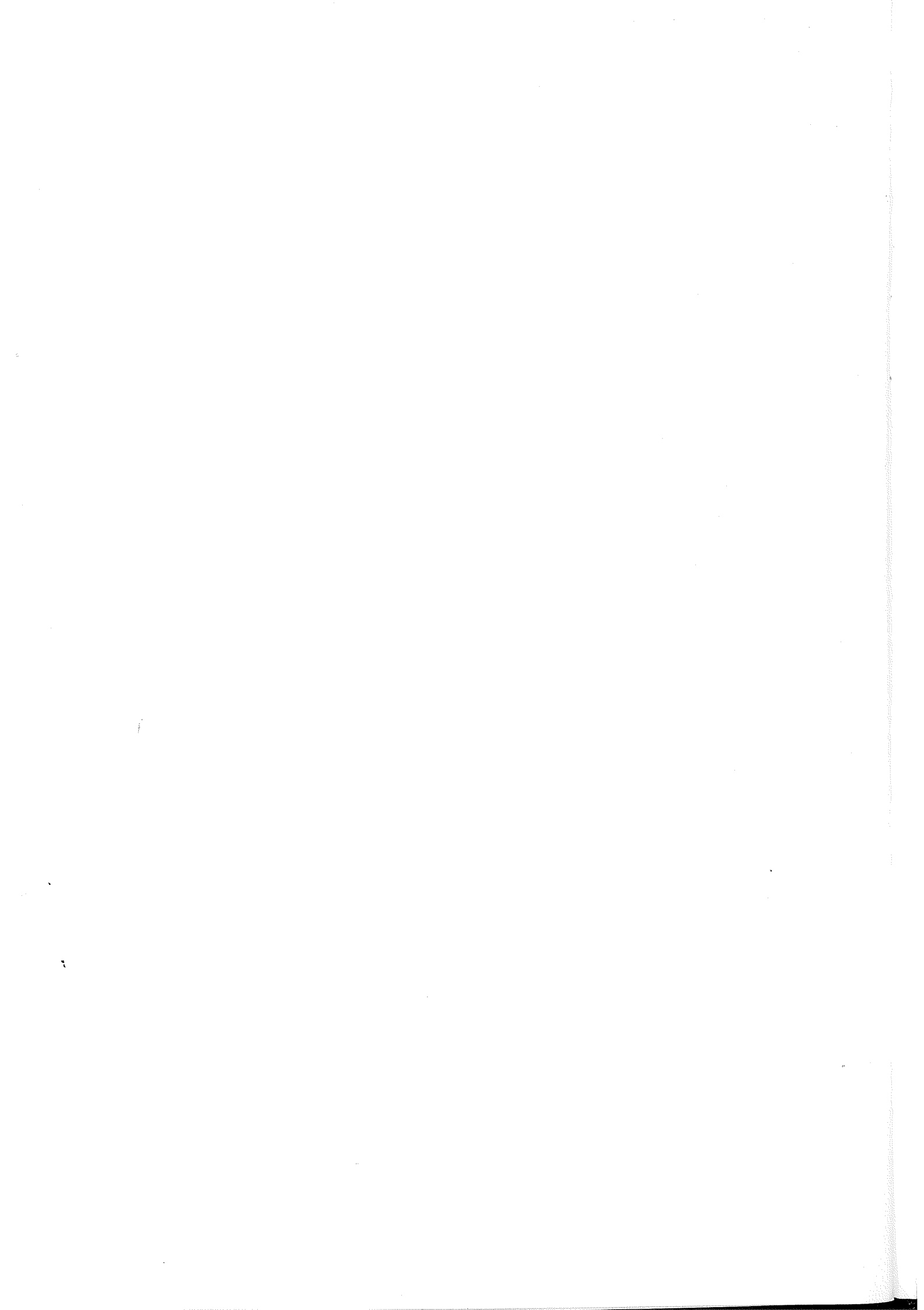
Καταλήγοντας, ό συγγραφέας κάνει μιά τοποθέτηση τής έπαναστατικής θεωρίας και ύποστηρίζει, πολύ σωστά, ότι "η ύποκειμενικότητα πού διαπλάθεται ιστορικά μέσα στήν άντικειμενική πρακτική τής άνθρωπότητας άποτελεί άναμφισβήτητα τό ίδιο τό θεμέλιο κάθε έπαναστατικής θεωρίας". Πράγματι, η έπαναστατική θεωρία δέν είναι θέμα γνώσης άποκομμένης από τήν πρακτική, δέν μπορεί δηλαδή νά άποδεχτεί τόν κυρίαρχο διαχωρισμό μεταξύ γνώσης και πράξης-έναν διαχωρισμό βασισμένο στήν άύτονομία πού δίνει η άλλοτρίωση στα άντικείμενα και πού μετατρέπει τους ανθρώπους σε παθητικούς θεατές τής κίνησής τους, άρα και τής ίδιας τους τής ζωής. Στήν περίπτωση αυτή η έπαναστατική θεωρία τοποθετείται στό έδαφος τής ύπάρχουσας κοινωνίας και, ακολουθώντας τήν ά-

κύκλου μερικών δεκάδων έργαζομένων-πράγμα αρκετά εύκολο εκείνη τή στιγμή-για νά καταλάβει τό κτίριο τής Γ.Σ.Ε.Ε. πού βρίσκεται επί τής Πατησίων μερικές εκατοντάδες μέτρα πέρα από τό Πολυτεχνείο, και αν αυτό δέν ήταν έφικτό νά τό κάψει.

δυσώπητη λογική της ιδεολογικοποίησης, είναι καταδικασμένη να εκφυλιστεί από τμηματική αλήθεια σε γενικευμένο ψέμμα. Η ριζική κριτική της υπάρχουσας κοινωνίας είναι ζωτική προσωπική ανάγκη για τα άτομα που έχουν στερηθεί τη ζωή και την απόλαυση μέσα στον κόσμο της εξουσίας και του έμπορεύματος, του κεφαλαίου και της εργασίας, των αντικειμενοποιημένων διανθρώπινων σχέσεων και της επικοινωνίας της μεσολαβημένης από τους μηχανισμούς της εξουσίας, μέσα στον κόσμο της γενικευμένης καταπίεσης και παθητικότητας, της αλλοτρίωσης και της καταστολής των πιο στοιχειωδών ανθρώπινων αναγκών. Αυτό ακριβώς πιστεύουμε ότι παραγνωρίζει σε μεγάλο βαθμό ο συγγραφέας όταν τείνει πολλές φορές να αποδεχτεί τη μετατροπή της επαναστατικής θεωρίας σε παθητική θεώρηση της αντικειμενικής πορείας των πραγμάτων, σε έπιστημονική γνώση μιας αντικειμενικότητας που ανάγεται σε Βασιλέα των Βασιλέων έφόσον έμπεριέχει κάθε υποκειμενικότητα. "Όμως, "συγκεκριμενοποιώντας τη διαπίστωση ότι τό προλεταριάτο είναι επαναστατικό ή δέν είναι τίποτα, πρέπει να αντιληφθούμε ότι ή κοινωνική ανατροπή είναι άμεσα βιωνόμενη προσωπική ανάγκη ή δέν είναι τίποτα" (άπό τίς θέσεις ενός συντρόφου πάνω στό "όργανωτικό ζήτημα"). Διαφορετικά, για να χρησιμοποιήσουμε τά λόγια του ίδιου του Μάρξ ("Είσαγωγή στην Κριτική της Χεγκελιανής Φιλοσοφίας του Δικαίου"), ή κριτική τείνει να μετατραπεί από "ένκένθαλος του πάθους" σε "πάθος του έγκεφάλου".

ΣΚΕΨΕΙΣ ΠΑΝΩ
ΣΤΗΝ ΕΞΕΓΕΡΣΗ
ΤΟΥ ΝΟΕΜΒΡΗ

ΚΕΙΜΕΝΟ ΕΝΟΣ ΣΥΝΤΡΟΦΟΥ

Τό Πολυτεχνείο συνοφύζει τήν κριτική τής ταξικής πάλης πού δέν συνέλαβε τόν έ-
αυτό της. Τό έργο καταφεύγει στην κριτική τής ιδέας για νά τήν τροφοδοτήσει μέ μιάν
έλπίδα υπόστασης. Σέ πλήρη άδυναμία νά έχει ένα πρόσωπο-ή ταξική πάλη-κατοχυρώνεται
μέ άπρόσωπες χειρονομίες έδώ καί τριάντα χρόνια στην Ελλάδα έπιζητώντας στην άρνη-
τική καί τυφλή βούλησή της μιá θέση πού νά αναγνωρίζει τή συνείδηση καί από τήν ό-
πούα βολонταριστικές καί έξτρεμιστικές όμαδοϋλες άντλοϋν τή βεβαιότητα τής θεωρίας
πού διαρκώς τεύνει νά καταστειλ ιδεολογία.

Η έκπόρνευση "έν τῷ γύγνεσθαι" καί η συναφής έκπορνευμένη έκδοχή τοϋ συμβάν-
τος καθίσταται δυνατή καθώς δέν τής άντιτάσσεται μιá "καθαρή" καί συνεπής έμφαση.

Τό γεγονός πώς σπάστηκε η Τράπεζα τής όδοϋ Άχαρνών δέν μπορεϋ νά άντιταχθει
στην έπίσημη άντιδικτατορική έκδοχή,σάν τεκμήριο ένός άλλου νοήματος πού καθαρά το-
ποθέτησε τόν έαυτό του στό πεδίο τής άναμέτρησης. Τό άντίθετο θά σήμαινε μιá γραφει-
οκρατική βολонταριστική σύλληψη τοϋ Νοέμβρη,καθώς θά τοϋ άποδιδόταν η έτσι κι άλλως
ένυπάρχουσα δυναμική σάν η μορφή τής πραγματικότητάς του καί τοϋτο σημαίνει τήν ύ-
ποκατάσταση τοϋ συλλογικοϋ έγώ από τό δυναμικό έγώ μιās άντικαπιταλιστικής συνειδη-
τής μειοψηφίας. Τό πρόβλημα δέν τίθεται σάν διάσταση τών δυό "έγώ",άλλά σάν ό ζητού-
μενος χρόνος όπου τό συλλογικό έγώ ύψώνεται στό έπίπεδο τής συνείδησής του καί κα-
θιστά τή θεωρία ζωή καί τό όνειρο πράξη. Δηλαδή η ιστορική στιγμή πού η πραγματο-
ποίηση τής δράσης είναι πλήρης καί καταστρέφοντας τίς άντινομίες καταστρέφει κι αυ-
τή τή βασική θεωρία-πράξη,άφοϋ πραγματοποιει τόν πλήρη έαυτό της πού η θεωρία τεύνει
διαρκώς καί άνεπιτυχώς νά άποκαλύψει. Η άποκάλυψη τοϋ πραγματικοϋ είναι η πραγμα-
τοποίησή του καί κάθε θεωρητική περιγραφή,δέν έχει παρά νά προσιονίζει,στην καλύτε-
ρη περίπτωση πολύ άχνά,στή χειρότερη νά έπιχειρει τήν θέσμευση του σέ άδρά ιδεολο-
γικά σχήματα. Νά άποδοθει στόν Νοέμβρη μιá δυναμική πού άπαιτεί σταθερές μορφές έκ-
φρασης για νά τροφοδοτήσει τήν οϋτοπία σάν δυνατότητα,θά ήταν σάν νά τήν έκλαμβάνα-
με για όριο τοϋ μή πραγματικοϋ καί έτσι νά έπιμέναμε νά πραγματοποιηθει στή θεωρία.
Άλλά αυτό δέν είναι παρά η έγκατάλειψη τής έπανάστασης μέ έπαναστατική ρητορική καί
ψευτοεπαναστατική διαδικασία. Αυτό είναι η καπιταλιστική λειτουργικότητα τών έννοι-
ών,έδώ ύπάρχουν για νά άναιροϋν καί νά συσκοτίζουν τό ίδιο τό νόημά τους. (Η έλευ-
θερία άποτελει τήν έμμονη πειθώ όλων τών έπιχειρημάτων τής καταστολής.)

Η βασική διαδικασία τής καπιταλιστικής στρατηγικής βρύσκειται στην έκπόρνευση
τοϋ "φύσει έν άποστολή" δρώντος νοήματος. (Δηλαδή στην αυτοεπίδοσή του,στη μεταφορά
τής λειτουργικότητας καί τών συναφειών τοϋ όντος στό σύστημα τών ανθρώπινων άντιλή-
ψεων.) Τό πράγμα νά μήν άποδίδεται στόν έαυτό του. Αυτός είναι ό κίνδυνος πού έλλο-
χεύει στην έπιδίωξη τών έπαναστατικών συλλήψεων. Μιá από τίς συνισταμένες διαμεγε-
θύνεται έπιβάλλεται καί κατοχυρώνει σέ μιá ιστορική έμφαση τήν μονοδιάστατη έκδοχή
τοϋ συμβάντος. Η προαγωγή τής άναπηρίας στό φανταστικό βασίλειο τής ιστορίας είναι
πιá γεγονός. Μεγαλωμένη αυτή η στρατηγική στό άγαπημένο πορνείο τής καπιταλιστικής
παραγωγής καταφέρνει νά γίνεται η συνείδηση τοϋ ρεαλισμοϋ η ρεαλισμός πού προέβει
στις έξαγγελίες του. Δηλαδή διαρκής έπιλογή καί άπόρριψη,άκρωτηριασμός τοϋ όλου καί
ύποκατάστασή του από τό μέρος πού είναι δυνατόν νά πραγματοποιηθει μέ τά καπιταλισ-
τικά δεδομένα. Αυτό στό τέλος σημαίνει άριθμητική,ποσότητες καί συνακόλουθη καταγ-
γελία τής ποιότητας,πού θά άποτελοϋσε τήν ριζική κριτική τών καπιταλιστικών συσχε-
τισμών για άθεράπειτο καί παιδικό όνειρο τής άνθρωπότητας. Τώρα όμως πρόκειται για
έρωτική στιγμή για τό μεθυστικό όργιο τής φαντασίας πού ξεσκίζει όλους τούς καθορι-
σμούς καί έπιζητά στό βαθύ πυρήνα μή συνειδητών προθέσεων,αυτό πού όντως κατήγγει-
λε η πράξη,καταγγελία πού χωρίς νά είναι τό έργο τής πρόθεσης άφοϋ αυτή άκόμη άπο-
δέχεται τόν κόσμο πού τήν καταγγέλει,έπιζητά στην άσυνείδητη έκριξή της νά άπορρί-
ψει τό καπιταλιστικό "φαύνεσθαι",για νά συναντήθει τό δικό της "είναι",είναι η έκ-
ρηκτική βία πού στό συγκεκριμένο πρόσωπο τής καταπίεσης βλέπει τό γενικευμένο πρό-
σωπό της καί έπιζητά μέσα στό δημιουργικό έργο τής καταστροφής-άφοϋ κάθε άλλη δημι-
ουργικότητα έχει άποκλεισθει-νά ξαναβρει τή στιγμή πού τό συλλογικό έγώ,ξεπερνώντας
τούς κατακερματισμούς του δημιουργει τό πεδίο,πού κάθε ένοποίηση είναι δυνατή. Τώρα
πώς κάθε δράση είναι δυνατό νά έπανακτηθει η νά έγκλωβισθει,άπό καιρό τό ξέρουμε.

Η ίδια η όρθολογικοποίηση κι ό έκσυγχρονισμός τοϋ καπιταλισμοϋ προέρχονται από
κρίσεις όπου οι βαθειές άντιθέσεις φαίνονται νά θύγουν τήν υπόσταση τοϋ συστήματος
καί δέν κάνουν παρά νά αναλώνονται σέ διαρκή έπανατοποθέτηση τοϋ ίδιου προβλήματος.
Νά μεταφερθει ό άγώνας τών "νεκροθαφτών" του μέσα στις άντιθέσεις καί στή λογική τοϋ
συστήματος είναι υπόθεση από τήν όποία,μόνο οι νεκροθάφτες βγαίνουν χαμένοι καθώς τό
πτωμα πού περιμένουν διαρκώς φρεσκάρεται καί άνανεώνεται χάρη στή δική τους δράση.Η
άντίφαση λειτουργει για νά ματαιώσει τά όνειρα τοϋ Προλεταριάτου καί τά έξοδα τής

χαμένης αποστολής βαραίνουν τὶς πλάτες του.

Δέν εἶναι πιά ἢ χωρὶς νόημα δραστηριότητα ἀλλὰ τὸ νόημα πού ἐπιζητᾶ μιὰ δράση, ἀπό τὴν ὁποία τίποτα νά μὴν εἶναι ἐμπορνεύσιμο. Ἀλλὰ αὐτὴ ἡ στάση εἶναι ἢ πλήρως ἀναζητήσιμη, γιατί ἐπιζητᾶ τὴν ἀποκάλυψη στή θεωρία, ἀποκάλυψη πού γίνεται δυνατὴ μόνο μέσα στοῦ ἐπαναστατικὸ ἔργο. Ὁ ἐγκλωβισμὸς τῆς καταστροφῆς σ' αὐτὸ πού ἦταν καταστρέψιμο καὶ πού ἔπρεπε νά καταστραφεῖ, προσγειώνει τόν Καπιταλισμὸ στὰ πραγματικὰ του προβλήματα. Τὸ διπλὸ παίχνιδι τοῦ Προλεταριάτου-ρεφορμιστικὸ, ἐπαναστατικὸ-εἶναι πού κάνει δυνατό νά παύζει ὁ Καπιταλισμὸς σέ ὅλα τὰ ταμπλώ. Κι αὐτὸ γιατί πρέπει νά ὀλοκληρωθεῖ στή μιὰ του ὑπόσταση, τὴν ἐπαναστατικὴ γιὰ νά ἀναλάβει τὸ σύνολο τῆς εὐθύνης γιὰ τὴν κοινωνία. Ἡ ρεφορμιστικὴ στάση σημαίνει τὴν ἀναγνώριση σέ κάποιον ἄλλο ὅτι μπορεῖ καὶ πρέπει νά δώσει τὴ λύση. Δέν εἶναι παρά ἡ πύεση γιὰ κάποια λύση. Ἔτσι ὁ Καπιταλισμὸς μπορεῖ νά παύζει μέ τὰ πρόσωπά του καὶ νά προβάλλει τὸ ζητούμενο κάθε φορά.

Αὐτὸ πού συνέβη τὸ Νοέμβρη τοῦ 1973, ἦταν ἡ συλλογικὴ ἐκπόρνευση τῆς βούλησης. Ἐμπορνεύεται ἡ Καπιταλιστικὴ θέληση, ἐγκαταλείπεται ὁ Παπαδόπουλος καὶ στή συνέχεια ἐμπορνεύεται ἡ θέληση τῆς ἀνατροπῆς, ἐπιβάλλεται ὁ Καραμανλῆς. Ἀλλὰ ὁ Καπιταλιστικὸς ἔλγμος ἦταν γιὰ νά ἐγκλωβίσει τὴν ἀνατροπή, γιατί ἡ διαρκῆς βία ὑποσκάπτει τόν ἑαυτὸ της καὶ τὰ ὄπλα μιὰ στιγμή αὐτοαναιροῦνται. Ἡ πόρνη ἀπλώνει τὰ χέρια σ' ὅλους τοὺς ἐραστές κι ὁ Παπαδόπουλος γυμνῆ οὐσία πέρα ἀπὸ τὶς διαδικασίες, παραμερίζεται γιὰ χάρη τῶν διαδικασιῶν, πού ἐπιβάλλονται στὴν οὐσία καὶ πού εἶναι δυνατές νά ἐσωτερικεύσουν τὴ βία στοὺς ἐν δυνάμει ἀνατροπεῖς. Ὁ Γκιζύκης παραχωρεῖ στὸν χωρὶς ὄπλα Γκιζύκη τὴν ἐξουσία ὅταν τὰ ὄπλα καθίστανται περιττά, καθὼς ἐξοπλίζονται μεγάλα τμήματα τοῦ λαοῦ. Τὰ ὄπλα πλέον χρειάζονται μιὰ ἀπατηλὴ ἐπιχειρηματολογία γιὰ νά κατοχυρώσουν τὴ βία ἐναντίον αὐτῶν πού τὰ κρατοῦν. Ὁ δρόμος εἶναι ἀνοιχτός στοῦ συνेतὸ διοικητικὸ Πατριάρχη πού ἐπισυνάπτει στή στοργικὴ δεξιὰ ἀγκαλιά του ὅλες τὶς οὐσιαστικὲς ἀντιθέσεις.

Ἡ ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Κεφαλαίου, εἶναι ἡ ἱστορία τῶν "ἐνδόξων περιπετειῶν" γιὰ τὴν ἐθνικὴ του ὀλοκλήρωση. Μέσα σέ πλήρη ἀδυναμία, νά δώσει σύγχρονη Καπιταλιστικὴ συγκρότηση στὴν κοινωνία, παρέμενε ὁ παρίας τοῦ εὐρωπαϊκοῦ κεφαλαίου καὶ παρέδινε τὸ κράτος του, στή διεθνῆ τοκογλυφία. Καταλάβαινε θαυμάσια πὼς ἡ ἐδαφικὴ ἐπέκταση τῆς κυριαρχίας του, θά τοῦ προσέδιδε τεράστια δύναμη, ἀφοῦ ἀδυνατοῦσε γιὰ μιὰ ἀνάπτυξη κἀθετη, καὶ καθὼς εἶχε ἀνδρωθεῖ στοῦ ἐμπόριο καὶ οἱ "ἀλύτρωτοι ἀδελφοί" ἐλέγχαν τὰ λιμάνια τῆς περιοχῆς του. Ἀδυνατοῦσε νά πραγματοποιήσει τὴν ἀποστολὴ του, ἀφοῦ ὁ σκοπὸς του γινόταν προϋπόθεση. Ἔπρεπε νά συγκροτήσῃ ἕνα σύγχρονο στρατὸ γιὰ νά ἐπενταθεῖ στοῦ τέλος νά ἀναπτυχθεῖ καὶ ἔπρεπε νά εἶναι ἀνεπτυγμένος γιὰ νά συγκροτήσῃ τὸ στρατό, τὸ μέσον τοῦ σκοποῦ. Ἔτσι θά δεῖ τὶς ἐπιθυμίες του νά πραγματοποιοῦνται, ὄχι ἀπὸ τὴν αὐτόνομη δράση του, ἀλλὰ ἀπὸ διεθνεῖς συγκυρίες, ὅπου τὸ ταλέντο καὶ ἡ ὀξυδερκεία τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου τοῦ χάρισαν τόν τίτλο τοῦ ἐθνάρχου. Διδάσκειται νά προσαρμόζῃ τὴ βούλησή του στοὺς ἀνέμους πού κυριαρχοῦν στή διεθνῆ πολιτικὴ σκηνή καὶ προσαρμόζεται χαμαιλεοντικὰ στὰ καινούργια δεδομένα. Καθὼς μάλιστα ἡ Βούληση τοῦ Καπιταλισμοῦ τείνει νά ὑπερπηθήσῃ τὶς ἐθνικὲς διαφορὲς καὶ νά καταστῇ ἐνιαία, τοῦ χρειάζεται τώρα ὅσο καμιά ἄλλη φορά νά καταθέσῃ σαφῆ τὴ δικὴ του πρόταση στοῦ παγκόσμιου καπιταλιστικὸ στρατηγέτο, γιὰ νά τὶς προσδώσῃ τὴ δυνατότητα νά λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν στή διαμόρφωση τῆς ἐνιαίας Βούλησης. Εἶναι αὐτὸ πού οἱ πολιτικοὶ ὀνομάζουν ἀφελῶς ἐθνικὴ ἀνεξαρτησία.

Ὁ Χαρίλαος Τρικούπης πού πρῶτος κατάλαβε τὴ σημασία τῶν σταθερῶν πολιτικῶν θεσμῶν ἢ τῆς σταθερῆς φόρμας κάτω ἀπὸ τὴν ὁποία συγκροτεῖται ἡ πολιτικὴ βούληση τῆς ἐξουσίας, κατάλαβε ἐπίσης πολὺ καλά ὅτι θά ἦταν τὸ κράτος ὁ σημαντικώτερος παράγοντας στή σῶρευση τοῦ κεφαλαίου. Αὐτὸ ὅμως σήμαινε πὼς τὴ νύφη τὴν πλήρωναν οἱ φηφοφόροι καὶ στίς ἐπόμενες ἐκλογές καταψηφίστηκε ὄχι γιατί οἱ ἀντίπαλοί του εἶχαν κάποιο πρόγραμμα, ἀλλὰ γιατί τὸ κύριο μοτίβο τῆς προεκλογικῆς ἐκστρατείας ἢ καταγγελία τοῦ Τρικούπη σάν "φορομπήκτη" βρῆκε πρόσφορο ἔδαφος. Τὰ γεφύρια καὶ οἱ δρόμοι του ἔμειναν ἀτελείωτα. Ἡ θυσία τοῦ παρόντος γιὰ τὸ μέλλον δέν εἶναι δυνατὴ μέ κοινοβουλευτικὰ μέσα παρά μέ στυγερὴ τρομοκρατία, ὅταν στοῦ ἐξαθλιωμένο παρῶν ζητεῖται νά προστεθεῖ ἐξαθλίωση.

Τὰ ἀνάκτορα, οἱ τσιφλικάδες, τὰ τζάνια καὶ οἱ ἔμποροι καταφέρνουν νά συντριβοῦν στὸν πόλεμο τοῦ 1897 κι ἔτσι ἐπισυνάπτουν στοὺς ἴδιους τοὺς μύθους τους, τὸ κατακρευομένη πτώμα τῆς ἐθνικῆς ἀλαζονείας μέ τὴν ὁποία ἀνταλλάσσονται τὰ πραγματικὰ προβλήματα.

Σάν συνέπεια τῆς ἥττας παραχωροῦν στοῦ Δ.Ο.Ε. τὴν "ἐθνικὴ" οἰκονομία. Ὁ Πατριωτισμὸς ἢ ἡ ἰδεολογία τῆς ἐθνικῆς ὀλοκλήρωσης τοῦ κεφαλαίου συγκλονίζει τὸ ἐπίλεκτο σῶμα πού προετοιμάζονταν γι' αὐτὴ τὴν ἀποστολή. Ἐδῶ ἡ Μεγάλὴ ἰδέα ἀναζητᾶ τὴν αὐτὴ

της συντριβής και έπιζητά να περισώσει τους μύθους. 'Ο "φλογερός πατριωτισμός" καταλαβαίνει ότι χρειάζεται πνοή για να σπάσει τό τέλμα της κατεστημένης αποδιοργάνωσης. Τό κίνημα του 1909 φέρνει στη σκηνή τόν 'Ελευθέριο Βενιζέλο πού δύνει μιá συνέπεια στην άστική πολιτική βούληση και θεμελιώνει τους όξύτατους ανταγωνισμούς φιλελευθέρων-Παλατιού.

Τό σύνθημα του Βενιζέλου αναθεωρητική-άπάντηση στό Συντακτική-Βουλή παραμένει τό αίτημα της φιλελευθέρης πολιτικής φράξιας ως τήν εποχή της 'Ενώσεως Κέντρου. 'Η άριστερά φράξια των φιλελευθέρων πού επί μισό αιώνα φλερτάρει μέ τήν σοσιαλδημοκρατία άποκτά πολιτικό βάρος κάθε φορά πού οί ανταγωνισμοί μέ τά άνάκτορα φτάνουν σε πλήρη ρήξη.

Αυτό οί ανταγωνισμοί φιλελευθέρων-Παλατιού είναι ή δεύτερη περιπέτεια της άστικής τάξης πού συνοψίζεται στην έκφραση Πολιτειακό. 'Αλλά έμφανίζεται κάτω από τό πρίσμα των "έθνικων περιπετειών". Τό πρόβλημα είναι:ποιός προωθεί τά έθνικά συμφέροντα:αυτό είναι πού γίνεται κόμπλεξ και άναφορά του πολιτικού κόσμου.

Τό 1922 οί φιλελευθέροι περνούν από τήν καταγγελία στην πράξη για να επανέλθει ο Βασιλιάς χάρη και σ'έναν πρώην φιλελεύθερο και να θεμελιώσει τήν έξουσία του στό στρατό μέ τήν εύκαιρία του άποτυχόντος κινήματος της Δημοκρατικής 'Αμυνας τό 1935.

Μέ τους πολέμους του 1912,τή συμμετοχή στον Α'παγκόσμιο πόλεμο τή συμμετοχή στο Β'παγκόσμιο πόλεμο πραγματοποιείται τό έθνικό σχέδιο άν εξαίρουμε τή Β. "Ηπειρο για τήν όποία λόγω διεθνών συγκυριών δεν μπορεί να γίνει λόγος και τήν Κύπρο πού άποτελει τό "έθνικό" πρόβλημα της τελευταίας 20ετίας.

Τό ένα εκατομμύριο προσφύγων επαναφέρει τή συναιτισμένη άστική τάξη στα έσωτερικά της προβλήματα. Χρειάζεται ένας προγραμματισμός κάποια κρατική παρέμβαση άν δεν θέλει να δεχτεί τό σύστημά της να τινάζεται στον άέρα από τίσ χιλιάδες έξαθλιωμένων και άστεγων πού περισφίγγουν από τό πρόστια τίσ πόλεις και πού θα ήταν καλύτερα για'αυτήν να είχαν σφαγεί από τόν Κεμάλ.

Οί πρόσφυγες θα εμπλακούν στο έθνικό και στο Πολιτειακό και θα γίνουν ή έκλογική πελατεία των φιλελευθέρων ενώ άργότερα θα περάσουν μέ τήν "έθνική αντίσταση" στο Κ.Κ.Ε. 'Η ταξική πάλη φαίνεται ύποτυπώδης για να δώσει πολιτικό βάρος στα γεγονότα άν εξαίρουμε λίγες πόλεις και τήν εξέγερση της Θεσλονίκης τό 1936 στην καταστολή της όποιας εύγενώς συμμετείχε τό Κ.Κ.Ε.

'Η εργατική τάξη στήριζε τίσ κοινοβουλευτικές φιλοδοξίες του Κ.Κ.Ε. και της ήταν άδιανόητο λόγω και της άριθμητικής της δύναμης να θέσει τήν πληρότητα της ταξικής της άποψης. "Ετσι οί κύριες αντιθέσεις πού επικρατούν στην πολιτική σκηνή έμπεριέχονται στα έθνικά και πολιτειακά προβλήματα. Σ'αυτό τό κόλπο θα εμπλακούν και οί κρατικοκαπιταλιστές άφου και ή σταλινική σύλληψη ήταν εύεπήφορη σ'αυτή τήν έμπλοκή.

'Η άδυναμία της άστικής τάξης να εμφανίσει ένα πρόγραμμα οίκονομικής ανάπτυξης άπέναντι στους κρατικοκαπιταλιστές τά χρόνια του έμφυλίου τήν αναγκάζει να μεταφέρει τό παιχνύδι της στα αγαπημένα έθνικά θέματα. Τώρα είναι τό Μακεδονικό. 'Η άριστερά δέχεται τό γάντι και οί άποδείξεις Πατριωτισμού και προδοσιών επισωρεύονται κι από τίσ δυό πλευρές.

'Ο έμφύλιος πόλεμος παράγει τήν άγαστή συνεργασία φιλελευθέρων-Δεξιās και έμβαθύνει τήν σχέση τους μέ τό 'Αμερικάνικο κεφάλαιο,σχέση πού του λοιπού θα κυριαρχεί στις οίκονομικές και πολιτικές έξελίξεις.

'Η ανεπάρκεια της άστικής τάξης στους βιομηχανικούς τομείς τήν βολεύει κάτω από τίσ φτερούγες του στρατού τόν όποιον τ'ανάκτορα εκκαθαρίζουν μέ τήν εύκαιρία του έμφυλίου πολέμου χωρίς ν'αντιληφθούν ότι ταυτόχρονα ανοίγουν τήν πύλη στο 'Αμερικάνικο πνεύμα πού όντως άπιθυμεί μιá ένιαία βούληση. 'Ο Βιομηχανικός έκσυγχρονισμός της 'Ελλάδας άπαιτούσε από τήν άστική τάξη μεγάλη σώρευση ύψηλό ποσοστό παγίου κεφαλαίου πού μαζί μέ τήν έλλειψη τεχνολογικής κουλτούρας και ιστορίας δημιουργούσε άβεβαιότητες για τό βιώσιμο των προϊόντων. "Ετσι αυτή προτιμούσε τίσ αρχαϊκές μορφές όργάνωσης και εκμετάλλευσης-άγρια καταλήστευση της εργατικής τάξης και όχι άνοδος της παραγωγικότητας-πού σήμαινε τή διαρκή σταθερότητα του έπιπέδου ζωής των εργατών στα έπίπεδα του ύποσιτισμού και πού τίσ χρειαζόταν για τή συντηρητική βεβαίότητά της ένα άστυνομικό κράτος και μετά τόν έμφύλιο πόλεμο έπιπρόσθετη ξένη έγγύηση.

'Ο άγριος μεταπολεμικός αντικομμουνισμός προωθεί και ολοκληρώνει τήν ιδέα του άστυνομικού κράτους. 'Η έξάρτηση των άνакτόρων και της Δεξιās από έξωτερικές έγγυήσεις στο μέτρο πού δεν εκφράζει τήν γενική έξάρτηση του άστικού κόσμου είναι ή προσκόλληση στις αρχαϊκές δομές της έλληνικής κοινωνίας.

'Η όκταετής διακυβέρνηση του Καραμανλή είναι μιá διαρκής πάλη άνάμεσα στην αναγκαϊότητα εκσυγχρονισμού του έλληνικού κεφαλαίου και στην συντηρητική και άστυνομική του παράδοση. 'Ο εκσυγχρονισμός σημαίνει προγραμματισμό κρατική παρέμβαση και συναφώς έξαγγέλει τήν μεταφορά της πολιτικής έξουσίας από τήν αρχαϊκή βούληση του

έλληνοικονομικού Παλατιού στους πλουσιότερους της οικονομικής ανοικοδόμησης. Ο Καραμανλής, ένας "δυναμικός" και πετυχημένος ύπουργός Δημοσίων Έργων συγκρούεται με τὰ "Ανάκτορα κυρίως πάνω στο θέμα του στρατού γιατί είναι άδικο να διακυβέρνηση της χώρας χωρίς τον έλεγχο ή την συναφή θέληση των ένοπλων δυνάμεων. Όταν αποπέμπεται, η Δεξιά θά παλαίψει μεταξύ έκσυγχρονισμού και ανακτόρων και έτσι θά τήν βρεῖ η Δικτατορία.

Οι φιλελεύθεροι θά συγκρουσθούν άλλη μιὰ φορά με τὰ "Ανάκτορα" όπου απέναντι στην αλαζονεία της δύναμης θά επιδείξουν τήν ασθενική και μετριοπαθή φύση τους. Τά δειλά βήματα έκσυγχρονισμού του Γ. Παπανδρέου έκλαμβάνονται για επανάσταση από τό κατεστημένο πλέγμα που βλέπει κύρια στην επένδυση ξένων κεφαλαίων τις δυνατότητες οικονομικής ανάπτυξης. Η άριστερά με μικροαστική εμφάνιση και προσωπεῦο παλεύει να της ξεχάσουν τό παρελθόν και επίζητᾶ τήν αναγνώριση των έθνικων της υπηρεσιών. Τό έργο του Κ. Καραμανλή μ' όλα τὰ οικονομικά σκάνδαλα καθώς και η συνέχεια του Γ. Παπανδρέου, οι επενδύσεις ξένων και έλληνοικονομικών κεφαλαίων φαίνεται να έχουν ανεβάσει αίσθητά τό βιοτικό επίπεδο κι αυτό γίνεται φανερό άκόμα και στην άγροτική τάξη.

Η σύγκρουση "Ενώσεως Κέντρου," Ανακτόρων με σενάριο που αναφέρεται σε στρατιωτικά θέματα έκφυλίζει κάθε έννοια κοινοβουλευτισμού και φορτίζει τήν ατμόσφαιρα με ύποψιες πολιτειακού. Αυτό όμως σημαίνει δυναμικές λύσεις. Οι ύποψιες δυναμικών λύσεων γίνονται έξαιρετικές καθώς είναι γνωστή ή διαφορετική θέση των ΗΠΑ στο Κυπριακό από αυτή του Γ. Παπανδρέου και καθώς επίσης είναι έξίσου γνωστή ή σημαντική επεμβολή τους στον έλληνοικονομικό στρατό στην Κ.Υ.Π. και σε αρκετά μεγάλη μερίδα του οικονομικού και πολιτικού κόσμου. Οι συνταγματάρχες για τό μόνο που έκπλήσσουν είναι οι βαθμοί τους αφού κάθε τόσο αναφέρονταν όνόματα στρατηγών σαν έπίδοξων δικτατόρων.

Η συντήρηση επίζητεῖ τήν μεγαλοπρέπεια του μύθου ή τό μύθο της μεγαλοπρέπειας. "Ετσι τὰ "Ανάκτορα" έγκολπώνονται τή μεγάλη ιδέα και αντιπροσωπεύουν ή εκφράζουν τις μεγάλες ιδέες του έθνους. Στο τέλος γίνονται τό έπίκεντρο των Έλληνοικονομικών μύθων ή συνάφεια της ιστορικότητας του έλληνοικονομισμού όπου κάθε έξιδανύκευση κάθε άλλοτρίωση του συγκεκριμένου θά βρεῖ καθώς είναι χωρίς περιεχόμενο τον έαυτό της στη φόρμα και στο πνεῦμα της φυσίας υπέρ του απείρου σκοπού. Η άγροτική τάξη ίκανή να αντικαταστήσει τή στέρηση με τήν υπηρεσία του μεγαλείου και ευεπήφορη στο αίωλο και άμετάβλητο των στόχων καθώς οι εικόνες που τις παραδίδονται είναι αυτές που παραδίδει αποτελεῖ τήν σπονδυλική στήλη της γοητείας των ανακτόρων.

Η θητεία της στο Ε.Α.Μ. είναι ή αντικατάσταση του έθνικου μεγαλείου με τό Σοσιαλιστικό μεγαλεῖο που άφ' ενός είναι πιο ρεαλιστικό απέναντι στα συγκεκριμένα προβλήματα, άφ' άλλου υπερέχει σε άποστολή και σε νοήματα. Η μυστικιστική και χριστιανική, μεσαιωνική σύλληψη του Σοσιαλισμού από τήν άγροτική τάξη δεν ήταν ξένα από τὰ μαρξιστικά μοτίβα.

Ο έκσυγχρονισμός άπαιτεῖ τή συντριβή του μύθου προς χάριν της επιστήμης και του μύθου της λογικής. Ο έκσυγχρονισμός γίνεται ιδεολογία καθιερώνοντας τήν πραγματιστική στάση και συνεπιφέρει στις αντίληψεις του τήν ανάγκη της διαρκούς κίνησης. Η ιδέα του έκσυγχρονισμού είναι ο διαρκής έκσυγχρονισμός της ιδέας στην παραγωγή σημαίνει συνεχή επαναστατικότητα της τεχνολογίας. Ο έκσυγχρονισμός μεταβάλλεται στο άγχος του. Οι φιλελεύθεροι γοητεύονται από τήν επιστήμη και στηρίζουν τις έλπίδες τους εκεί για τό μέλλον του έλληνοικονομικού καπιταλισμού. Τά εκπαιδευτικά μέτρα του Παπανδρέου είναι τό συγκεκριμένο χαμόγελο αίσιοδοξίας του κεφαλαίου και η άπήχησή τους στο φοιτητικό κίνημα είναι άπήχηση του έλληνοικονομισμού σαν κεφαλαίου που πρέπει να εκσυγχρονιστεῖ σ' αυτούς που θά αποτελέσουν τή βασική ὕλη του έκσυγχρονισμού.

Τό προλεταρικό αίτημα συνοψίζεται στο να μεταφέρει τις ευθύνες του ρεφορμισμού στο κεφάλαιο δηλαδή επιχειρεῖ να δώσει συνεύδοση των συμφερόντων της στην αστική τάξη. Η διαδικασία ανταποκρίνεται στις προσδοκίες ενός μετανιωμένου Μαρξισμού που επιχειρεῖ να άπαλλαγεί από τό προπατορικό άμάρτημα της ταξικής του κακίας. Τό αίτημα του έκσυγχρονισμού υιοθετεῖται από τήν άριστερά, μεταβάλλεται σε καθολική έννοια πρόοδου όταν η πρόοδος άμφισβητεῖται σαν έννοια. Οι κρατικοκαπιταλιστές άσκοῦν κριτική στην άδυναμία του έλληνοικονομικού καπιταλισμού να είναι σύγχρονος καπιταλισμός και με έσοχατο όπορτουτισμό περιφρονούν τήν ίδια τήν επιστημονική τους έξήγηση προς χάριν του πολιτικού κυνισμού επιμένοντας πως αυτή η άδυναμία όφείλεται στη σχέση με τό ξένο κεφάλαιο ή στην αντιπατριωτική στάση αυτών που από τή θέση τους στην παραγωγή προορίζονται για πατριώτες.

Ο Μαρξισμός-αυτός που κυκλοφορεῖ στην αγορά-γραφειοκρατική και κρατικοκαπιταλιστική ιδεολογία καθολικός και συστηματικός ανταποκρίνεται στο αίτημα του έκσυγχρονισμού, όταν ο έκσυγχρονισμός άδυνατεῖ να είναι πλήρης-με τήν έννοια της πλήρους εγκατάστασης στον έαυτό του. Και βρίσκει στα χρόνια της Δικτατορίας άπήχηση στη "χρυσή νεολαία" του έθνους. Τό έλληνοικονομικό κεφάλαιο εγκαθιστᾶ τήν ιδεολογική του έξουσία στο έθνος καθώς αυτό όφείλει να του αναγνωρίσει τις άδυναμίες και να άποκαλύψει στον

ἐαυτό του πῶς δέν ὑπάρχει πρόοδος χωρίς τήν πρόοδο τοῦ κεφαλαίου. "Ολοι τώρα θά φροντίζουν γι αὐτό. Οἱ ἀστού οἱ πολιτικοί οἱ στρατιωτικοί οἱ παπάδες οἱ φοιτητές οἱ ἐργάτες οἱ κομμουνιστές. "Ολοι προσπαθοῦν νά τοῦ μεταδώσουν τή βούληση νά εἶναι ἐθνικό τή στιγμή πού αὐτό δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει παρά σάν διεθνές καί ἐνιαῖο. Αὐτό κινδυνευθεῖ τή νύχτα στίς 17 τοῦ Νοέμβρη καί θά σπεύρει ἐνστικτώδεια τόν τρόπο στό διευθύνον στρώμα.

Ὁ ἐκσυγχρονισμός στό στρατό ἐπιτελεῖται κάτω ἀπό τό ἄγρυπνο βλέμμα καί τή φροντίδα τοῦ πιό σύγχρονου καπιταλισμοῦ. Ἡ ἐγκατάσταση τῆς ἀμερικάνικης ἐπιρροῆς στό στρατό θά τοῦ μεταδώσει τή βούληση γιά δράση ὅταν ἀπό τή μιὰ ἀνδρώνεται μ' ἕνα ἠλίθιο ἀντικομμουνισμό καί μέ τίς πιό σύγχρονες μεθόδους κυνισμοῦ καί μηδενισμοῦ. Σιγά σιγά ἡ ἀπόσταση ἀπό τά ἀρχαῖα συντηριτικά καί ἐκφυλισμένα ἀνάκτορα θά βαθύνει καί αὐτά δέν θάχουν νά στηριχθοῦν παρά στούς τελετουργικούς βαθμούς. Μέ τή συνείδηση τοῦ ὅτι συνέτριψε τούς κομμουνιστές καί μέ τή συνείδηση τῆς χρεωκοπίας καί τοῦ τέλους τοῦ κοινοβουλίου ἐπιθυμεῖ νά μεταδώσει στήν κοινότητα τήν ἰσχυρή ἀντικομμουνιστική βούληση τῆς δράσης καί τοῦ ἔργου. Οἱ συνταγματάρχες πρέπει νά λάβουν ὑπ' ὄψη τήν ἀμερικανική δύναμη ὅπως κάθε δύναμη. Βρίσκουν ἀπήχηση στό στρατό γιατί ἐκφράζουν τή διάθεση ἐκσυγχρονισμοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους. Τά εἰδικά συμφέροντα συνταγματάρχων, ἀμερικανῶν, ἀνακτόρων, τοῦ βιομηχανικοῦ καί ἐφοπλιστικοῦ κόσμου συμπύκνουν τή νύχτα τῆς 21ης Ἀπρίλη γιά νά διαχωριστοῦν ἐμφανῶς ἀργότερα.

Ἡ ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Κεφαλαίου εἶναι ἡ ἱστορία πού ἀναζητᾷ τή βούληση πού θά γράφει τό ἔργο. Ἐθνικά καί πολιτικὰ τῆς προσφέρουν τήν εὐκαιρία γιά θεαματικά ἔπη ἔξω ἀπό τό βασικό της πρόβλημα καί καταφέρνει διαρκῶς νά ἐκλαμβάνει τήν φόρμα γιά περιεχόμενο. Ἡ οὐσία βρίσκεται στό ὅτι ἐπετέλεσε τή βασική της ἀποστολή ἐνῶ φρόντιζε νά τήν ἀποκρύψει ἢ ἐπιμελῶς νά τήν ἀγνοεῖ. Ὅταν μετέφερε στό ἔθνος αὐτό πού ἔθεσε γιά πρόβλημά της ἐπειδή ἀδυνατοῦσε νά ἀντιμετωπύσει τό πραγματικό πρόβλημα κατάφερε νά ἐπιστρατεύσει τό ἔθνος στή λύση τοῦ βασικοῦ της προβλήματος στό ὅποιο μοιραῖα ἔβλεπε τόν ἐφιάλητη τῆς ταξικῆς πάλης. Τώρα μπορεῖ νά παίξει σέ χίλια ταμπλώ. Δέν κινδυνεύει οὔτε ἀπό δεξιά οὔτε ἀπό ἀριστερά παρά στό χώρο τῶν μύθων ὅταν ἢ ὅπως εἶναι ἠλίθια νά μήν ἀντιλαμβάνεται οὔτε τήν πραγματική της φύση.

Τό πολιτικό θέαμα πού ἐγκατέστησε πάνω ἀπό μισό αἰῶνα λειτουργεῖ ἀνανεωμένο χάρη στήν ἐπίπονη προσπάθεια τῶν συνταγματάρχων πού μετέβαλαν τό ἐκπορευμένο κοινοβούλιο σέ ἱερό θεσμό καί πού τοῦ μετέδωσαν τή σύνεση καί τό ἔργο. Διαρκῶς θά φιθυρρίζει στόν πολιτικό κόσμο πῶς ἂν δέν τά καταφέρει, ἂν δέν ἐπιδείξει μετριοπάθεια καί ἐνότητα πιό πίσω ἔλλοχεύει ὁ στρατός ἔτοιμος νά σώσει τό ἔθνος.

Ἡ Δικτατορία ἔθεσε ὑπό συνολική κριτική τό πολιτικό καρναβάλι ὅταν τό ἐνοποίησε κάτω ἀπό τά πόδια της καί κατέστησε προφανές σάν θέαμα αὐτό πού μέσω τοῦ Κοινοβουλίου ἀντιλαμβάνοταν τόν ἐαυτό του γιά ἀνυπερβλήτη οὐσία.

Ἀριστερά καί δεξιά ἀφοῦ ἔσυραν τό λαό ἀγεληδόν στή σφαγή γιά νά διαρρηθίσουν αὐτό πού σάν χώρος καί χρόνος εἶχε διαρρηθμιστεῖ ἀπό τόν κυνισμό τοῦ Στάλιν καί τοῦ Τσῶρτσιλ καί ἀφοῦ ἔπαιξαν ἕνα παιγμένο παιγνίδι ἀνυπερβλήτων δολοφονιῶν καί βλακειῶν μετέφεραν τή φενάκη τῆς ἀντίθεσης στό Κοινοβούλιο ὅπου ἡ Δεξιά διαρκῶς ἐπιβεβαίωνε τό ἀποτέλεσμα τοῦ παιγνιδιοῦ. Τήν ἱστορία τήν πλήρωσε ὁ λαός καί ἀντιλαμβάνοταν ὅτι πληρώνει τήν ἱστορία του μέσω τῶν πρωταγωνιστῶν του. Οἱ Συνταγματάρχες κατέδειξαν στόν πολιτικό κόσμο τό βαθύ περιεχόμενό του. Νά μήν εἶναι δηλαδή τύποτε. Κάτω ἀπό τό σχιζοφρενές βλέμμα τοῦ Παπαδόπουλου ἡ ἐνότητα τοῦ πολιτικοῦ κόσμου ἀνθίζει, ἐπιμένοντας νά τήν ἐκλάβουμε σάν ἐθνική ἐνότητα γιά νά καταστεῖ τό πᾶν.

Τά ἀντιστασιακά συμφωνητικά καταγράφουν μέ ἐπιμέλεια τή φιλόδοξη δυσπιστία καί τόν ὑπέρτατο μισαλλόδοξο κυφηνισμό αὐτῶν πού ἐξασκοῦνται χρόνια στό νά ὑποκρίνονται πῶς δέν ἀντιλαμβάνονται αὐτό πού εἶναι.

"Ὄλη ἡ κουρασμένη καί κουραστική ἐνότητα τῶν ἡγετῶν μέ τό σύγουρο χαμόγελο τοῦ ἔργου θά πρέπει νά τοποθετηθεῖ στό μουσεῖο κοινωφελοῦς βλακειῶς ὅταν ἡ προλεταριακή βία ἀποκαλύψει στόν ἐαυτό της τήν ἀθλιότητα πού ἐν ὀνόματί της ἀσκεῖται ἐπαγγελματικά.

Ἡ νύχτα τῆς 17ης τοῦ Νοέμβρη κουρελιάζοντας κάθε ἔννοια συμφωνητικοῦ ἀπέδειξε πῶς ἡ μόνη ἐνότητα πού εἶναι δυνατή εἶναι ἡ πρακτική κριτική τῆς κοινῆς μιζέριας τοῦ κοινοῦ ἐξευτελισμοῦ τῆς κοινῆς δυστυχίας.

Ἡ ἐνότητα αὐτή εἶναι ἀυθόρμητη ἔκρηξη καί ὑπογράφεται μόνο ἀπό τά ἔργα στούς δρόμους ἀπό τά πειστήρια πού ἀφήνει ἡ δημιουργική καταστροφή ὅταν προνοεῖ νά σπεύρει θάρρος καί τρόπο. Οἱ συμφωνίες τῶν καπεταναίων τῆς πολιτικῆς στηρίζουν στήν εὐλογη ἀντίληψη ὅσον ἀφορᾷ τό λαό, ὅτι πρόκειται γιά ἕνα κοπάδι πού ἂν τοῦ σφυρίζουν οἱ ἀρχηγοί του στό δεξί ἢ ἀριστερό αὐτί θά κινηθεῖ ἀνάλογα.

Ὁ Ἀνδρέας Παπανδρέου, αὐτή ἡ ἐπίσημη φρενιασμένη ἀρλοῦμπα τῆς πολιτικῆς σκηνης, χρόνια διαμαρτύρονταν καί ἀπογοητεύονταν ἀπό τή στάση τοῦ λαοῦ.

Ἡ ἐνοποίηση τοῦ Πολιτικοῦ κόσμου ἀπεδεικνυε τή λατρεία του στό ρεαλισμό καί τήν ἐκπληκτική ἔλλειψη φαντασίας. Ἀφοῦ πίστεψε σ' ὄλους τοὺς μάγους, Εὐρώπης καί Ἀμερικῆς, ἄρχισε νά τοὺς καταγγέλλει χωρὶς νά ἀντιλαμβάνεται ὅτι ἀπευθυνόταν στή διεθνή πολιτική βάζοντας τό θέμα στήν ἐπαγγελματική ἀλληλεγγύη καί κατέδειχνε τήν ἴδια τήν ἔλλειψη συνάφειας αὐτοῦ τοῦ ἐπαγγέλματος πού τό ἔργο του ἔγινε πιά ἡ ὀρθολογικοποίηση τοῦ κυνισμοῦ.

Τά διάφορα Π.Α.Μ., Π.Α.Κ., Δημοκρατικές Ἀμυνες κλπ., χωρὶς τή συμμετοχή τοῦ κόσμου εἶχαν ἐκφυλιστεῖ στό νά ὑπάρχουν γιά τό κύρος τῆς Ἐθνικῆς Ἀσφάλειας καί τῆς Ε.Σ.Α.

Ἡ ἐκπληξη τῶν συνταγματάρχων μπροστά στήν ἐνότητα τοῦ πολιτικοῦ κόσμου ἦταν ἡ ἀπορία τους γιά τό ἀνύπαρκτο τῶν διαχωρισμῶν πού αὐτοῦ θεωροῦσαν σάν τήν πεμπτουσία τῆς ἑλληνικῆς πολιτικῆς. Οἱ νεάντερταλ τῶν βασιλιστηρίων μέ γνήσια ἠλιθιότητα φροντίζουν νά θέσουν τό πρόβλημά τους σέ ταξική βάση χωρὶς νά ἀντιλαμβάνονται ὅτι ἀκριβῶς δέν εἶναι γιά τήν ἐθύνουσα τάξη ἡ ὥρα τῶν διαχωρισμῶν. Αὐτή χρειάζεται ὅλα τά τέκνα της στόν Ἔβρο. Καί στό τέλος τό πετρέλαιο ἀξίζει πιά πολύ ἀπό τήμισαλλοδοξία ἢ τό θεοφιλογιαννάκο. Ἡ ἐνοποίηση τοῦ πολιτικοῦ κόσμου ἐνεῦχε τό κίνδυνο νά τιναχτοῦν οἱ ἀσφαλιστικές δικλίδες στόν ἀέρα. Ὁ Καραμανλῆς μέ ἀφέλεια πού ἐκπλήσσει σέ θράσος συνόφισε αὐτό πού κατάλαβε, ἢ τοῦ ἔδωσε νά καταλάβει, ὁ Παπαδόπουλος. Ὁρίσει σάν καθῆκον τῆς ἀντιπολίτευσης τήν μετριοπαθῆ διαφωνία. Ὁ Παπαδόπουλος ἔχοντας κλείσει τόν κύκλο τῶν ἀνακτορικῶν περιπετειῶν πού περισσότερο ἀπ' ὅλα προέρχονταν ἀπό τό γεγονός πῶς ὁ βασιλεὺς ἀντιλαμβάνονταν γιά πραγματικό του συμφέρον αὐτό πού δέν ἦταν παρά ἡ ἀλαζονεία τοῦ συμφέροντος, ἐπιχείρησε νά ἀνοῦξει ἐλεγχόμενα καί συντηρητικὰ τίς πύλες στόν πολιτικό κόσμο.

Ὁ τελευταῖος κατάφερε νά ὑπερβάλλει τή φύση του καί ἀρνήθηκε κάθε συμμετοχή στό παιγνίδι ἂν ἐξαίρεσουμε αὐτόν τό γέρο γελοῖο Ἡλιοῦ πού φάνηκε νά προσαρμόζεται στήν προοπτική. Τό γεγονός πῶς μετά ἀπό ἓνα τέτοιο "πολιτικό ὀλίσθημα" παραμένει ἀρχηγός κόμματος ἐξηγεῖ τήν ἐκτίμηση πού τρέφει στόν ἑαυτό του αὐτό τό κόμμα.

Ὁ Παπαδόπουλος ἐπιθυμώντας τήν ὀμαλή καί σταδιακή προσγείωση τῆς δικτατορίας καί ἔχοντας ἐξασφαλισμένη μόνο τήν διαφωνία τῶν πρώην συνεργατῶν του παρέδίκε τήν πρωτοπουργία στόν Μαρκεζίνη σάν δεῦγμα καλῆς θελήσεως στόν πολιτικό κόσμο. Ἡ ἀνικανότητα τῶν κομμάτων ἐπὶ μιᾷ 7ετίᾳ νά κάνουν αἰσθητή τήν παρουσία τους τοὺς χάρισε τήν ἀδιαλλαξία τῆς τελευταίας στιγμῆς. Θά καθύστατο πλήρως ἀνυπόληπτα ἂν ἔσπευδαν νά παρακολουθήσουν τίς μανοῦβρες τοῦ δικτάτορα. Στό κρίσιμο τριήμερο τοῦ Νοέμβρη ὅπου εἶχε προγραμματισθεῖ καί ἡ ὀμιλία τοῦ Μαρκεζίνη ὁ πολιτικός κόσμος βρέθηκε σέ τέτοιο χάλι πού μόνο δηλώσεις μποροῦσε νά κάνει. Στήν οὐρά τῶν γεγονότων καταλάβαινε πῶς συμβαίνουν γιά νά δοξασθεῖ ἡ "δημοκρατία" του, τό Κοινοβούλιό του, δηλ. αὐτός ὁ μόνος ἀμέτοχος. Ἔτσι μέ τρελλή παρθενικότητα καί ἐκπορνευμένη ὑποκρισία μέ τόν ρεφορμισμὸ πού παύρνει γιά ἐπανάσταση γιά νά τόν πάρουν οἱ ἄλλοι γιά ἐπανάσταση χωρὶς νά μεταρρυθμίζει οὔτε τά πρόσωπα οὔτε τή ρητορική του, στίς 17 τοῦ Νοέμβρη δέν θά εἶναι πουθενά. Δέν θά ἀναλάβει οὔτε τήν εὐθύνη τῶν γεγονότων γιά νά ζητήσει μέ τήν μεταπολίτευση τήν εὐθύνη τοῦ ἔθνους καταγγέλλοντας αὐτούς πού πυροδότησαν τίς μετριοπαθεῖς διαθέσεις στό Πολυτεχνεῖο σάν ἀνεύθυνους καί προβοκάτορες. Τώρα τό γεγονός πῶς τό πορνό ἀστυνομεύεται στήν Ἑλλάδα ἐξηγεῖται μέ τό ὅτι ἔχει καταστεῖ ὁ κοινός τόπος ἐνός ἐπαγγέλματος πού ἐξαντλεῖται στό νά κατασκευάζει προσόντα ὑποκρισίας γιά τόν ἑαυτό του.

Ἀπό τήν κατάληψη τῆς Νομικῆς εἶχε φανεῖ ὅτι ἡ Δικτατορία στηρίζονταν πάνω σέ ἐκρηκτικές ὕλες. Ὁ λόγος τοῦ Παπαδόπουλου στους πανεπιστημιακοὺς δασκάλους—"θὰ βάλω φωτιά στό κεφάλι"—χρησιμοποίησε γιά νά τρομοκρατήσει τήν παράσταση πού ἦδη τόν εἶχε τρομοκρατήσει. Ἡ κατάληψη τῆς Νομικῆς ἀποδείκνυε ὅτι ἦταν ἀρκετός ἓνας σπινθήρας γιά νά ἐκραγεῖ σέ χύλια κομμάτια ἡ τρομοκρατημένη ἀπάθεια τοῦ λαοῦ. Ἐπίσης κατέδεικνυε καί μιᾷ στρατηγική. Οἱ φοιτητές δροῦσαν στό δικό τους ἔδαφος καί συγκρούονταν στά δικά τους πεδία μέ τή δικτατορία. Τά ἀντιδικτατορικά συνθήματα προέρχονταν ἀπό μιᾷ ρεφορμιστικῆ κριτικῆ τῆς πανεπιστημιακῆς ζωῆς. Αὐτό ὅμως δέν σήμαινε τίποτε ἰδιαίτερα. Ἡ κοινωνία ἦταν ἔτοιμη νά ἀσκήσει κριτικὴ στό σύνολο τῆς Δικτατορίας.

Τό σκάνδαλο μιᾶς ἐξουσίας πού ἀμφισβητεῖται ἢ ἀποτελεσματικότητά της στό πανεπιστήμιο λειτουργεῖ σάν πυροδότης σέ πλατεῖα στρώματα. Αὐτή ἡ δυνατότητα τοῦ φοιτητικοῦ κινήματος νά θέσει σέ ἐνέργεια μιᾷ ἀλυσίδα ἀντιδράσεων τέτοιων διαστάσεων ξεπερνάει τήν πρόθεσή του πού ἀνδρώθηκε στή μυσταγωγία τῆς καθαρῆς προλεταριακῆς πρωτοπορίας. Ἡ ὑποτίμηση τῆς δυνατότητας καί τοῦ ρόλου του φαίνεται καθαρά στά γεγονότα τῆς Νομικῆς πού ἐγκαταλείπει τό κτίριο ὅταν ἀκριβῶς ἡ κίνηση τοῦ λαοῦ στοὺς δρόμους ἄρχισε νά παύρνει σοβαρές διαστάσεις. Τά γεγονότα στοὺς δρόμους τῆς Ἀθήνας τοῦ κατέδειξαν τή σημασία του, σημασία πού αἰσθανόνταν ἀνῆμπορο νά ἐπωμισθεῖ πρὸς τό παρόν.

Ἄφοῦ συνθηκολογεῖ μέ τήν Δικτατορία ἐπιχειρεῖ μέ μιὰ δεύτερη κατάληψη τῆς Νομικῆς νά προσδώσει στήν τυχαιότητα τῶν πράξεων του συνέπεια καί πρόθεση. Αὐτό ὅμως τό ἔχει ἀντιληφθεῖ νωρίτερα ἢ ἐξουσία καί ἐκκενώνει ἀμείλικτα τή Νομική.

"Ἔτσι θά φτάσει στό κρίσιμο τριήμερο τοῦ Νοέμβρη πού θά στηρίξει τή δράση του ἀνυποφύιστα σ' αὐτό πού σήμερα καταγγέλει στόν ἀυθορητισμό καί τή συλλογικότητα." Ἀν περισώθηκε μέσα στή θύελλα τοῦ τριημέρου ἦταν ἀκριβῶς γιατί λειτούργησε ἡ πρωτοβουλία καί τό θάρρος αὐτῶν πού ὑπό ἄλλες συνθήκες εἶναι "καθοδηγητέοι".

Παράλληλος καί σαφῆς κίνδυνος ὑπῆρχε στήν ὑπερεκτίμηση τοῦ ρόλου τοῦ φοιτητικοῦ κινήματος. Νά πιστέψει δηλαδή πῶς ἀφοῦ πυροδότησε τήν κοινωνία μπορεῖ καί νά τῆς ἐμπνεύσει τή δράση, τίς μορφές καί τό ριζοσπαστισμό της, πού θά σήμαινε ὅτι ἐγκαθιστοῦσε μιὰ ἰδεολογική πίστη-πρωτοπορίας, μάζας-πίστη πού θά τό ἐμπόδιζε καθῶς ἀπό τή φύση του εἶναι ἀνίκανο νά καταστει ὁ συλλογικός ὀργανωτής τῆς κοινωνίας καί σ' αὐτό πού ἀποτελεῖ τό δικό του ἔργο. Εἶναι ἀρχικά ἀντιφατικό καί συναφῶς ἐξαίσιον λογικό τό γεγονός ὅτι ὁ πυροδότης τροφοδοτεῖται σέ ριζοσπαστισμό ἀπό αὐτούς πού πυροδοτεῖ. Τό φοιτητικό κίνημα φτάνει στίς 17 Νοέμβρη μέ τήν ἐμπειρία μιᾶς ἐπιθετικῆς στάσης ἀπέναντι στήν ἀστυνομία πού ἐνέπνευσαν καί ἐκδηλώσαν κατά τό μνημόσυνο τοῦ Παπανδρέου στρώματα πού παρέμειναν μέχρι τότε ἀδρανῆ. Αὐτό ὅμως πού ἐκπλήσσει μέ τή διαρκῆ πραγματοποίηση τῆς ἀντιφατικότητας καί τήν ἐπαναφέρει σάν πανταχοῦ παρών πρόσωπο στή διάρκεια ὅλου τοῦ φοιτητικοῦ κινήματος ἐλλοχεύει στίς ἐνέργειες καί τῶν δύο πλευρῶν. Κάθε δραστηριότητα ἀνατρέπει αὐτό πού σκοπεύει, μάχεται τόν ἑαυτό της καί πραγματοποιεῖ ἀκριβῶς αὐτό πού ἔτεινε νά καταστρέψει. Δέν τό βλέπει οὔτε ὁ δικτάτορας οὔτε οἱ φοιτητές. Οἱ "καλοῦ μαρξιστές" πού "σπούδασαν τή διαλεχτική" δέν βλέπουν κάτω ἀπό τή μύτη τους τή διαρκῆ ἀντίφαση γιατί ἀπό τήν πλευρά τοῦ φοιτητικοῦ κινήματος στρέφεται ἐναντίον τους.

Ὁ κυριώτερος κίνδυνος γιά τήν δικτατορία προῆλθε ἀπό τήν μέριμνα νά ἀποφύγει ριζικούς καί μελλοντικούς κινδύνους.

Ἐντοπίζοντας τήν ἀντίσταση σέ "ρωμαντικές" βόμβες καί μικροοργανώσεις δεύχοντες ἀπό τή μιὰ πῶς δέν τίς παύρνει στά σοβαρά γιά νά μήν τίς πάρουν στά σοβαρά-κίνδυνος μαζικοποίησης τῶν ὀργανώσεων-ἀπό τήν ἄλλη δεύχνει πῶς τίς παύρνει στά σοβαρά γιά νά τίς παύρνουν κάπως σοβαρά καί νά περιμένουν ἀπό αὐτές σημαντικά ἀποτελέσματα, κοιντολάρει τήν κατάσταση μέ μιὰ αὐτοεκτίμηση στήν κόψη τοῦ ξυραφιοῦ. Θέλοντας ἄμεσα νά ἀποφύγει τόν φοιτητικό συνδικαλισμό σάν πιθανό ἀντίπαλο τόν καταργεῖ γιά νά ἀντιληφθεῖ ὅταν ξυπνᾷ ἀπό τό μεθύσι τῆς ὤμης βίας τό βαθύ ρόλο τοῦ συνδικαλισμοῦ στήν ἐσωτερικευση τῆς ἐξουσίας. Ὅταν πλέον συνειδητοποίησε ὅτι ἡ πραγματική καί βιώσιμη ἐξουσία εἶναι ἡ ἐσωτερικευμένη ἐξουσία ἔβαζε δυναμίτη στόν ἑαυτό της καθῶς τοῦ ἔθετε γιά πρόβλημα νά γίνεαι αὐτό πού δέν εἶναι παραμένοντας αὐτό πού εἶναι. Κατάφερε νά ἐπιδεικνύει αὐτή τήν διαδικασίαν στήν ὁποία λιγότερο ἀπό ὅλους πίστευε ἡ ἴδια καί πού ἀπαραίτητος ὅρος γιά τήν ἐπιτυχία της εἶναι νά πιστεύουν οἱ πάντες ἀπόλυτα. Ἔτσι ὅλα παύζουν μεταξύ γελοίου καί τραγικοῦ. Τό ἐπίσημο πρόσωπο αὐτῆς τῆς ἱστορίας συνοψίζει μέχρι τέλους τά χαρακτηριστικά τῆς ὑπόθεσῆς τους. Κάθε βῆμα γίνεαι δίκιο μαχαίρι. Ἐλεύθερος συνδικαλισμός σημαίνει ἀντιπολιτευόμενο πανεπιστήμιο κάτι ἀδιανόητο γι αὐτούς πού συνοχή ἦταν ἡ βία. Κάνει ψευτοεκλογές καί παράγει τούς ἐπίσημους ἀντιπροσώπους ταυτόχρονα μέ τούς ἀνεπίσημους. Δίνει ἔδαφος στό φοιτητικό ρεφορμισμό πού τῆς εἶναι ὠφέλιμος χωρίς νά ἀντιληφθεῖ πῶς εἶναι ἡ δύναμη τῆς ἀνατροπῆς της. Ὅταν ἔχει τήν πρόνοια νά ἀντιλαμβάνεται ὅτι δέν μπορεῖ ὁ ἔλεγχος καί ἡ συνοχή τῆς ζωῆς νά ἐπιβάλλεται ἀπό τό κράτος καί τό στρατό γιατί ἡ διάσταση διαρκῶς μεγαλώνοντας ἀγγελεῖ ἔκρηξη ἀπρόσμενη καί χαστική στίς διαστάσεις δέν ἔχει τήν φαντασία νά συλλάβει τόν κίνδυνο πού προέρχεται ἀπό τήν πανεπιστημιακή ψευτοαντιπολίτευση.

Ἡ τελευταία ἐπειδή τῆς λείπει τό θάρρος νά ἀναλάβει τίς εὐθύνες μιᾶς ἔστω "παράνομης" συνδικαλιστικῆς ἡγεσίας ἀπεκδύεται κάθε μεγαλύτερη εὐθύνη ἀπό τήν ἀπλή ἀντιπροσώπηση γιά τό συγκεκριμένο πρόβλημα καί καταφεύγει διαρκῶς στό φοιτητικό σῶμα γιά νά τό καταστήσει πλήρως ὑπεύθυνο.

Δίνει γιά τόν ἑαυτό της τήν σχετικῶς ἀκίνδυνη εἰκόνα τῶν ἀπλῶν ἐντολοδόχων πού καθῶς γίνεαι ἀποδεκτῆ ἀπό τό φοιτητικό κίνημα πραγματοποιεῖται ἀντίθετα στίς ἐνδόμυχες φιλοδοξίες τῆς φοιτητικῆς ἡγεσίας.

Ἡ πλήρης εὐθύνη μεταφέρεται στή γενική συνέλευση ὅχι βάσει κάποιου καταστατικοῦ ἀλλά ἀπό τήν βαθειά πίστη αὐτῶν πού συμμετέχουν στίς διαδικασίες.

Ἐδῶ ἔγκειται ὁ ἀυθορητισμός, ἡ μαζικότητα, ἡ ζωντάνια τοῦ φοιτητικοῦ κινήματος.

Ζητώντας ὁ Παπαδόπουλος νά ἀπαλλαγεῖ ἀπό τήν πιθανότητα μιᾶς ἀντιπολιτευόμενης φοιτητικῆς φράξιᾶς βοηθᾷ στό νά μεταφερθεῖ ἡ ἀντιπολίτευση στό σύνολο τοῦ φοιτητικοῦ κινήματος. Ὁ ἐμπαιγμός τῶν ἴδιων του τῶν ἐνεργειῶν προκαλεῖ ὅταν ἡ ἐξουσία παρυσιάζεται μέ τή μορφή τῆς στεῦρας ἐξωτερικότητας. Ζητώντας νά ἀπαλλαγεῖ ἀπό μερικούς ὑπεύθυνους παράγει τήν συλλογική εὐθύνη. Ζητώντας νά ἐκσυγχρονίσει τήν δικτατορία καί νά κοιντολάρει τό Πανεπιστήμιο παράγει μορφές ἐμβρυακές ἀμεσης δημοκρα-

τίας που υποβοηθοῦν τή συμμετοχή καθώς κάθε φοιτητής αίσθάνεται πώς συμμετέχει ἐξ-
 ίσου στίς ἀποφάσεις καί πώς ἡ δική του δράση μπορεί νά τοῦς δώσει κάποια μορφή.

Φροντίζοντας γιά τήν ἀπάθεια τῶν πολλῶν καί τήν "ἐπαγγελματική" ἀντιπροσώπευ-
 ση ἀπό λίγους καταργεῖ τήν σημασία αὐτῶν τῶν ἀντιπροσώπων καί προκαλεῖ τήν ἐνεργη-
 τικότητα τῶν πολλῶν.

Ἡ ἀντίφαση ὅμως λειτουργεῖ διπλά καί τριπλά. Ἡ ρεφορμιστική κριτική τοῦ Πα-
 νεπιστημίου καί τῆς Δικτατορίας ὀδηγεῖ τό φοιτητικό κίνημα στό νά ζητᾶ αὐτό που προ-
 φανῶς θά ἦταν-ὅπως καί ἔγινε-ἡ ἐκπόρνευση κι ὁ ἐκφυλισμός του. Ὅταν ἀκριβῶς οἱ μορ-
 φές ἄμεσης δημοκρατίας καί ἡ συλλογική εὐθύνη τοῦ προσοῦδουν ἐκπληκτικό δυναμισμό,
 ἐπιζητᾶ "ἐλεύθερο συνδικαλισμό" που σημαίνει μετάθεση τῶν προβλημάτων στοῦς ἀντι-
 προσώπους, καταστροφή κάθε ἔννοιας συλλογικῆς εὐθύνης καί διαρκῆς ἐκφυλισμός τῆς συμ-
 μετοχῆς ἐνός εὐρύτατου ἀριθμοῦ φοιτητῶν.

Δηλαδή ἡ πραγματοποίηση τῆς καπιταλιστικῆς πολιτικῆς στό πανεπιστήμιο, ἀνεστ-
 ραμμένη εἰκόνα τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καί ἀποκατάσταση τοῦ ἀφηρημένου καί τοῦ
 ἀσαφοῦς ἐκεῖ που τό συγκεκριμένο καί ἡ σαφήνεια ἦταν ἤδη ὀρατά.

Τοῦτο προέρχεται ἀπό τήν ἀντίληψη που εἶχαν οἱ φοιτητές γιά τήν δικτατορία σάν
 μιὰ στιγμή που καταγγέλεται ἀπό τόν ἀστικό κόσμο ἐνῶ ἀντίθετα ἡ δικτατορία εἶναι που
 τόν καταγγέλει. "Ἐτσι φαίνεται σάν ὅλο τό φοιτητικό κίνημα νά ἀναλώθηκε στήν ἀποκα-
 τάσταση τῆς εὐρυθμίας τοῦ καπιταλιστικοῦ κέρδους καί στή μετατροπή του σέ θεαματική
 τελετουργία ὅπου οἱ ἐκλεγμένοι ἀντιπρόσωποι δίνουν παράσταση χάριν τῶν πολιτικῶν πα-
 ρατάξεων που ἐκπροσωποῦν.

Ἡ ἀντίφαση εἶναι προφανῆς. "Ἐνα ρωμαλέο φοιτητικό κίνημα ἐπιζητᾶ ἀπό τήν δι-
 κτατορία αὐτό που ἀργότερα θά τό εὐνοῦχίσει καί θά τό καταστήσει κομματικό ὑποκατά-
 στημα. Ἡ δικτατορία βρίσκεται σέ ἀδυναμία νά τοῦ παράσχει ἀκριβῶς αὐτό καί τοῦ δί-
 νει τίς δυνατότητες νά ἀνδρωθεῖ σέ βάθος καί νά ζήσει δημοκρατικές μορφές που θά κα-
 ταστραφοῦν μόλις ἐμφανισθεῖ ἡ κοινοβουλευτική δημοκρατία.

Ἡ ἀντίφαση δέν εἶναι θεωρητική ἀφαίρεση, ἀντίθετα εἶναι ἡ καθημερινή πράξη καί
 καταδείχνει τίς παράλογες καί ἐξωστρατηγικές μορφές που παίρνει ἡ δράση μορφές που
 τήν κάνουν ἱκανή γιά τά πάντα καί γιά τό μηδέν.

Αὐτό που μέ ρυθμούς ἀνυποψίαστο καταστρέφει ἡ βία τῆς ἐξέγερσης εἶναι ὁ φετιχισμός
 τῆς ἐξουσίας. Τά ἱερά Ταμποῦ. Ὅλα ἐκεῖνα που ὑπεριψώνονται σάν ἀπλησίαστοι μηχανι-
 σμοί σάν τό ὄντος ὄν τῆς δύναμης μπαίνουν ντέ φάκτο στήν κριτική τῶν ὄπλων. Ὅποια-
 δήποτε ἐξέγερση ἀποτελεῖ μιὰ πρακτική κριτική τῆς ἐξουσίας, "μιὰ κριτική που ἀσχεῖ τή
 δύναμή της". Καταστρέφοντας τήν λειτουργικότητα τῶν μύθων που ἐξασφαλίζουν τήν μα-
 κάρια ζωή στήν ἐξουσία τήν ἀναγκάζει νά δεῦξει αὐτό που ὄντως εἶναι, ἡ συγκεκριμένη
 ὀργάνωση τῆς βίας.

Τό Νοέμβρη τό πρόβλημα δέν τέθηκε ἀλλά ἔδειξε ὅλη τή δυναμική που χρειάζοταν νά
 τεθεῖ καί ἀνάγκασε ὅλο τό συναφές σκυλόδοι νά προστρέξει στά τάνκς.

Τό πρόβλημά μας δέν εἶναι νά δώσουμε ἕνα χαρακτηρισμό στό Νοέμβρη που νά ἀν-
 ταποκρίνεται μέ ἐνάργεια στά χαρακτηριστικά του. Οἱ κοινωνιολόγοι κάνουν ἐπίπονες
 σπουδές γι αὐτή τή δουλειά καί καταφέρνουν νά κάνουν τή στατιστική ὀρισμό ἢ τήν ἀρ-
 λοῦμα ἀξιολογήσει.

Οὔτε ἐπίσης νά οἰκειοποιηθούμε τήν ἐξέγερση μέ τήν ἔννοια ὅτι κατέχουμε τό πρό-
 τυπο τῶν "καθαρῶν" ἐξεγέρσεων.

Τό πρόβλημά μας τίθεται στό ὅτι κάθε ἐξέγερση ἐπιβεβαιώνει τήν ἀποψη γιά τίς ἐ-
 παναστατικές δυνατότητες τῆς σύγχρονης κοινωνίας. Ὅτι κάθε ἐξέγερση μεταμορφώνει
 τοῦς μίξερους καί τρομοκρατημένους πολῖτες σέ βία ἐπὶ τῷ ἔργῳ καί γενικεύει διαρκῶς
 καί ἀπεριορίστα τόν ἑαυτό της, νά αὐτό που ἐπιβεβαιώνουν τά γεγονότα καί ἐνδιαφέρει
 τά θεωρητικά μας συμπεράσματα.

Ἡ κατάληψη τοῦ Πολυτεχνείου στηρίχτηκε στό τυχαῖο ὅσο κανένα ἄλλο γεγονός. Δι-
 ακόσιοι ἔως τριακόσιοι φοιτητές κνηγημένοι στήν ὁδὸ Σόλωνος ἀπό τήν Ἀστυνομία κα-
 ταφεύγουν στό ἄσυλο τοῦ Μετσόβειου ἰδρύματος. Μιὰ σειρά ἀπό συγκυρίες-ἡ ἐπέμβαση κι
 ἡ ἀποφασιστικότητα τῶν ἐξτρεμιστῶν, νῦν προβοκατόρων, ἡ ἐκρηκτική διάθεση τοῦ λαοῦ-
 μεταβάλλουν μιὰ πράξη που δέν ἐπεδίωκε τίποτε, σέ μιὰ ἀλυσίδα ἐκρήξεων που τό βράδυ
 τῆς Παρασκευῆς τεύνουν νά ἐπιδιώξουν τό πᾶν.

Ἡ Νοεμβριανή ἐξέγερση ἀποτελεῖ τό καλύτερο ἐπιχειρήμα ἐναντίον αὐτῶν που φαν-
 τάζονται τήν ἐπανάσταση σάν καλοκουρδισμένη καί διευθυνόμενη μηχανή. Μιὰ μηχανή που
 μπαίνει σέ ἐνέργεια ὅταν ὠριμάσουν οἱ ἀντικειμενικές συνθήκες. Τό κύριο ἐπιχειρήμα
 τῆς γραφειοκρατικῆς ἀντίληψης εἶναι πώς ἡ ἐξέγερση δέν πέτυχε καί "δέν ἦταν δυνατόν
 νά πετύχει" ἀφοῦ ἔλειπε ἕνα κόμμα. Τό ἐπιχειρήμα αὐτό ἂν ἄλλοῦ ἔχει μιὰ θεωρητική
 σοβαροφάνεια, στήν Ἑλλάδα εἶναι ἐξωφρενικά γελοῖο ἀφοῦ πλήρωσε μέ ἀνυπολόγιστο αἷμα
 τοῦς τυχοδιωκτισμούς ἐνός κόμματος που εἶχε μαζί του λαό στρατό καί ὅπλα.

"Ἐνα κόμμα "ἡρωϊκό", κύρους καί ἐκπληκτικῶν ὀργανωτικῶν δεσμῶν μέ τήν ἀγροτική
 τάξη.

Αντίθετα αυτό που έκανε δυνατόν να ξεσπάσει ή θύελλα τό βράδυ τής Παρασκευής ήταν ο αυθόρμητος χαρακτήρας τής εξέγερσης και του φοιτητικού κινήματος που είχε καταστεί τό κέντρο τής αντιδικτατορικής πάλης. Τό φοιτητικό κίνημα αυτό θα πρέπει να τό καταλάβει βαθειά άφοϋ μέ τίσ "έπαναστατικές" καθοδηγήσεις επί δημοκρατίας έγινε ούρά τών πάντων και ή άνυποληψία του συνοφύζεται στο άλσχος που έπετέλεσε μέ τό θέαμα τής κατάληψης στην 'Ιατρική Θεσσαλονίκης. Η εξέγερση του Νοέμβρη αρχίζει μέ τό δίλλημα φιλελευθερισμός-φασισμός και παρουσιάζει μιá έσώτερη όρμη που τείνει να καταστρέψει τό έδαφος του δίλληματος. Δέν είναι στα συνθήματα που καταγράφεται ή διαρκής ριζοσπαστικότητα αλλά στη βουβή δράση στους δρόμους και στην άποδοχή τών πιο προωθημένων μορφών από αυτούς που άοπλοι δέχονταν τίσ δολοφονικές σφαίρες.

Πιο καλά αντιλαμβάνεται τό πρόβλημα ο Παναγιώτης Κανελλόπουλος. Ζητώντας σχηματισμό κυβέρνησης έθνικης ένότητας τό κάνει άφοϋ πλέον δέν υπερασπίζεται τά γεγονότα, για να πετ στα στρατιωτικά άφεντικά τής χώρας ότι ή κατάσταση ξεφεύγει πια από τά χέρια μας.

Η καλή φοιτητική διαμαρτυρία έχει ξεπεραστεί και ή ύποστήριξη στους βλαστούς του έθνους έξαντλετ τή σημασία της καθώς έμφανίζεται στους δρόμους ή βία χωρίς ρητορική και χωρίς ένα συγκεκριμένο πρόσωπο που να τήν καθιστά διαπραγματεύσιμη. Είναι ή άνεύθυνη βία που δέν ξέρει αρχηγούς και δέν κατέχει τήν στρατηγική παρά σαν αυθόρμητη σύλληψη τής στιγμής. Υπό μιá έννοια ή στρατηγική του αυθόρμητου είναι τό αυθόρμητο τής στρατηγικής, αλλά αυτό που καθιστά τή στρατηγική του αυθόρμητου όντως στρατηγική είναι ή συνείδηση ενός προσώπου που έπιδιώκεται. Οι διευθυντές τής κοινωνίας τό ξέρουν πολύ καλά πώς κάθε εξέγερση και ή πιο ύπολογισμένα έλεγχομένη περικλείει τή δική της λογική και τή δική της δυναμική, περικλείει έκρηκτικές δυνάμεις που όταν ξεσκίσουν τόν ασκό του Αϊόλου είναι άδιανόητο να έλεγχοϋν. "Άλλωστε κάθε επανάσταση φαίνεται να ξεκίνησε από ένα ρεφορμισμό που σ'ένα κρίσιμο σημείο του ταξιδιού τόν έγκατέλειψε για τό δικό της προορισμό. Ποιά εξέγερση θα γενικεύσει τόν έαυτό της και θα καταστεί επανάσταση είναι κάτι που καμιά θεωρητική Πυθία δέν μπορεί να προβλέψει.

Μέσα σε μιá εξέγερση που ξεσπάει για τήν άνατροπή του Παπαδόπουλου σπάζονται Τράπεζες-ιεροί ναοί του καπιταλιστικού κέρδους-φανάρια, σουπερ-μάρκετ και έπιτύθονται στο 'Υπ. Δημοσίας Τάξεως άνθρωποι που δέν κατευθύνονται από κανένα κέντρο.

Ο κίνδυνος είναι σαφής. Η αστική τάξη παρακολουθετ μέ κομμένη τήν ανάσα τίσ έξελίξεις. Από τή μιá ο στρατός, ή έγγυήσή της, από τήν άλλη ή άφρόκρεμα τών σκλάβων οι φοιτητές. Άλλά τώρα κάτι τής θυμίζει τόν Κόκκινο Δεκέμβρη, πανικοβάλλεται. Είναι κάτι που ξεπερνάει τή λογική καθώς αυτού που συγκρούονται μέ τήν έξουσία διακινδυνεύοντας τό πόν τήν έπαύριο όποιος νύκης δέν θα έχουν κηδεμόνα να παραδώσουν τή γενική τύχη τών πάντων.

Ο πανικός του καπιταλισμού μπροστά στη Νοεμβριανή εξέγερση προέρχεται από τή βαθειά ουσία του, από τό γεγονός πώς αίφνιδιαστικά του παρουσιάζεται σαν προφανώς μάταιο αυτό που άποτελοϋσε τήν διαρκή έμμονη προσπάθειά του.

Έπιχειρώντας στο έργοστάσιο, στο σχολείο, στο στρατό, στην πολιτική να καταστήσει τίσ συμπεριφορές προβλέψιμες, έλέγξιμες, μετρήσιμες βρίσκειτα ξαφνικά μπροστά σε μιá έκρηξη που άναιρετ όλη του τήν προσπάθεια. Είναι ή στιγμή που τόν έγκαταλείπει ή ίδια ή πίστη του.

Μιá εξέγερση που έπιζητά τή μεταρρύθμιση τής πολιτικής, τό φιλελεύθερο πρόσωπο, είναι έλέγξιμη, για αυτό ζοϋν ο Κανελλόπουλος κι ο Μαϋρος, αλλά μιá βία χωρίς πρόσωπο που δέν ζητά άνόμα τίποτε, είναι κάτι τρομακτικό, είναι τό δέος για αυτό που πρόκειται να έπιζητήσει όταν ξεπεράσει τήν άμυντική στάση τής άπλης καταστροφής. Είναι ή ιστορική στιγμή που όλοι οι μηχανισμοί έλέγχου καταστρέφονται και μένουν τά γυμνά πρόσωπα τής βίας άμείλικτα χωρίς έπιχειρήματα να συνεχίσουν τό έργο.

Αυτού που προσέδωσαν στο τριήμερο κρισιμότητα δέν ήταν ή γελοία φοιτητική ήγεσία που καλοϋσε τόν άοπλο κόσμο να σκοτωθετ στους δρόμους ενώ ταυτόχρονα άστυνόμευε και λογόκρινε τίσ αποφάσεις τής εργατικής συνέλευσης μ'έκετα τά άπίθανα "τιμαριθμηκά".

Σε διακριτικούς δεσμούς μέ τά πολιτικά κόμματα οι ήγέτες τών φοιτητών αναλώθηκαν στην άστυνόμευση τών ριζοσπαστών φοιτητών τών έργατών και τών μαθητών και ήταν έτοιμοι για μιá δεύτερη παράδοση όπως τής Νομικής. Η άδιαλαξία του στρατού τήν τελευταία στιγμή τούς περιέσωσε τό γόητρο.

Είναι επίσης έξωφρενικό για τό ναρκισσισμό αυτής τής ήμιμαθούς άγέλης που δέν διαμαρτύρεται όταν ο νϋν ύπουργός τέως πρύτανης και περιώνυμος αντιστασιακός δηλώνει ότι: χάρηκε όταν έμαθε ότι δέν σκοτώθηκε κανένας φοιτητής του Πολυτεχνείου. Ο μϋθος του φοιτητικού Νοέμβρη και του ήρωικού πρύτανη έπρεπε να καταρρεύσει από μόνη τήν άσυναρτησία και τόν άμοραλισμό αυτής τής κυνικά ταξικής δήλωσης.

Αυτού που προσέδωσαν στα Νοεμβριανά τήν έκρηκτικότητα τους ήταν οι πληβείοι τής 'Αθήνας χωρίς καμιά άστυνόμευση μέ τίσ φωτιές, τά όδοφράγματα και τήν άπαραμίλλη τόλμη έθεσαν στην έξουσία τό έρώτημα: άπόψε κάποιος από τούς δυό πεθαίνει στη συγκεκρι-

μένη έξουσία του Παπαδόπουλου στην όποια συνόφισαν τή γενική τους μιζέρια. Έργάτες εισπράκτορες, άνήλικοι, υπάλληλοι όλη ή μίζερη μάζα του Αθηναϊκού λαού έγραφε πάνω στην άσφαλο τό έπος του νά μήν λογαριάζει κανείς τό θάνατο.

Σέ λίγες ώρες όλα θά ήταν πιθανά. Αυτό τό πρόλαβαν τά τάνκς. Στο πολυτεχνείο ή έξαρση στηρίχτηκε στην τριήμερη κομμούνα. Αυτό είναι έκεينو πού ξεχνούν ού πάντες. Η έμπειρία μιās νέας ζωής και ή δυνατότητα νά λειτουργήσει στίς πιό κρίσιμες συνθήκες είναι άνυπόφορη για τόν καπιταλιστικό κόσμο.

Τό Πολυτεχνείο πέρασε στην μνήμη του Έθνους. Η έπανοικειοποίηση στηρίχτηκε στο φοιτητικό κόσμο και σ' αυτό τό ίδρυμα τής τεχνολογικής έλύτ. Οί άνώνυμοι δρόμοι όπου οί πληβείτοι και οί λοϋμπεν άφησαν τά κορμιά τους ξεχνιούνται μέσα στην ίδια περιφρόνιση πού τρέφει ό αστικός κόσμος για τίς τρωγλες του.

Η Πλατεία Βάθης δέν μπορεί νά δικαιούται, ευφημη μνεία. Η πόλη είναι ταξική.

Η εξέγερση τείνει νά παρουσιασθεϊ σαν αυτό πού δέν ήταν: μιá καλή φοιτητική διαμαρτυρία. Στερούν από τούς δολοφονημένους και τήν ίδια τήν τιμή τους άφοϋ οί ένεργειές τους δέν μπορούσε νά είναι παρά έργο προβοκατόρων. Όμως από τά πτώματα μπροστά στο Έπ. Δημοσίας Τάξεως και μέσα στην Τράπεζα τής όδοϋ Αχαρνών δέν άναγνωρίστηκε κανένα νά άνήκει σε προβοκάτορα.

Τό φοιτητικό κίνημα παρέδωσε χωρίς άνταμοιβή τήν υπόθεσή του στους πολιτικούς και έπιμένει νά τό παίρνουν στα σοβαρά άντιλώντας από τίτλους πού δέν του άνήκουν.

Τό Πολυτεχνείο συνόφισε σε μιá νύχτα τήν κριτική του έλληνισμού σαν κεφαλαίου πού έπιζητά τή συνεύδηση τών στόχων του. Και τή συνόφισε δραματικά άφοϋ μετά μισό χρόνο όλα βάδισαν ξανά στην κόψη του ξυραφιού. Τό πρόβλημα πώς σε κάποια άκρη τής νύχτας έλλόχευε τό έκπληκτικό έτοιμο νά παραδώσει στον έαυτό του όλες τίς δυνατότητες τής ριζικής έμπρακτης κριτικής καταφαίνεται από τήν προσπάθεια πού καταβάλεται στη δίκη νά έγκαταστήσουν τούς άπόντες στο συμβάν και νά έμφανίσουν τήν πραγματικότητα σαν άνεστραμμένη εικόνα προβοκάτσιας. Αυτό φαίνεται κατορθωτό άφοϋ ή λύση δόθηκε μισό χρόνο και κάτι, άργότερα. Η έπανοικειοποίηση του Καραμανλή φανερώνει τίς άνάγκες τής διουκτητικής πυγμής ενός κόσμου πού δέν κατάλαβε πού βάδισε και πού τώρα κοιμάται ήσυχος καθώς ό έφιάλτης του Νοέμβρη άπομακρύνθηκε.

Τό γεγονός πώς έλειπαν οί σηματες από τό τριήμερο τής σφαγής δέν είναι παρά για νά σπεύρει τόν τρόπο στους πάντες.

Τίποτε δέν μπορούσε έτσι νά τεθεϊ υπό έλεγχο. Και ακριβώς σ' αυτό ποντάρει ό αστικός μύθος για νά πλάσει τήν ιστορία του. Η σφαγή τά τάνκς οί νεκροί οί διαδηλώσεις τά γεγονότα είναι τόσο γνωστά στους πάντες και μόνο μ' αυτά δέν θάπρεπε ν' άσχοληθεϊ κανείς. Αντίθετα αυτή ή προσπάθεια νά μεταβληθεϊ ή εξέγερση σε μιá "νοικοκυρεμένη" εκδήλωση πού τείνει νά έγκλωβίσει τά πάντα στην Καραμανλική άτμόσφαιρα είναι πού πρέπει νά καταγγελθεϊ. Νά υποθέσουμε ότι ή προσπάθεια τών "έξτρεμιστών" πήγε χαμένη άφοϋ ή υπόθεση επανακτάται θά ήταν σαν νά μήν μās ένδιέφερε ή επανάσταση αλλά ή ιστορία μιās εξέγερσης.

Ο Νοέμβρης δημιούργησε μιá παράδοση. Μιá παράδοση πού θά ζωντανεύει ή σημασία της όσο άπομακρύνεται ή άπειλή έλληνοτουρκικού πολέμου όπου έγκλείεται ή σκέψη του λαού. Είναι ή εξέγερση πού οί "έπαγγελματίες" δέν μπορούν νά οικειοποιηθούν. Η ΚΝΕ κατέλαβε τήν ΕΦΕΕ, κατέλαβε τά τελετουργικά μνημόσυνα αλλά δέν μπορεί νά καταλάβει τό γεγονός.

Τάξη επικρατεϊ στην Αθήνα, τάξη επικρατεϊ στο κρανίο τών ανθρώπων. Τάξη μέχρι τή στιγμή πού ό διαρκής έμπαιγμός θά βρεϊ διεξοδο στη γενικευμένη καταστροφή.

Η άσυνεύδητη έκρηξη θά βρεϊ τόν έαυτό της κάποια νύχτα πού θά ξεμερώσει και οί άνθρωποι θά είναι άκόμη στους δρόμους κατέχοντας τά όδοφράγματα. Η κομμούνα του Πολυτεχνείου θά ένωθεϊ με τή δράση και ή ιστορία θά βρεϊ στους περιφρονημένους και πληβειακούς δρόμους τό λαμπρό άνάστημα νά μιλήσει από μέρους του κάθε έξαθλιωμένου.

Η προλεταριακή βία πού έσπερνε τόν πανικό στους ένοπλους φρουρούς όταν έπαυε φανερώνεται δέν θά έχει μπροστά της αυτό τό άνεύθυνο τέκνο τής συγκυρίας πού κλεισμένο μέσα στο Πολυτεχνείο και με τή συνεύδηση του έλληνα νόμιζε πώς είναι π' άν.

Η διαρκής καταγγελία τών επαναστατών για προβοκάτορες φανερώνει τή συνεύδηση του κενου τής έξουσίας τόσο πιό έμπρακτα όσο πιό πολύ αναλώνεται στο νά πείσει τούς έλληνες πώς αυτή ή όρολογία πού ήταν γνωστή σε στενό κύκλο πρέπει νά περάσει στο καθημερινό του λεξιλόγιο.

Αυτή ή συστηματική και τεράστια προβοκάτσια του αστικού κράτους και τών πολιτικών κομμάτων φανερώνει και τίς μεθόδους πού έχουν νά αντιμετωπίσουν οί επαναστάτες.

Αλλά τό κενό δέν μπορεί διαρκώς νά αυτοεπιδίδεται για περιεχόμενο θά σπάσει τά μούτρα του όπως ό σχιζοφρενής δικτάτορας γιατί στο μόνο πού υπερέχει είναι πώς άντιλαμβάνεται τό μέτρο τών δυνάμεών του.

Η επανάσταση στην Ελλάδα θά ξεκινήσει από εκεί πού σταμάτησε στις 17 του Νοέμβρη του 1973 τιμώντας τούς νεκρούς πού τό έθνος δέν φρόντισε νά μάθει ούτε πού είναι ό συλλογικός τάφος τους.

